

Utkast till lagrådsremiss

2008-06-27

Vissa frågor i stiftelselagen, m.m.

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den DD MM 2008

NN

NN
(Justitiedepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

I lagrådsremissen föreslås vissa ändringar i stiftelselagen (1994:1220). Förslagen syftar bl.a. till att förbättra tillsynen över stiftelser, genomföra vissa lättnader för stiftelserna när det gäller bokföring och revision samt öka förutsättningarna att komma till rätta med missbruk i samband med insamlande verksamhet. Förslagen innebär i huvudsak följande.

Alla stiftelser ska registreras i ett stiftelseregister och tilldelas organisationsnummer.

Tillsynen över stiftelser koncentreras till ett färre antal länsstyrelser än i dag. Stiftelser som har bildats av eller tillsammans med staten, en kommun eller ett landsting samt stiftelser som förvaltas av en statlig myndighet ska inte längre vara undantagna från den allmänna tillsynen.

Gränsvärdet för bokföringsskyldighet och skyldighet att upprätta årsredovisning höjs till 1 500 000 kr.

Förutsättningarna för att permutera (ändra) en stiftelses ändamål mildras något. Tillsynsmyndigheten ska fatta uttryckliga beslut att tillåta tillämpningen av beslut om ändring m.m. av detaljföreskrifter i stiftelseförordnanden. Kammarkollegiets beslut om permutation enligt stiftelselagen och permutationslagen (1972:205) ska överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Slutligen införs nya bestämmelser om att en insamlingsstiftelse, under en period om tre sammanhängande räkenskapsår, ska använda minst tre fjärdedelar av sina intäkter för ändamålet samt om att företag som bedriver insamlingsverksamhet ska lämna uppgift om insamlingsintäkter och insamlingskostnader i årsredovisningen.

De föreslagna lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2010.

Innehållsförteckning

1	Beslut.....	4
2	Lagtext.....	5
2.1	Förslag till lag om ändring i stiftelselagen (1994:1220).....	5
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m.....	18
2.3	Förslag till lag om ändring i permutationslagen (1972:205).....	20
2.4	Förslag till lag om ändring i lagen (1974:174) om identitetsbeteckning för juridiska personer m.fl.....	21
2.5	Förslag till lag om ändring i årsredovisningslagen (1995:1554).....	22
2.6	Förslag till lag om ändring i bokföringslagen (1999:1078).....	23
3	Ärendet och dess beredning.....	24
4	Bakgrund	24
5	Registrering	26
5.1	Bakgrund.....	26
5.2	Registrering av alla stiftelser, m.m.....	28
5.3	Tilldelning av organisationsnummer.....	30
5.4	Firmaskyddet för stiftelser	32
6	Tillsyn.....	33
6.1	Bakgrund.....	33
6.2	Bör tillsynsfunktionen koncentreras?.....	36
6.3	Undantag för offentligt bildade stiftelser m.m.?	38
7	Bokföring och revision	40
7.1	Gränsvärdet för bokföringsskyldighet.....	40
7.2	Ingivande av sammanställningen över stiftelsens räkenskaper till tillsynsmyndigheten.....	42
7.3	Kravet på kvalificerad revisor.....	45
7.4	Upphörande av revisors uppdrag i förtid.....	46
7.5	Revision av pensions- och personalstiftelser.....	48
8	Ändring av föreskrifter i stiftelseförordnande	50
8.1	Kammarkollegiets respektive tillsynsmyndighetens kompetens	50
8.2	Ändring m.m. efter tillstånd av tillsynsmyndigheten	53
8.3	Ändring av föreskrifter om stiftelsens ändamål	55
8.4	Bör ändringar enligt s.k. äldre ändringsförbehåll anmälas för registrering?.....	57
8.5	Överklagande till allmän förvaltningsdomstol.....	58
9	Åtgärder mot missbruk vid insamlande verksamhet.....	62
9.1	Bakgrund.....	62
9.2	Bör samma regler gälla för samtliga vanliga stiftelser	

	som bedriver insamlande verksamhet som för insamlingsstiftelser?	63
9.3	Krav på särredovisning av insamlingsintäkter och insamlingskostnader	64
9.4	Bör det föreskrivas att viss andel av insamlade medel ska delas ut för ändamålet?.....	67
10	Protokollföring och dokumentation	70
11	Nya regler vid avveckling	71
12	Skadeståndsskyldighet vid åsidosättande av bestämmelser om årsredovisning	74
13	Handläggningsform vid entledigande av styrelseledamot eller förvaltare	75
14	Gemensam placering.....	76
15	Ikraftträdande och övergångsfrågor	78
16	Kostnader och andra konsekvenser	79
17	Författningskommentar	80
17.1	Förslaget till lag om ändring i stiftelselagen (1994:1220)	80
17.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m.	95
17.3	Förslaget till lag om ändring i permutationslagen (1972:205)	97
17.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (1974:174) om identitetsbeteckning för juridiska personer m.fl.	99
17.5	Förslaget till lag om ändring i årsredovisningslagen (1995:1554)	99
17.6	Förslaget till lag om ändring i bokföringslagen (1999:1078)	100
Bilaga 1	Sammanfattning av promemorian Vissa frågor i stiftelselagen, m.m.	102
Bilaga 2	Promemorians lagförslag	106
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanser.....	119

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i stiftelselagen (1994:1220),
2. lag om ändring i lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m.,
3. lag om ändring i permutationslagen (1972:205),
4. lag om ändring i lagen (1974:174) om identitetsbeteckning för juridiska personer m.fl.,
5. lag om ändring i årsredovisningslagen (1995:1554),
6. lag om ändring i bokföringslagen (1999:1078).

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i stiftelselagen (1994:1220)

Häriigenom föreskrivs i fråga om stiftelselagen (1994:1220)

dels att 1 kap. 8 §, 2 kap. 13 och 20 §§, 3 kap. 2 §, 4 kap. 7 §, 5 kap. 1 §, 6 kap. 1–5 §§, 9 kap. 1, 6, 10 och 11 §§, 10 kap. 1–3 och 6 §§ samt att rubriken närmast före 6 kap. 1 § ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 6 kap. 3 § ska sättas närmast före 6 kap. 4 §,

dels att det i lagen ska införas en ny paragraf, 11 kap. 2 a §, samt närmast före 6 kap. 3 § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

8 §

I 9 kap. finns bestämmelser om att stiftelser står under tillsyn av en tillsynsmyndighet. I 10 kap. finns bestämmelser om att *vissa* stiftelser *skall* vara registrerade i ett stiftelseregister.

I 9 kap. finns bestämmelser om att stiftelser står under tillsyn av en tillsynsmyndighet. I 10 kap. finns bestämmelser om att stiftelser *ska* vara registrerade i ett stiftelseregister.

2 kap.

13 §

Över styrelsens beslut *skall* protokoll föras.

Över styrelsens beslut *ska det* föras protokoll. *Protokollet ska undertecknas av den som har varit protokollförare. Det ska justeras av ordföranden, om denne inte har fört protokollet.*

20 §

Över de beslut som förvaltaren fattar rörande stiftelsen *skall* det föras protokoll.

Över de beslut som förvaltaren fattar rörande stiftelsen *ska det* föras protokoll. *Protokollet ska undertecknas av den som har varit protokollförare. Fattas beslut vid sammanträde ska protokollet justeras av ordföranden, om denne inte har fört protokollet.*

3 kap.

2 §¹

Stiftelser som inte är bokföringsskyldiga enligt bokföringslagen (1999:1078) *skall* fortlöpande föra räkenskaper över belopp som har inbetalats till eller utbetalats av stiftelsen. Det *skall* finnas verifikationer för in- och utbetalningar. En stiftelse som har sin förmögenhet gemensamt placerad med en annan stiftelses förmögenhet, får beträffande den gemensamt placerade förmögenheten ha räkenskaper som är gemensamma med den andra stiftelsen.

Räkenskaperna *skall* avslutas med en sammanställning för varje räkenskapsår. Av sammanställningen *skall* framgå tillgångar och skulder vid räkenskapsårets början och slut samt inkomster och utgifter under räkenskapsåret. I sammanställningen *skall* även anges värdet av stiftelsens tillgångar vid räkenskapsårets slut.

Räkenskapsmaterialet skall bevaras i ordnat skick och på betryggande sätt inom landet under minst tio år från utgången av det räkenskapsår som räkenskapsmaterialet avser.

Stiftelser som inte är bokföringsskyldiga enligt bokföringslagen (1999:1078) *ska* fortlöpande föra räkenskaper över belopp som har inbetalats till eller utbetalats av stiftelsen. Det *ska* finnas verifikationer för in- och utbetalningar. En stiftelse som har sin förmögenhet gemensamt placerad med en annan stiftelses förmögenhet, får beträffande den gemensamt placerade förmögenheten ha räkenskaper som är gemensamma med den andra stiftelsen.

Räkenskaperna *ska* avslutas med en sammanställning för varje räkenskapsår. Av sammanställningen *ska* framgå tillgångar och skulder vid räkenskapsårets början och slut samt inkomster och utgifter under räkenskapsåret. I sammanställningen *ska* även anges värdet av stiftelsens tillgångar vid räkenskapsårets slut.

Dokument och andra medier som används för att bevara räkenskapsinformation ska vara varaktiga och lätt åtkomliga. De ska bevaras fram till och med det tionde året efter utgången av det kalenderår då räkenskapsåret avslutades. De ska förvaras i Sverige, i ordnat skick och på betryggande sätt.

Efter särskilt föreläggande av tillsynsmyndigheten ska en kopia av den sammanställning över stiftelsens räkenskaper som anges i andra stycket ges in dit. Sådant föreläggande ska utfärdas när någon begär det. Beslut om föreläggande får förenas med vite. Fråga om utdömande av vite prövas av tillsynsmyndigheten.

¹ Senaste lydelse 1999:1106.

4 kap.

7 §²

En revisor utses för bestämd tid eller tills vidare.

Ett uppdrag att tills vidare vara revisor upphör när en ny revisor har utsetts.

Ett uppdrag som revisor upphör, om revisorn anmäler det hos den som har utsett honom eller henne eller om revisorn entledigas av någon som enligt 1 § andra eller tredje stycket har rätt att göra det eller när en ny revisor har utsetts.

Ett uppdrag som revisor för bestämd tid upphör i förtid, om revisorn anmäler det hos den som har utsett honom eller om han entledigas av någon som enligt 1 § andra stycket har rätt att göra det.

Upphör ett uppdrag att vara revisor för bestämd tid i förtid, skall revisorn genast anmäla detta till tillsynsmyndigheten, om uppdraget har gällt en stiftelse som enligt bokföringslagen (1999:1078) är skyldig att upprätta årsredovisning. Revisorn skall i anmälan lämna en redogörelse för iakttagelserna vid den granskning som han har utfört under den del av löpande räkenskapsår som hans uppdrag har omfattat. För anmälan gäller i tillämpliga delar vad som föreskrivs i 11 § tredje och fjärde styckena om revisionsberättelse. Kopia av anmälan skall överlämnas till stiftelsens styrelse eller förvaltare.

Bestämmelsen i fjärde stycket tillämpas inte om uppdraget har gällt en sådan stiftelse som avses i 9 kap. 10 § första stycket.

Om ett uppdrag att vara revisor för bestämd tid upphör i förtid, ska revisorn genast anmäla detta till tillsynsmyndigheten, om uppdraget har gällt en stiftelse som enligt bokföringslagen (1999:1078) är skyldig att upprätta årsredovisning. Detsamma gäller om ett uppdrag att vara revisor tills vidare upphör utan att en ny revisor har utsetts. Revisorn ska i anmälan lämna en redogörelse för iakttagelserna vid den granskning som han eller hon har utfört under den del av löpande räkenskapsår som hans eller hennes uppdrag har omfattat. För anmälan gäller i tillämpliga delar vad som föreskrivs i 11 § tredje och fjärde styckena om revisionsberättelse. Kopia av anmälan ska överlämnas till stiftelsens styrelse eller förvaltare.

Bestämmelsen i tredje stycket tillämpas inte om uppdraget har gällt en sådan stiftelse som avses i 9 kap. 10 § första stycket.

Om en revisors uppdrag upphör i förtid eller ett uppdrag att vara revisor tills vidare upphör utan att en ny revisor har utsetts eller om bestämmelserna i 6 § hindrar ho-

² Senaste lydelse 1999:1106. Ändring har även föreslagits i SOU 2007:56.

nom eller henne att vara revisor, ska den som enligt 1 § andra eller tredje stycket har rätt att utse och entlediga revisor vidta åtgärder för att en ny revisor utses.

5 kap.

1 §

Om en styrelseledamot eller förvaltaren uppsåtligen eller av oaktsamhet orsakar skada för stiftelsen då han fullgör sitt uppdrag, skall han ersätta skadan. Detsamma gäller när skadan tillfogas någon annan genom åsidosättande av föreskrifterna i stiftelseförordnandet eller denna lag.

En styrelseledamot eller förvaltare som när han eller hon fullgör sitt uppdrag uppsåtligen eller av oaktsamhet orsakar skada för stiftelsen ska ersätta skadan. Detsamma gäller när skadan tillfogas någon annan genom åsidosättande av föreskrifterna i stiftelseförordnandet, denna lag eller årsredovisningslagen (1995:1554).

6 kap.

Ändring m.m. efter tillstånd

Ändring m.m. efter tillstånd av Kammarkollegiet

1 §

Styrelsen eller förvaltaren får inte utan tillstånd av Kammarkollegiet ändra eller upphäva eller i särskilt fall åsidosätta föreskrifter i stiftelseförordnandet som avser

1. stiftelsens ändamål,
2. hur stiftelsens förmögenhet skall vara placerad,
3. huruvida stiftelsen skall ha egen eller anknuten förvaltning,
4. av vem en styrelseledamot eller förvaltaren entledigas eller utses eller hur styrelsen skall vara sammansatt,
5. styrelsens beslutförhet eller omröstningsförfarande,
6. arvode till styrelsens ledamöter eller förvaltaren,
7. räkenskaper eller årsredovisning för stiftelsen,
8. revision, eller
9. rätt att föra talan om skadestånd till stiftelsen eller om entledigande av styrelseledamot eller förvaltare.

Föreskrifterna får ändras, upphävas eller i särskilt fall åsidosättas endast om de på grund av ändrade förhållanden inte längre kan följas eller har blivit uppenbart onyttiga eller uppenbart stri-

2. hur stiftelsens förmögenhet ska vara placerad,
3. huruvida stiftelsen ska ha egen eller anknuten förvaltning,
4. av vem en styrelseledamot eller förvaltaren entledigas eller utses eller hur styrelsen ska vara sammansatt,
5. styrelsens beslutförhet eller omröstningsförfarande,
6. arvode till styrelsens ledamöter eller förvaltaren,
7. räkenskaper eller årsredovisning för stiftelsen,
8. revision, eller
9. rätt att föra talan om skadestånd till stiftelsen eller ansöka om entledigande av styrelseledamot eller förvaltare.

Föreskrifterna får ändras, upphävas eller i särskilt fall åsidosättas endast om de på grund av ändrade förhållanden inte längre kan följas eller har blivit uppenbart onyttiga eller uppenbart

dande mot stiftarens avsikter eller om det finns andra särskilda skäl.

Vid ändring av föreskrifter om stiftelsens ändamål *skall* vad som kan antas ha varit stiftarens avsikt beaktas så långt möjligt.

stridande mot stiftarens avsikter eller, *såvitt gäller föreskrifter som avses i första stycket 2–9*, om det finns andra särskilda skäl *och, såvitt gäller föreskrifter som avses i första stycket 1*, om det finns *synnerliga skäl*.

Vid ändring av föreskrifter om stiftelsens ändamål *ska* vad som kan antas ha varit stiftarens avsikt beaktas så långt möjligt.

2 §

Frågor om tillstånd enligt 1 § prövas på ansökan av styrelsen eller förvaltaren. Kammarkollegiets beslut får överklagas hos *regeringen*.

Frågor om tillstånd enligt 1 § prövas på ansökan av styrelsen eller förvaltaren. Kammarkollegiets beslut får överklagas hos *allmän förvaltningsdomstol*. *Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten*.

Ändring m.m. utan tillstånd

Ändring m.m. efter tillstånd av tillsynsmyndigheten

3 §

Om stiftaren i stiftelseförordnandet uttryckligen har föreskrivit att styrelsen eller förvaltaren utan tillstånd av en myndighet får ändra, upphäva eller åsidosätta särskilt angivna föreskrifter i stiftelseförordnandet som angår en annan fråga än som anges i 1 § första stycket 1, gäller vad stiftelseförordnandet föreskriver utan hinder av 1 §.

Även om det inte följer av stiftelseförordnandet får styrelsen eller förvaltaren i andra fall än som avses i 1 § första stycket utan tillstånd ändra, upphäva eller i särskilt fall åsidosätta en föreskrift i stiftelseförordnandet. Härvid skall 1 § andra stycket tillämpas.

I andra fall än som avses i 1 § första stycket får styrelsen eller förvaltaren ändra, upphäva eller i särskilt fall åsidosätta en föreskrift i stiftelseförordnandet om sådana förutsättningar som anges i 1 § andra stycket föreligger.

Ett beslut som avses i första stycket får inte tillämpas utan tillstånd av tillsynsmyndigheten. Förbud att tillämpa beslutet får grundas endast på att beslutet strider mot denna lag.

Frågor om tillstånd enligt andra stycket prövas på ansökan av styrelsen eller förvaltaren.

Ändring m.m. utan tillstånd

4 §³

Om stiftaren i stiftelseförordnandet uttryckligen har föreskrivit att styrelsen eller förvaltaren utan tillstånd av en myndighet får ändra, upphäva eller åsidosätta särskilt angivna föreskrifter i stiftelseförordnandet som angår en annan fråga än som anges i 1 § första stycket 1, gäller vad som har föreskrivits i stiftelseförordnandet utan hinder av 1 och 3 §§.

Styrelsen eller förvaltaren *skall* underrätta tillsynsmyndigheten om beslut som avses i 3 §. Beslutet gäller från och med den dag då tre månader förflutit sedan underrättelsen inkom till tillsynsmyndigheten, om inte denna under tremånadersfristen förbjudit styrelsen eller förvaltaren att tillämpa beslutet. Förbud av tillsynsmyndigheten får grundas endast på att beslutet strider mot denna lag.

Om tillsynsmyndigheten behöver längre tid för prövningen, får den förlänga tidsfristen enligt första stycket med högst tre månader. Om det fattas beslut om förlängning skall stiftelsen underrättas om detta.

Styrelsen eller förvaltaren *ska* underrätta tillsynsmyndigheten om beslut som avses i *första stycket*. Beslutet gäller från och med den dag då tre månader förflutit sedan underrättelsen inkom till tillsynsmyndigheten, om inte denna under tremånadersfristen förbjudit styrelsen eller förvaltaren att tillämpa beslutet. Förbud av tillsynsmyndigheten får grundas endast på att beslutet strider mot denna lag.

5 §⁴

Styrelsen eller förvaltaren får besluta om att förbruka stiftelsens tillgångar för det ändamål vartill de är bestämda eller för ett ändamål som så nära som möjligt motsvarar detta, om

1. stiftelsen bildades för mer än 50 år sedan,	1. stiftelsen bildades för mer än 20 år sedan,
2. stiftelsen inte har kunnat främja sitt ändamål under de senaste fem åren,	
3. värdet av tillgångarna, värderade med tillämpning av 3 kap. 3 §, vid utgången av de tre senaste räkenskapsåren har understigit det	3. värdet av tillgångarna, värderade med tillämpning av 3 kap. 3 §, vid utgången av de tre senaste räkenskapsåren har understigit <i>ett</i>

³ Ändringen innebär bl.a. att sista stycket upphävs.

⁴ Senaste lydelse 1999:1106.

då gällande prisbasbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, samt

4. stiftelsen saknar skulder.

Bestämmelserna i 4 § tillämpas på beslut enligt första stycket.

gränsbelopp som motsvarar tio gånger det då gällande prisbasbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, samt

Bestämmelserna i 3 § tillämpas på beslut enligt första stycket.

9 kap.

1 §⁵

Tillsynsmyndighet för en stiftelse med egen förvaltning är länsstyrelsen i det län där stiftelsens styrelse har sitt säte eller, om säte inte är bestämt, där förvaltningen huvudsakligen utövas. En stiftelse med anknuten förvaltning står under tillsyn av *länsstyrelsen* i det län där förvaltaren har sitt säte eller, om säte inte är bestämt, där förvaltarens egen förvaltning huvudsakligen utövas eller, om ett handelsbolag är förvaltare, där bolagets huvudkontor är inrättat.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får besluta att en annan myndighet än som följer av första stycket *skall* vara tillsynsmyndighet för en stiftelse.

Att det för vissa stiftelser gäller

En stiftelse med egen förvaltning står under tillsyn av den länsstyrelse som är tillsynsmyndighet i det län där stiftelsens styrelse har sitt säte eller, om säte inte är bestämt, där förvaltningen huvudsakligen utövas. En stiftelse med anknuten förvaltning står under tillsyn av *den länsstyrelse som är tillsynsmyndighet* i det län där förvaltaren har sitt säte eller, om säte inte är bestämt, där förvaltarens egen förvaltning huvudsakligen utövas eller, om ett handelsbolag är förvaltare, där bolagets huvudkontor är inrättat.

Regeringen meddelar föreskrifter om vilken länsstyrelse som är tillsynsmyndighet i ett län.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får besluta att en annan myndighet än som följer av första stycket *ska* vara tillsynsmyndighet för en stiftelse.

särskilda bestämmelser om tillsynen framgår av 10 och 10 a §§.

6 §

Om en styrelseledamot eller förvaltaren missköter sitt uppdrag, kan han entledigas av allmän domstol. Entledigandet får begränsas till viss tid.

I fråga om *rätt till talan* om entledigande gäller 5 kap. 4 § första och fjärde styckena.

Om en styrelseledamot eller förvaltaren missköter sitt uppdrag, kan han *eller hon* entledigas av allmän domstol. Entledigandet får begränsas till viss tid.

I fråga om *vem som har rätt att ansöka* om entledigande gäller 5 kap. 4 § första och fjärde styckena.

⁵ Senaste lydelse 2001:305.

Har tillsynsmyndigheten *väckt talan* om entledigande av en styrelseledamot eller förvaltaren, får tillsynsmyndigheten entlediga denne för tiden till dess att domstolen har slutligt prövat saken eller bestämt annorlunda.

Har tillsynsmyndigheten *ansökt* om entledigande av en styrelseledamot eller förvaltaren, får tillsynsmyndigheten entlediga denne för tiden till dess att domstolen har slutligt prövat saken eller bestämt annorlunda.

10 §

Bestämmelserna i 3 § första stycket, 4 § samt 5 § första stycket 2 och 3 gäller inte i fråga om

1. *stiftelser som bildats av eller tillsammans med staten, en kommun eller ett landsting,*

2. *stiftelser som förvaltas av en statlig myndighet, eller*

3. stiftelser som enligt stiftarens förordnande *skall* vara undantagna från tillsyn enligt denna lag och som varken under innevarande eller de tre närmast föregående räkenskapsåren har utövat näringsverksamhet eller varit moderstiftelse.

I fråga om stiftelser som avses i första stycket gäller dock bestämmelserna i 3 § första stycket, 4 § första stycket 1 och 2 samt 5 § första stycket 2 och 3 om det kan antas att

1. stiftelsen saknar namn,

2. stiftelsen inte har upprättat års- eller koncernredovisning eller inte har avlämnat års- eller koncernredovisning, årsbokslut eller sammanställning över räkenskaperna till revisorn,

3. stiftelsen inte håller års- eller koncernredovisning eller revisions- eller koncernrevisionsberättelse tillgänglig för var och en,

4. stiftelsen saknar behörig revisor, eller om

5. fråga uppkommer om sådant beslut som avses i 4 kap. 5 §.

11 §⁶

Tillsynsmyndighetens beslut enligt denna lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Detta gäller dock inte beslut om att väcka talan enligt 5 kap. 4 § första stycket eller 9 kap. 6 § första stycket eller beslut enligt 9 kap. 6 § tredje stycket.

Tillsynsmyndighetens beslut en-

Tillsynsmyndighetens beslut enligt denna lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Detta gäller dock inte beslut om att väcka talan enligt 5 kap. 4 § första stycket eller *att ansöka om entledigande enligt* 9 kap. 6 § första stycket eller beslut enligt 9 kap. 6 § tredje stycket.

Tillsynsmyndighetens beslut en-

⁶ Senaste lydelse 1995:1360.

ligt 4 kap. 8 §, 6 kap. 4 § eller 5 § andra stycket, 9 kap. 5 § första stycket 3, i den del beslutet avser verkställighetsförbud, eller 9 kap. 7 eller 8 § gäller även om de överklagas.

Om tillsynsmyndighetens beslut överklagas, *skall* tillsynsmyndigheten föra talan för det allmänna. Överklagas domstolens beslut av tillsynsmyndigheten, *skall* överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag då det överklagade beslutet meddelades.

Länsstyrelsens beslut enligt 9 § överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Bestämmelserna i tredje stycket om tillsynsmyndigheten och dess beslut gäller i sådant fall länsstyrelsen och dess beslut.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

ligt 4 kap. 8 §, 6 kap. 3 eller 4 § eller 5 § andra stycket, 9 kap. 5 § första stycket 3, i den del beslutet avser verkställighetsförbud, eller 9 kap. 7 eller 8 § gäller även om de överklagas.

Om tillsynsmyndighetens beslut överklagas, *ska* tillsynsmyndigheten föra talan för det allmänna. Överklagas domstolens beslut av tillsynsmyndigheten, *ska* överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag då det överklagade beslutet meddelades.

10 kap.

1 §⁷

En stiftelse ska vara registrerad om

1. den enligt bokföringslagen (1999:1078) är skyldig att upprätta årsredovisning, eller

2. det följer av de av stiftaren i stiftelseförordnandet meddelade föreskrifterna att den ska vara registrerad.

Registreringsmyndighet för en stiftelse är den länsstyrelse som med tillämpning av bestämmelserna i 9 kap. 1 § första stycket ska vara tillsynsmyndighet för stiftelsen.

Ett stiftelseregister ska föras hos registreringsmyndigheten för registreringar enligt denna lag.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om avgifter för registrering i stiftelseregistret.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om ingivning av anmälningar i registreringsärenden.

En stiftelse ska vara registrerad.

Registreringsmyndighet för en stiftelse är den länsstyrelse som med tillämpning av bestämmelserna i 9 kap. 1 § ska vara tillsynsmyndighet för stiftelsen.

Ett stiftelseregister ska föras hos registreringsmyndigheten för registreringar enligt denna lag. *Om en länsstyrelse är registreringsmyndighet i flera län, ska den länsstyrelsen föra ett gemensamt register för registreringar i dessa län.*

⁷ Senaste lydelse 2008:86.

2 §⁸

Om inte annat följer av 6 § andra stycket skall en stiftelses styrelse eller förvaltare anmäla stiftelsen för registrering i stiftelseregistret

1. i fall som avses i 1 § första stycket 2 senast sex månader efter det att stiftelsen bildades,

2. i övriga fall senast sex månader efter det att stiftelsen blev bokföringsskyldig enligt bokföringslagen (1999:1078).

Anmälan skall innehålla uppgift om

1. stiftelsens postadress och telefon,
2. styrelseledamöternas namn, personnummer, bostadsadress, postadress och telefon eller förvaltarens namn eller firma, organisationsnummer, postadress och telefon,
3. revisorns namn, personnummer och postadress samt, om revisorn är ett registrerat revisionsbolag, vem som är huvudansvarig för revisionen och bolagets organisationsnummer.

Vid egen förvaltning skall anmälan vidare innehålla uppgift om den ort där styrelsen har sitt säte eller, om säte inte är bestämt, där förvaltningen huvudsakligen utövas. Vid anknuten förvaltning skall uppgift i stället lämnas om den ort där förvaltaren har sitt säte eller, om säte inte är bestämt, där förvaltarens egen förvaltning huvudsakligen utövas eller, om förvaltaren är ett handelsbolag, där bolaget har sitt huvudkontor inrättat.

Till anmälan skall det fogas en kopia av stiftelseförordnandet, om det är möjligt. Har styrelsen eller förvaltaren enligt 2 kap. 7 § fattat beslut om namn för stiftelsen, skall anmälan innehålla uppgift även om namnet.

En stiftelses styrelse eller förvaltare ska anmäla stiftelsen för registrering i stiftelseregistret senast sex månader efter det att stiftelsen bildades.

Anmälan ska innehålla uppgift om

Vid egen förvaltning ska anmälan vidare innehålla uppgift om den ort där styrelsen har sitt säte eller, om säte inte är bestämt, där förvaltningen huvudsakligen utövas. Vid anknuten förvaltning ska uppgift i stället lämnas om den ort där förvaltaren har sitt säte eller, om säte inte är bestämt, där förvaltarens egen förvaltning huvudsakligen utövas eller, om förvaltaren är ett handelsbolag, där bolaget har sitt huvudkontor inrättat.

Till anmälan ska det fogas en kopia av stiftelseförordnandet, om det är möjligt. Har styrelsen eller förvaltaren enligt 2 kap. 7 § fattat beslut om namn för stiftelsen, ska anmälan innehålla uppgift även om namnet.

⁸ Senaste lydelse 2005:246.

3 §⁹

Anmälan för registrering i stiftelseregistret *skall* genast göras

1. när en föreskrift i stiftelseförordnandet har ändrats eller upphävts enligt bestämmelserna i 6 kap.,

2. när en ändring har inträtt i något förhållande som avses i 2 § andra och tredje styckena,

3. när någon har bemyndigats att företräda stiftelsen enligt 2 kap. 16 § andra stycket eller 23 § andra stycket eller att ta emot delgivning enligt 2 kap. 16 a eller 23 a §,

4. när stiftelsen inte längre är registreringskyldig enligt denna lag, samt

5. när stiftelsen är upplöst.

I fall som avses i första stycket 3 *skall* uppgift lämnas om företrädarens eller den särskilde delgivningsmottagarens namn, personnummer, bostadsadress, postadress och telefon. Har styrelsen eller förvaltaren beslutat att rätten att företräda stiftelsen samt att teckna dess namn och firma får utövas endast av två eller flera i förening, *skall* detta också anmälas för registrering i stiftelseregistret. Någon annan inskränkning i rätten att företräda stiftelsen och att teckna dess namn och firma får inte registreras.

När anmälan enligt första stycket 2 avser byte av förvaltare *skall* anmälan göras av den nye förvaltaren. I fall som avses i första stycket 5 *skall* anmälan göras av den avträdande styrelsen eller förvaltaren. Om tillsynsmyndigheten har utsett en särskild delgivningsmottagare enligt 9 kap. 7 eller 8 §, *skall* anmälan göras av delgivningsmottagaren. I övriga

Anmälan för registrering i stiftelseregistret *ska* genast göras

1. när en föreskrift i stiftelseförordnandet har ändrats eller upphävts enligt bestämmelserna i 6 kap. *eller med stöd av en sådan bestämmelse som avses i 10 § lagen (1994:1221) om införande av stiftelselagen (1994:1220)*,

3. när någon har bemyndigats att företräda stiftelsen enligt 2 kap. 16 § andra stycket eller 23 § andra stycket eller att ta emot delgivning enligt 2 kap. 16 a eller 23 a §, *samt*

4. när stiftelsen är upplöst.

I fall som avses i första stycket 3 *ska* uppgift lämnas om företrädarens eller den särskilde delgivningsmottagarens namn, personnummer, bostadsadress, postadress och telefon. Har styrelsen eller förvaltaren beslutat att rätten att företräda stiftelsen samt att teckna dess namn och firma får utövas endast av två eller flera i förening, *ska* detta också anmälas för registrering i stiftelseregistret. Någon annan inskränkning i rätten att företräda stiftelsen och att teckna dess namn och firma får inte registreras.

När anmälan enligt första stycket 2 avser byte av förvaltare *ska* anmälan göras av den nye förvaltaren. I fall som avses i första stycket 4 *ska* anmälan göras av den avträdande styrelsen eller förvaltaren. Om tillsynsmyndigheten har utsett en särskild delgivningsmottagare enligt 9 kap. 7 eller 8 §, *ska* anmälan göras av delgivningsmottagaren. I övriga

⁹ Senaste lydelse 2005:246.

fall *skall* anmälan göras av styrelsen eller förvaltaren.

fall *ska* anmälan göras av styrelsen eller förvaltaren.

6 §¹⁰

Innan en stiftelse börjar utöva näringsverksamhet *skall* styrelsen eller förvaltaren lämna uppgift för registrering i stiftelseregistret om

1. den firma under vilken näringsverksamheten *skall* bedrivas, och

2. näringsverksamhetens art.

Om stiftelsen inte tidigare är registrerad i stiftelseregistret, skall stiftelsen även fullgöra sin anmälningskyldighet enligt 2 § innan den börjar utöva näringsverksamheten.

Stiftelsen får registreras även i stiftelseregister för annat län, om verksamheten är avsedd att utövas där.

Innan en stiftelse börjar utöva näringsverksamhet *ska* styrelsen eller förvaltaren lämna uppgift för registrering i stiftelseregistret om

1. den firma under vilken näringsverksamheten *ska* bedrivas, och

2. näringsverksamhetens art.

Stiftelsen får registreras även i stiftelseregister *hos registreringsmyndighet* för annat *eller andra* län, om verksamheten är avsedd att utövas där.

11 kap.

2 a §

Minst tre fjärdedelar av en insamlingsstiftelses intäkter ska, om inte synnerliga skäl föreligger, under en period om tre sammanhängande räkenskapsår användas för ändamålet.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

2. Bestämmelserna i 3 kap. 2 § andra stycket fjärde meningen och tredje stycket tillämpas första gången för det räkenskapsår som inleds närmast efter den 31 december 2009.

3. En ansökan eller underrättelse enligt 6 kap. som har gjorts före lagens ikraftträdande prövas enligt 6 kap. 1 och 5 §§ i dess tidigare lydelse.

4. Ärenden som rör överklaganden av Kammarkollegiets beslut enligt 6 kap. 1 § och som har kommit in till regeringen men inte avgjorts före den 1 januari 2010 ska slutföras av regeringen.

5. En firma som har registrerats före den 1 januari 2010 får behållas oförändrad. Om stiftelser däri genom kan blandas samman vid registrets förande, kan registreringsmyndigheten i registret föra in en särskiljande ortsangivelse eller annat förtydligande.

¹⁰ Ändringen innebär bl.a. att andra stycket upphävs.

6. I fråga om registrering enligt 10 kap. tillämpas äldre bestämmelser fram till utgången av år 2015.

7. För insamlingsstiftelser som har bildats före den 1 januari 2010 tillämpas bestämmelsen i 11 kap. 2 a § om inte annat följer av stiftelseförordnandet.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m.

Häri genom föreskrivs att 22, 31 och 33 §§ lagen om tryggande av pensionsutfästelse m.m. (1967:531) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

22 §¹

Finns *icke* längre någon, som omfattas av en pensionsstiftelses ändamål, eller överstiger stiftelsens kapital väsentligen vad som kan komma att fordras för att tillgodose ändamålet eller förekommer i övrigt särskilda skäl att ändra innehållet i stiftelsens stadgar, *äger* tillsynsmyndigheten på ansökan av stiftelsen *förordna* om ändring. *Förordnandet* får avse sammanslagning av två eller flera stiftelser.

Anser tillsynsmyndigheten att ärendet är av sådan beskaffenhet att det bör ankomma på regeringen att fatta beslut, äger myndigheten underställa regeringen ärendet.

Finns *inte* längre någon, som omfattas av en pensionsstiftelses ändamål, eller överstiger stiftelsens kapital väsentligen vad som kan komma att fordras för att tillgodose ändamålet eller förekommer i övrigt särskilda skäl att ändra innehållet i stiftelsens stadgar, *får* tillsynsmyndigheten på ansökan av stiftelsen *besluta* om ändring. *Beslutet* får avse sammanslagning av två eller flera stiftelser.

31 §²

Tillsynsmyndighet är länsstyrelsen i det län där arbetsgivaren har sitt hemvist.

En pensions- eller personalstiftelse står under tillsyn av den länsstyrelse som är tillsynsmyndighet i det län där arbetsgivaren har sitt hemvist. Regeringen meddelar föreskrifter om vilken länsstyrelse som är tillsynsmyndighet i ett län.

Styrelsen för en pensions- eller personalstiftelse ska anmäla stiftelsen för tillsyn senast sex månader efter det att styrelsen har tagit emot sitt uppdrag. En pensionsstiftelse som avses i 9 a § första stycket ska dock anmälas för tillsyn genast efter det att uppdraget har tagits emot.

Anmälan enligt andra stycket ska innehålla uppgift om stiftelsens postadress och telefon samt om styrelseledamöternas namn, personnummer, bostadsadress, postadress och telefon. Till anmälan ska fogas en bestyrkt kopia av de handlingar som arbetsgivaren upprättat avseende stiftelsen samt, om möjligt, uppgift om storleken och arten av stiftelsens

¹ Senaste lydelse 1975:1388. Ändringen innebär bl.a. att andra stycket upphävs.

² Senaste lydelse 2008:86.

förmögenhet. När en ändring har inträtt i något förhållande som tidigare har anmälts, ska detta genast anmälas till tillsynsmyndigheten.

När en pensionsstiftelses verksamhet når den omfattning som anges i 9 a § första stycket, ska dess styrelse genast göra en anmälan till tillsynsmyndigheten. Detsamma gäller när en pensionsstiftelse har beslutat att tillämpa de bestämmelser som anges i nämnda stycke.

Finansinspektionen får, om det finns särskilda skäl, efter ansökan från en pensionsstiftelse vars verksamhet inte längre har den omfattning som anges i 9 a § första stycket eller som inte längre vill tillämpa dessa bestämmelser i enlighet med vad som anges i 9 a § andra stycket besluta att stiftelsen inte längre ska tillämpa de regler som anges i det förstnämnda stycket.

Tillsynsmyndigheten ska föra ett register över anmälda stiftelser.

Tillsynsmyndigheten ska underrätta Finansinspektionen om en anmälan enligt andra stycket andra meningen eller fjärde stycket. Finansinspektionen ska underrätta tillsynsmyndigheten om en ansökan enligt femte stycket och om det beslut som inspektionen fattar med anledning av en sådan ansökan.

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om avgifter för tillsyn och registrering enligt denna lag.

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om ingivning av anmälningar i registreringsärenden.

33 §³

Tillsynsmyndighetens beslut enligt 22 § får överklagas hos regeringen.

I fråga om överklagande av annat beslut av tillsynsmyndigheten enligt denna lag tillämpas 9 kap. 11 § första–tredje styckena stiftelselagen (1994:1220).

Skatteverkets beslut enligt 11 § tredje stycket får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Tillsynsmyndighetens beslut enligt denna lag samt Skatteverkets beslut enligt 11 § tredje stycket får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

I fråga om överklagande av beslut av tillsynsmyndigheten tillämpas 9 kap. 11 § första stycket andra meningen samt andra och tredje styckena stiftelselagen (1994:1220).

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

2. Ärenden som rör överklaganden av tillsynsmyndighetens beslut enligt 22 § första stycket som har kommit in till regeringen men inte avgjorts före den 1 januari 2010 ska slutföras av regeringen. Detsamma gäller ärenden som med stöd av 22 § andra stycket har underställts regeringen men inte har avgjorts den 1 januari 2010.

³ Senaste lydelse 2003:680.

2.3 Förslag till lag om ändring i permutationslagen (1972:205)

Härigenom föreskrivs att 3 och 4 §§ permutationslagen (1972:205) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Avser ärende om permutation ändrad ändamålsbestämning för egendom av mera betydande värde eller uppkommer i ärendet fråga av särskild vikt från allmän synpunkt, *skall* fideikommissnämnden *eller kammarkollegiet* med eget yttrande överlämna ärendet till *Konungen* för avgörande.

Talan mot fideikommissnämndens *eller kammarkollegiets* beslut enligt denna lag *föres* hos *Konungen genom besvär*.

Föreslagen lydelse

3 §

Avser ärende om permutation ändrad ändamålsbestämning för egendom av mera betydande värde eller uppkommer i ärendet fråga av särskild vikt från allmän synpunkt, *ska* fideikommissnämnden med eget yttrande överlämna ärendet till *regeringen* för avgörande.

4 §

Fideikommissnämndens beslut enligt denna lag *får överklagas* hos *regeringen*.

Kammarkollegiets beslut enligt denna lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.
  2. Ärenden som rör överklaganden enligt 4 § av Kammarkollegiets beslut och som har kommit in till regeringen men inte avgjorts före den 1 januari 2010, ska slutföras av regeringen. Detsamma gäller för ärenden som Kammarkollegiet med stöd av 3 § har överlämnat till regeringen för avgörande men inte har avgjorts före den 1 januari 2010.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1974:174) om identitetsbeteckning för juridiska personer m.fl.

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1974:174) om identitetsbeteckning för juridiska personer m.fl ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Identitetsbeteckning i numerisk form (organisationsnummer) *skall* fastställas för

Identitetsbeteckning i numerisk form (organisationsnummer) *ska* fastställas för

1. aktiebolag, europabolag och europakooperativ med säte i Sverige, handelsbolag, ekonomisk förening och samfällighetsförening,

2. erkänd arbetslöshetskassa, understödsförening och annan allmän inrättning som enligt lag eller annan författning står under offentlig tillsyn,

3. kommun, landsting, kommunalförbund och annat organ för samverkan mellan kommuner, *och*

3. kommun, landsting, kommunalförbund och annat organ för samverkan mellan kommuner,

4. registrerat trossamfund och dess organisatoriska delar.

4. registrerat trossamfund och dess organisatoriska delar, *och*

5. *stiftelse.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

2.5 Förslag till lag om ändring i årsredovisningslagen (1995:1554)

Härigenom föreskrivs att det i årsredovisningslagen (1995:1554) dels att 5 kap. 1 § ska ha följande lydelse, dels ska införas en ny paragraf, 5 kap. 28 §, samt närmast före 5 kap. 28 § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Utöver vad som följer av övriga bestämmelser i denna lag *skall* årsredovisningen innehålla de upplysningar som anges i 2–26 §§. Upplysningarna *skall* lämnas i noter. Om det inte står i strid med kravet på överskådlighet i 2 kap. 2 §, får upplysningarna i stället lämnas i balansräkningen eller resultaträkningen.

Lämnas upplysningarna i noter, *skall* hänvisning göras vid de poster i balansräkningen eller resultaträkningen till vilka de hänför sig.

Föreslagen lydelse

5 kap.

1 §¹

Utöver vad som följer av övriga bestämmelser i denna lag *ska* årsredovisningen innehålla de upplysningar som anges i 2–26 och 28 §§. Upplysningarna *ska* lämnas i noter. Om det inte står i strid med kravet på överskådlighet i 2 kap. 2 §, får upplysningarna i stället lämnas i balansräkningen eller resultaträkningen.

Lämnas upplysningarna i noter, *ska* hänvisning göras vid de poster i balansräkningen eller resultaträkningen till vilka de hänför sig.

Insamlingsintäkter och insamlingskostnader

28 §

Företag som bedriver insamlingsverksamhet ska lämna uppgift om sådana intäkter och kostnader under räkenskapsåret som är hänförliga till insamlingsverksamheten (insamlingsintäkter och insamlingskostnader).

Insamlingsintäkter och insamlingskostnader ska anges särskilt till belopp och art.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010 och tillämpas första gången för det räkenskapsår som inleds närmast efter den 31 december 2009.

¹ Senaste lydelse 1999:1112.

2.6 Förslag till lag om ändring i bokföringslagen
(1999:1078)

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 3 § bokföringslagen (1999:1078) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

3 §

Stiftelser är bokföringsskyldiga, om värdet av tillgångarna, beräknat enligt 4 §, *överstiger ett gränsbelopp som motsvarar tio prisbasbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring*. Bokföringsskyldigheten inträder

Stiftelser är bokföringsskyldiga, om värdet av tillgångarna, beräknat enligt 4 §, *överstiger en och en halv miljon kronor*. Bokföringsskyldigheten inträder

1. från och med tidpunkten för stiftelsens bildande, om tillgångarna då överstiger det angivna gränsbeloppet, eller

2. från och med det kalenderår vid vars ingång värdet av tillgångarna överstiger gränsbeloppet.

Bokföringsskyldigheten enligt första stycket upphör, om tillgångarnas värde vid utgången av de tre senaste åren har varit lägre än det angivna gränsbeloppet.

Följande stiftelser är dock bokföringsskyldiga även om förut-sättningarna enligt första stycket inte är uppfyllda:

1. stiftelser som bedriver näringsverksamhet,
2. stiftelser som är moderstiftelser,
3. insamlingsstiftelser enligt 11 kap. 1 § stiftelselagen (1994:1220),
4. kollektivavtalsstiftelser enligt 11 kap. 3 § samma lag,
5. stiftelser som har bildats av eller tillsammans med staten, en kommun eller ett landsting,
6. pensionsstiftelser enligt 9 § lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m.,
7. personalstiftelser enligt 27 § samma lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010 och tillämpas första gången för det räkenskapsår som inleds närmast efter den 31 december 2009.

3 Ärendet och dess beredning

Stiftelselagen (1994:1220) trädde i kraft den 1 januari 1996. Det har gjorts vissa ändringar i lagen sedan den trädde i kraft men inte någon samlad översyn. Att delar av lagen behöver ses över har uppmärksamats i flera sammanhang (jfr prop. 2000/01:67 s.14). Mot den bakgrunden inleddes en utvärdering av lagen år 2002.

En sakkunnig person har därefter biträtt Justitiedepartementet med att se över vissa frågor i lagen. Arbetet har redovisats i promemorian Vissa frågor i stiftelselagen, m.m. (Ds 2007:7). En sammanfattning av promemorians förslag finns i *bilaga 1*. Promemorians lagförslag återges i *bilaga 2*.

Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. En sammanställning av remissyttrandena finns i lagstiftningsärendet (Ju2007/2275/L1).

I denna lagrådsremiss behandlas de förslag som har lagts fram i promemorian.

För att komplettera beredningsunderlaget har en promemoria med ett utkast till lagrådsremiss upprättats och remitterats för synpunkter.

4 Bakgrund

Allmänt om stiftelselagen

Stiftelselagen innehåller civilrättsliga regler för stiftelser samt bestämmelser om tillsyn över stiftelser. Den ersatte den tidigare gällande lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser (tillsynslagen), som främst innehöll regler om tillsyn och endast ett fåtal civilrättsliga bestämmelser. Som skäl för den nya lagstiftningen anfördes att stiftelserna i Sverige har stor betydelse för vårt samhälle samtidigt som rättsläget präglas av osäkerhet. Det underströks också att Sverige har ett mycket stort antal stiftelser som handhar betydande värden samt att många av stiftelserna ger ekonomiskt stöd, ibland i mycket stor omfattning, till samhällsnyttig verksamhet (se prop. 1993/94:9 s. 46). Sannolikt finns det i dag mellan 20 000 och 30 000 stiftelser i landet. I lagen (1994:1221) om införande av stiftelselagen (införandelagen) finns regler om hur stiftelselagen ska tillämpas beträffande stiftelser som har tillkommit före stiftelselagens ikraftträdande.

När det gäller de civilrättsliga bestämmelserna för stiftelser anknyter stiftelselagen i stora delar till äldre rätt. Några huvuddrag i stiftelselagen är här av särskilt intresse.

I stiftelselagen finns en allmän definition av stiftelsebegreppet. Den innebär att en stiftelse bildas genom att egendom enligt förordnande av en eller flera stiftare avskiljs för att varaktigt förvaltas som en självständig förmögenhet för ett bestämt ändamål (se 1 kap. 2 § stiftelselagen). Stiftelsen är en juridisk person, dvs. den kan förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter samt föra talan vid domstol, och för dess förpliktelser svarar bara stiftelsens tillgångar (se 1 kap. 4 §).

Stiftelsen förvärvar rättskapacitet, dvs. den blir en juridisk person, i samma ögonblick som den rättsligt sett föreligger. Rättskapacitetens inträde är alltså inte, såsom gäller för t.ex. aktiebolag och ekonomiska föreningar, knuten till registreringen av stiftelsen i stiftelseregistret.

Stiftelselagen reglerar också två former av stiftelser som inte faller in under den allmänna definitionen av stiftelsebegreppet, nämligen insamlingsstiftelser och kollektivavtalsstiftelser (se 1 kap. 1 § första stycket 2 och 3 samt andra stycket). Två ytterligare slag av stiftelser, pensions- och personalstiftelser, regleras däremot i lagen (1967:531) om trygghet av pensionsutfästelse m.m. (tryggandelagen; se 1 kap. 1 § andra stycket stiftelselagen).

I 2 kap. stiftelselagen finns bestämmelser om två olika förvaltningsformer för stiftelser: egen respektive anknuten förvaltning (se 2 kap. 2 §). Egen förvaltning innebär att en eller flera fysiska personer – styrelsen – förvaltar stiftelsen. Vid anknuten förvaltning förvaltas stiftelsen av en juridisk person, förvaltaren.

Föreskrifterna i ett stiftelseförordnande ska följas vid förvaltningen av stiftelsens angelägenheter, om inte föreskrifterna strider mot tvingande bestämmelser i stiftelselagen (se 2 kap. 1 §). Det är styrelsen eller förvaltaren som svarar för att föreskrifterna i stiftelseförordnandet följs (se 2 kap. 3 § första stycket).

En stiftelse kan vara bokföringsskyldig enligt bokföringslagen (1999:1078). I annat fall är den skyldig att föra räkenskaper enligt 3 kap. stiftelselagen. Alla stiftelser ska ha minst en revisor. Vissa stiftelser är skyldiga att ha kvalificerad revisor. Regler om detta finns i 4 kap. stiftelselagen.

Föreskrifterna i ett stiftelseförordnande får under vissa förutsättningar ändras eller upphävas (permutation). Bestämmelser om detta finns i 6 kap. stiftelselagen.

Alla stiftelser är knutna till en tillsynsmyndighet. Denna myndighet är i regel länsstyrelsen i det län där stiftelsens styrelse eller förvaltare har sitt säte. Bestämmelser om tillsyn finns i 9 kap. stiftelselagen.

Flertalet stiftelser registreras i stiftelseregistret. Registreringsmyndighet är den länsstyrelse som är tillsynsmyndighet för stiftelsen. Bestämmelser om registrering finns i 10 kap. stiftelselagen.

Behovet av en översyn

Det har skett vissa ändringar i stiftelselagen sedan dess tillkomst. Flera av dem hade samband med tillkomsten av den nya bokföringslagen (se SFS 1999:1106, prop. 1998/99:130). För flertalet bokföringsskyldiga stiftelser medförde detta att de blev skyldiga att upprätta årsredovisning enligt årsredovisningslagen (1995:1554). År 1998 skedde vissa ändringar i bestämmelserna om revisorsjäva. I syfte att förhindra att stiftelser används som redskap i ekonomisk brottslighet gjordes dessutom några tillägg i reglerna om registrering av stiftelser (se 4 kap. 6 § och 10 kap. 2 och 3 §§ samt SFS 1998:306, prop. 1997/98:98). Det har också tillkommit en bestämmelse om undantag från viss tillsyn (se 9 kap. 10 a § och SFS 2001:305, prop. 2000/01:67). Slutligen kan nämnas att

några ändringar har gjorts i samband med att den nya revisorslagen infördes (se 4 kap. 3 och 4 §§ samt SFS 2001:887, prop. 2000/01:146).

Stiftelselagen har nu varit i kraft i drygt 12 år. Det finns därför skäl att utvärdera den. Regeringen har också i tidigare sammanhang förutskickat att en utvärdering av lagen ska ske (se prop. 2000/01:67 s. 14). Utvärderingen inleddes år 2002.

Riksåklagaren överlämnade år 1997 till Justitiedepartementet rapporten ”Stiftelser Ett redskap i ekonomisk brottslighet?” (Åklagarväsendet Rapport 1997:4) som utarbetats inom Riksenheten mot ekonomisk brottslighet (REKO). Där föreslogs att stiftelselagen skulle ses över i syfte att förebygga brott och för att begränsa möjligheterna att använda stiftelseformen som redskap i ekonomisk brottslighet. Vissa av förslagen i rapporten kom att genomföras genom de år 1998 genomförda ändringarna i stiftelselagen (se ovan). Andra förslag behandlades i departementspromemorian ”Åtgärder mot missbruk inom associationsrätten” (Ds 2003:24). Vissa av de frågor som behandlades i rapporten kvarstår dock, bl.a. de som rör registreringskyldighet och vilken myndighet som bör sköta registreringen.

Även riksdagens revisorer har föreslagit att stiftelselagen ska ses över i vissa delar, bl.a. när det gäller tillsynsverksamheten (se 1999/2000:RR12 Statligt bildade stiftelser m.m.). Dessa förslag kom att avslås av riksdagen, bl.a. med hänsyn till den planerade utvärderingen av stiftelselagen (se 2000/01:UBU07 och rskr. 2000/01:154).

Vidare har Kammarkollegiet i en promemoria som år 1998 överlämnades till Justitiedepartementet föreslagit vissa ändringar bl.a. av reglerna om kompetensfördelningen mellan kollegiet och tillsynsmyndigheterna. Promemorian har remissbehandlats.

Slutligen har det till departementet framförts synpunkter om behov av en översyn av lagen i vissa andra avseenden.

5 Registrering

5.1 Bakgrund

Registreringskyldigheten

En stiftelse ska registreras i stiftelseregistret om den är skyldig att upprätta årsredovisning enligt bokföringslagen eller om det följer av stiftelseförordnandet (se 10 kap. 1 § stiftelselagen). Registreringsmyndighet för en stiftelse är den länsstyrelse som ska vara tillsynsmyndighet för stiftelsen (jfr 9 kap. 1 §).

En stiftelse får rättskapacitet redan genom bildandet. Registreringen i stiftelseregistret har således inte någon konstitutiv betydelse utan syftar till att ge offentlighet åt stiftelserna. Trots detta ska registreringsmyndigheten göra en bedömning av om det som ska registreras är en stiftelse eller inte. Införande i registret bör dock, enligt uttalanden i lagens förarbeten, bara vägras i fall då det är uppenbart att det som anmälts för registrering i stiftelseregistret inte är en stiftelse (se prop.

1993/94:9 s. 212). Om en stiftelse felaktigt skulle vägras registrering, förlorar den inte sin status som stiftelse. Uppgiften att pröva frågan om en stiftelse har bildats eller inte anses ligga ytterst hos de allmänna domstolarna.

En stiftelse ska anmälas för registrering i stiftelseregistret av stiftelsens styrelse eller förvaltare. Anmälan ska i princip göras inom sex månader från det att stiftelsen blev registreringskyldig (se 10 kap. 2 §).

Juridiska personer registreras numera nästan uteslutande i register som förs av Bolagsverket. I förarbetena till stiftelselagen uttalades att kopplingen mellan registrering och tillsyn talade för att lägga ansvaret för registreringen hos länsstyrelserna i stället för hos det dåvarande Patent- och registreringsverket. Om ansvaret för registreringen lades på Patent- och registreringsverket, skulle frågan om en viss ”stiftelse” rättsligt sett verkligen är en stiftelse eller inte komma att bli föremål för bedömning av två skilda myndigheter. Ansvaret för registreringen borde därför ligga på samma myndighet som har till uppgift att utöva tillsyn över stiftelsen (se a. prop. s. 92). Ansvaret lades således på länsstyrelserna.

Hur går registreringen till?

Stiftelseregistret förs med hjälp av automatisk databehandling. En anmälan om registrering av en stiftelse ska innehålla uppgifter om bl.a. styrelseledamöternas namn, personnummer, postadress och telefon (se 10 kap. 2 § andra stycket). Dessa uppgifter ska föras in i stiftelseregistret. Vidare registreras bl.a. uppgifter om stiftelsens ändamål och, när det gäller stiftelser som utövar näringsverksamhet, näringsverksamhetens art (se 10 § stiftelseförordningen [1995:1280]). Uppgifter om likvidation, konkurs och företagsrekonstruktion, som lämnas till följd av bestämmelser om anmälningskyldighet för likvidatorer och domstolar, förs också in i registret.

I dag finns 21 stiftelseregister som förs av lika många länsstyrelser. År 2005 omfattade registren tillsammans knappt 15 500 stiftelser. Det minsta registret, som förs av Länsstyrelsen i Gotlands län, innehöll 85 stiftelser. Länsstyrelsen i Stockholms län för det största registret, som innehöll 5 814 stiftelser. Särskilda register förs över pensions- och personalstiftelser som har anmälts till länsstyrelserna (se 31 § tryggnadslagen).

En stiftelse som är registrerad ska betala en årlig registerhållningsavgift (se 21 § stiftelseförordningen). För stiftelser som utövar näringsverksamhet är avgiften 600 kr och för övriga stiftelser 425 kr. För bl.a. pensionsstiftelser finns särskilda regler.

Hur tillgängligt är stiftelseregistret?

Stiftelseregistret förs som nämnts ovan av respektive länsstyrelse. Något centralt register motsvarande det som Bolagsverket för avseende t.ex. aktiebolag eller ekonomiska föreningar finns inte. De stiftelseregister som länsstyrelserna har utvecklat har dock en gemensam databas där varje länsstyrelse, genom ett behörighetssystem, ansvarar för registerfrågor för de stiftelser som de är registreringsmyndighet för.

Varje länsstyrelse kan läsa övriga länsstyrelser register. Ett gemensamt utvecklingsarbete för samordning av registren pågår inom ramen för regeringens uppdrag till länsstyrelserna att införa e-tjänster för bl.a. stiftelseverksamheten i syfte att skapa en 24-timmarsmyndighet. Stiftelseregistren är inte i sin helhet tillgängliga på Internet, men allmänheten kan via Internet söka uppgifter om stiftelser med visst ändamål i hela landet eller i ett visst län. Denna funktion omfattar samtliga registrerade stiftelser i landet förutom pensions-, personal- och kollektivavtalsstiftelser.

5.2 Registrering av alla stiftelser, m.m.

Regeringens förslag: Alla stiftelser ska vara registrerade i ett stiftelseregister. Detta ska dock inte gälla stiftelser vilkas tillgångar enligt stiftelseförordnandet får användas endast till förmån för bestämda fysiska personer.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (se promemorian s. 75 f.).

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har inte haft några invändningar mot promemorians förslag. *Länsstyrelsen i Uppsala län* och *Karolinska Institutet* har avstyrkt förslaget med hänvisning till de ökade kostnader som en registreringskyldighet för med sig. *Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet* har ansett att det behöver utredas på ett mer genomgripande sätt vilka effekter en registreringsplikt får för stiftelserna. *Kammarkollegiet* och *Bolagsverket* har föreslagit att ansvaret för stiftelseregistren flyttas över till Bolagsverket. *Kronofogdemyndigheten* har ansett att den tid inom vilken registrering ska begäras kan förkortas.

Skälen för regeringens förslag: Som angetts i det föregående är en stiftelse i dag registreringskyldig om den enligt bokföringslagen är skyldig att upprätta årsredovisning (se 10 kap. 1 § stiftelselagen). Samtidigt är alla stiftelser knutna till en tillsynsmyndighet (se 9 kap. 1 §). Detta innebär att länsstyrelserna i dag saknar kännedom om ett stort antal stiftelser som de enligt stiftelselagen har tillsynsansvar för. Därtill kommer att det svenska regelverket har kritiserats av den internationella organisationen FATF (Financial Action Task Force) som arbetar med bekämpandet av penningtvätt och terrorism. I en utvärdering av hur Sverige följer FATF:s rekommendationer har sålunda framhållits att avsaknaden av en allmän registreringskyldighet försvårar möjligheterna att bekämpa penningtvätt och annan ekonomisk brottslighet som bedrivs i stiftelseform (se FATF:s rapport den 17 februari 2006). En allmän registreringsplikt skulle, som även har framförts både från majoriteten av *länsstyrelserna* och *Ekobrottsmyndigheten*, underlätta tillsynen och minska utrymmet att utnyttja stiftelseformen för ekonomiska oegentligheter.

Fördelarna med en allmän registrering ligger framför allt i att det blir enklare att få information om en stiftelse och att uppgifter om stiftelsen,

dess verksamhet och vilka som företräder stiftelsen blir offentliga. Detta innebär att allmänheten alltid kan skaffa sig kännedom om stiftelsen och att tillsynsmyndigheterna skulle få en bättre möjlighet att utöva den allmänna tillsyn som de enligt stiftelselagen ska utöva över alla stiftelser.

Den största nackdelen är att en allmän registreringskyldighet, främst till följd av dagens låga gränsvärde för bokföringskyldighet och skyldighet att upprätta årsredovisning, leder till att små stiftelser får ökade kostnader för redovisning, revision och registerhållningsavgifter. Detta kan, som framförts under remissbehandlingen av promemorian, i förlängningen leda till att det blir svårare att bilda stiftelser utan att ha tillgång till ett stort kapital, något som naturligtvis inte är önskvärt.

Den nuvarande ordningen där endast en del stiftelser registreras är enligt vår mening otillfredsställande. Det är viktigt att säkerställa att stiftelseformen inte missbrukas. Den negativa uppmärksamhet som uppstår till följd av missförhållanden, även inom stiftelser med små tillgångar, riskerar att urholka allmänhetens förtroende för stiftelserna och på sikt även donationsviljan. En allmän registreringskyldighet skulle öka allmänhetens kännedom om stiftelserna och minska risken för missbruk av stiftelseformen. Ett krav på registrering skulle också innebära att även de mindre stiftelsernas stadgar granskas redan i samband med bildandet av stiftelsen, vilket bör leda till att stadgarna får en mer ändamålsenlig utformning. En ökad offentlighet kan också innebära att den enskilda stiftelsen blir mer känd och därmed lättare kan finna både bidragssökande och destinatärer.

I denna lagrådsremiss föreslår vi att den nuvarande kopplingen mellan registrering å ena sidan samt skyldigheten att upprätta årsredovisning och att ha en kvalificerad revisor å andra sidan ska upphävas (se avsnitt 7). Det gränsvärde vid vilket bokföringskyldighet inträder föreslås bli betydligt högre än vad som är fallet i dag. Kostnaderna för och arbetet med bokföring och revision kommer därför att minska för ett relativt stort antal stiftelser. De olägenheter i form av en ökad administration, som en registreringskyldighet onekligen innebär, torde genom detta till stor del kunna undanröjas.

Sammantaget anser vi att fördelarna med en ordning där alla stiftelser registreras överväger nackdelarna. Vi föreslår därför att det införs en registreringskyldighet för stiftelser som omfattas av regleringen i 10 kap. stiftelselagen. Anmälan om registrering bör även i fortsättningen göras senast sex månader efter det att stiftelsen bildats.

Till följd av den koncentration av tillsynen som vi i det följande beskriver (se avsnitt 6.2) bör de länsstyrelser som är registreringsmyndighet i flera län föra ett gemensamt register för registreringar i dessa län.

Den föreslagna regleringen innebär inte att registreringskyldighet införs beträffande stiftelser vilkas tillgångar enligt stiftelseförordnandet får användas endast till förmån för bestämda fysiska personer (se 1 kap. 7 § och 11 kap. 2 § tredje stycket). Vid stiftelselagens tillkomst bedömdes det inte finnas något större behov av lagreglering avseende den typen av stiftelser, varför de inte omfattas av 2–10 kap. stiftelselagen (se prop. 1993/94:9 s. 58). Tillräckliga skäl att nu låta denna kategori omfattas av stiftelselagens bestämmelser om registrering har inte framkommit.

I syfte att minska den ökade administrativa börda som registreringsplikten innebär för mindre stiftelser anser vi att systemet med årliga registerhållningsavgifter bör ses över. Detta låter sig lämpligen göras genom förordningsändringar. Vi avser därför att senare besluta om förordningsändringar i detta avseende. Vissa mindre stiftelser som nu blir registreringspliktiga bör vidare få viss tid på sig att avgöra om de vill registrera sig eller avvecklas. Vi återkommer till detta (se avsnitt 11 och 15).

När det gäller vilken myndighet som bör ansvara för stiftelseregistret har bl.a. *Bolagsverket* framhållit att verket bör anförtros den uppgiften, något som verket har föreslagit redan i tidigare sammanhang. Den frågan omfattades emellertid inte av uppdraget att se över lagen (jfr Ju 2005/6111/L1). Enligt vår mening talar övervägande skäl för att tillsynsmyndigheten även fortsättningsvis bör vara registreringsmyndighet. På så sätt kommer frågan om en förmögenhetsmassa rättsligt sett verkligen är en stiftelse inte bli föremål för bedömning av två skilda myndigheter (se a. prop. s. 92).

Vi vill i detta sammanhang framhålla att det utvecklings- och samordningsarbete som pågår avseende stiftelseregistren kan förväntas på sikt leda till ett mera åtkomligt register. Arbetet kommer sannolikt att underlättas om som vi föreslår, de i dag 21 fristående stiftelseregistren förs samman till ett färre antal register som hanteras av ett mindre antal registreringsmyndigheter (se avsnitt 6.2).

En särskild fråga i detta sammanhang är om det bör införas en aviseringsrutin vid registrering i stiftelseregistret. Det kan nämligen inte uteslutas att stiftelseregistren innehåller en del felaktigheter, t.ex. felaktiga uppgifter om styrelseledamöter i en stiftelse med egen förvaltning. En särskild aviseringsrutin finns t.ex. för aktiebolag (se 4 kap. 4 § aktiebolagsförordningen [2005:559]). I promemorian har föreslagits att en liknande rutin ska införas för stiftelser.

Som bl.a. *Rikspolisstyrelsen* har framhållit förekommer att stiftelser utnyttjas i samband med ekonomisk brottslighet och att fiktiva företrädare i samband med detta registreras i stiftelseregistret. Vi menar att en aviseringsrutin för stiftelser skulle kunna minska risken för att personer utan anknytning till stiftelsen anmäls som stiftelsens företrädare eller att den som verkligen är företrädare för stiftelsen avregistreras utan grund. Förslagen om allmän registreringsskyldighet och koncentration av tillsynen till ett mindre antal länsstyrelser (se avsnitt 6.2) bör medföra att samordningsfördelar kan tas tillvara på ett bättre sätt än i dag och att kostnaderna för ett aviseringssystem kan hållas nere på en rimlig nivå (jfr Ds 2003:24 s. 41 f.). Mot bakgrund av det sagda avser vi att genom ändringar i stiftelseförordningen införa aviseringsrutiner.

5.3 Tilldelning av organisationsnummer

Regeringens förslag: Alla stiftelser ska tilldelas organisationsnummer.
--

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (se promemorian s. 76 f.).

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft någon invändning mot promemorians förslag. Flertalet remissinstanser har förordat att ansvaret för tilldelning av organisationsnummer ska ligga hos registreringsmyndigheten.

Bakgrund: Enligt lagen (1974:174) om identitetsbeteckning för juridiska personer m.fl. ska organisationsnummer fastställas för bl.a. aktiebolag, handelsbolag, ekonomisk förening, samfällighetsförening, kommun, landsting och registrerat trossamfund (se 1 §). För annan juridisk person fastställs organisationsnummer såvida en statlig myndighet, hos vilken den juridiska personen är registrerad eller har mål eller ärende anhängigt, påkallar det eller om den juridiska personen ansöker om det (se 2 §). Skatteverket utfärdar anvisningar för och har tillsynen över tilldelningen av organisationsnummer (se 5 §). Beslut angående fastställande av organisationsnummer överklagas hos allmän förvaltningsdomstol (se 6 §). Hos Skatteverket förs register över tilldelade organisationsnummer. Själva tilldelningen kan dock överlåtas åt annan myndighet genom att Skatteverket överlämnar en viss nummerserie avsedd för en viss kategori juridiska personer till en annan myndighet. I dag ansvarar Skatteverket för tilldelningen av organisationsnummer till stiftelser.

Tilldelningen av organisationsnummer i dag sköts som regel av den myndighet som registrerar en juridisk person när den bildas eller när det annars finns anledning att föra in organisationen i myndighetens register. Exempelvis tilldelas aktiebolag, handelsbolag och ekonomiska föreningar organisationsnummer i samband med registreringsförfarandet hos Bolagsverket, medan Kammarkollegiet ansvarar för registreringen av trossamfund. I dessa fall är det alltså Bolagsverket respektive Kammarkollegiet som tilldelar den juridiska personen ett organisationsnummer.

I februari 2006 hade 25 307 stiftelser organisationsnummer. Som en jämförelse kan nämnas att det vid denna tidpunkt fanns endast 15 449 stiftelser i de olika stiftelseregistren. Det finns således omkring 10 000 stiftelser som har tilldelats organisationsnummer utan att vara registreringsskyldiga.

Skälen för regeringens förslag: I föregående avsnitt har vi föreslagit att alla stiftelser ska vara registrerade (se avsnitt 5.2). I syfte att upprätthålla kravet på registrering och underlätta för såväl enskilda som tillsyns- och brottsbekämpande myndigheter att få information om en stiftelse föreslår vi att det införs ett krav på att organisationsnummer ska fastställas för alla stiftelser.

Organisationsnummer kan endast tilldelas juridiska personer. Om en organisation som uppger sig vara en stiftelse ansöker om organisationsnummer har således Skatteverket anledning att pröva frågan om sökanden är en stiftelse. Några remissinstanser har påtalat att registreringsmyndigheten och Skatteverket ibland gör olika bedömningar av om en förmögenhetsmassa utgör en stiftelse eller inte. Från länsstyrelsehåll har framförts att detta i några fall har fått till följd att en stiftelse som registrerats i ett stiftelseregister inte har kunnat få något organisationsnummer. Detta kan leda till praktiska problem. Mot denna

bakgrund kan det finnas skäl att samordna tilldelningen av organisationsnummer och registreringen i ett stiftelseregister. Det synes därför, som *Skatteverket* har förordat, finnas goda skäl att koppla tilldelningen av organisationsnummer till länsstyrelserna. Enligt uppgifter från berörda myndigheter finns det redan praktiska rutiner för detta.

5.4 Firmaskyddet för stiftelser

Regeringens bedömning: Bestämmelserna om stiftelsers firma bör inte ändras.

Promemorians förslag: I promemorian har föreslagits att firmaskyddet, vid nyregistrering av en stiftelse, ska utsträckas till att gälla i hela landet (se promemorian s. 80 f.).

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har inte haft några invändningar mot promemorians förslag. *Bolagsverket* och *IOGT-NTO* har väckt frågan om det är möjligt att utvidga giltigheten för redan registrerade firmanamn till hela landet.

Bakgrund: Rättsligt sett är firma den benämning under vilken en näringsidkare bedriver sin näringsverksamhet. Genom registrering eller inarbetning kan en näringsidkare förvärva ensamrätt till sin firma och därmed ett skydd mot att någon annan använder denna firma eller en med firman förväxlingsbar benämning på verksamhet av samma eller liknande slag.

Grundläggande bestämmelser om firma finns i firmalagen (1974:156). Bestämmelserna i 8 kap. stiftelselagen om stiftelses firma gäller vid sidan av firmalagens allmänna bestämmelser och anger bl.a. vilka ytterligare förutsättningar som måste vara uppfyllda för att en stiftelse ska få sin firma registrerad i stiftelseregistret.

En stiftelses firma ska tydligt skilja sig från andra firmor som förut är införda i stiftelseregistret (se 8 kap. 1 § stiftelselagen). Eftersom registreringen av stiftelser sker länsvis, tar lagens krav på att en stiftelses firma inte ska vara förväxlingsbar med andra registrerade stiftelser sikte på förhållandena inom länet. Firmaskyddet kan emellertid utvidgas till flera län. Stiftelser får nämligen registreras även i stiftelseregister för annat län, om verksamheten är avsedd att utövas där (se 10 kap. 6 § tredje stycket). Det finns inga särbestämmelser angående en sådan registrering. I praktiken torde det dock vara så att det vid den registrering som sker utanför det län i vilket tillsynen utövas endast sker en prövning av om det möter något hinder mot att registrera stiftelsens firma i det stiftelseregistret.

Skälen för regeringens bedömning: Ensamrätten till en registrerad firma gäller inom det område för vilket firman registrerats (se 3 § firmalagen jämförd med 8 kap. 1 § stiftelselagen). Eftersom stiftelser i dag registreras i länsvis förda register gäller firmaskyddet därför endast inom det eller de län där stiftelsen och dess firma har registrerats. För att med stöd av dagens regler kunna uppnå ett rikstäckande firmaskydd för stiftelser måste således dessa registreras i ett stiftelseregister som är gemensamt för hela landet. Något sådant register finns inte i dag. Det är

mot denna bakgrund som bestämmelsen i 10 kap. 6 § stiftelselagen om utvidgning av firmaskyddet till flera län ska ses.

Mot bakgrund av vad som sagts ovan menar vi att det inte är tillräckligt att, som föreslagits i promemorian, i stiftelselagen ersätta ordet ”stiftelseregister” med ”ett stiftelseregister”. Så länge det inte finns ett stiftelseregister som är gemensamt för hela landet finns inte förutsättningar för att, utan ändringar i 3 § firmalagen, införa ett rikstäckande firmaskydd för stiftelser, varken vid nyregistrering eller för redan registrerade firmor. Tillräckliga skäl att i detta sammanhang införa särregler för stiftelser i firmalagen har enligt vår bedömning inte framkommit.

I denna lagrådsremiss föreslår vi att tillsynen över stiftelser, och därmed registreringsverksamheten avseende dessa, ska koncentreras till ett mindre antal länsstyrelser än vad som är fallet i dag (se avsnitt 6.2). En länsstyrelse som är registreringsmyndighet för flera län ska i sådant fall föra ett gemensamt register för stiftelser med säte i olika län. Detta betyder att firmans särprägling vid nyregistrering kommer att prövas mot andra stiftelser registrerade i länsstyrelsens register och att firmaskyddet bara kommer att omfatta det nya registreringsområdet.

En koncentration av tillsyns- och registerverksamheten kan också komma att innebära att flera redan registrerade stiftelser med likalydande eller förväxlingsbar firma i fortsättningen är registrerade i samma stiftelseregister. Detta torde dock som huvudregel inte påverka giltigheten av redan gjorda registreringar av firma (se 16 § firmalagen). Frågan om registreringsmyndigheten bör ges möjlighet att i registret föra in en särskiljande Ortsangivelse eller annat förtydligande behandlas nedan (se avsnitt 15).

6 Tillsyn

6.1 Bakgrund

Syftet med reglerna om tillsyn

Frågor om tillsyn och kontroll över stiftelserna var en av huvudfrågorna vid såväl stiftelselagens som den dessförinnan gällande tillsynslagens tillkomst. Tillsynsreglerna är präglade av konflikten mellan å ena sidan önskemålet om att respektera stiftarens vilja och stimulera donationsviljan och å andra sidan samhällets intresse av insyn och kontroll. Reglerna har motiverats bl.a. med att stiftelserna saknar det växelspel som finns i bolag och föreningar mellan dessa associationer och dess ägare eller medlemmar, att stiftaren inte har kontroll över sin skapelse, att många stiftelser har skattelättnader samt att styrelsen eller förvaltaren ofta har en stark ställning och saknar kontrollorgan (se prop. 1993/94:9 s. 86 f.).

Hur utövas tillsynen?

Alla stiftelser är knutna till en tillsynsmyndighet. Denna myndighet är i regel länsstyrelsen i det län där stiftelsens styrelse eller förvaltare har sitt säte. Kammarkollegiet får dock besluta att en annan myndighet ska vara tillsynsmyndighet (se 9 kap. 1 § stiftelselagen och 18 § stiftelseförordningen). Den länsstyrelse som är tillsynsmyndighet är också, som nämnts ovan, registreringsmyndighet för stiftelsen (se 10 kap. 1 § andra stycket stiftelselagen). Tillsynsmyndighet för pensions- och personalstiftelser är länsstyrelsen i det län där arbetsgivaren har sitt hemvist (se 31 § tryggandelagen).

I tillsynsmyndighetens befattning med stiftelser som står under s.k. allmän tillsyn ingår tre huvuduppgifter, nämligen kontroll, ingripande och service. Vissa stiftelser står under begränsad tillsyn, vilket innebär att de är undantagna från de centrala bestämmelserna om kontroll och ingripande (se avsnitt 6.3).

Kontrollen bygger i huvudsak på att tillsynsmyndigheten alltid har rätt att begära information av en stiftelse. Tillsynsmyndigheten har rätt att utan särskild anledning begära in handlingar eller upplysningar från vilken stiftelse som helst, vilket möjliggör stickprovskontroller (se 9 kap. 4 § första stycket 1 stiftelselagen). Som ett led i kontrollfunktionen får tillsynsmyndigheten också kalla till och delta vid sammanträde med stiftelsens styrelse eller förvaltare samt, om någon särskild anledning föreligger, utföra inspektion hos stiftelsen (se 9 kap. 4 § första stycket 2 och 3). Tillsynsmyndigheten utövar också en återkommande kontroll genom att granska årsredovisningar och revisionsberättelser för stiftelser som är årsredovisningsskyldiga. Någon bestämmelse om detta i lagen har dock inte ansetts nödvändig (se prop. 1993/94:9 s. 200).

Tillsynsmyndigheten har både rätt och skyldighet att *ingripa* om det kan antas att stiftelsens förvaltning eller revision inte utövas i enlighet med stiftelseförordnandet eller bestämmelserna i stiftelselagen. Myndigheten ska också ingripa om det kan antas att en styrelseledamot eller förvaltaren annars missköter sitt uppdrag (se 9 kap. 3 § första stycket). Tillsynsmyndigheten kan vid ingripanden använda sig av olika åtgärder såsom att utfärda förelägganden och meddela förbud (se 9 kap. 5 § första stycket 2 och 3). Förelägganden och förbud får förenas med vite.

Tillsynsmyndighetens uppgift att ge stiftelserna *service* består i att ge råd och upplysningar (se 9 kap. 3 § andra stycket). Myndigheten ska också förordna ny styrelseledamot, om detta behövs för att styrelsen ska bli beslutsför, eller ny förvaltare, om stiftelsen skulle sakna förvaltare (9 kap. 7 och 8 §§).

En stiftelse som är skyldig att upprätta årsredovisning ska betala en årlig tillsynsavgift (se 20 § stiftelseförordningen). För stiftelser som utövar näringsverksamhet är avgiften 600 kr och för övriga stiftelser 400 kr. För bl.a. pensionsstiftelser finns särskilda regler.

Länsstyrelsernas samordningsarbete

Inom länsstyrelserna pågår ett arbete med att samordna och utveckla tillsynen enligt stiftelselagen. Inom ramen för det arbetet har en projektgrupp getts i uppdrag att definiera länsstyrelsernas tillsynsroll i stiftelsefrågor och lämna förslag på gemensam prioritering av inriktning och mål för tillsynsarbetet. Projektgruppen lämnade i mars 2003 rapporten "Länsstyrelsernas tillsyn av stiftelser".

I rapporten anges bl.a. att alla årsredovisningar och revisionsberättelser inte behöver granskas årligen. Enligt uppgift från länsstyrelsehåll upprättas sedan år 2005 nationella tillsynsplaner i vilka det utses stiftelser av en viss typ som under en angiven tidsperiod ska granskas mer ingående av samtliga länsstyrelser i landet. Många länsstyrelser har också en lokal tillsynsplan, där insatserna ofta riktar sig mot vissa typer av stiftelser inom länet som det finns särskild anledning att granska. Granskningen av redovisningshandlingarna sker via en checklista som finns i verksamhetssystemet. Om en länsstyrelse vid en tidigare granskning av en viss stiftelse har funnit felaktigheter, kan det finnas skäl att utvidga granskningen. Granskningen är således inte alltid lika omfattande utan skiljer sig från ärende till ärende. Enligt länsstyrelserna leder granskningen ofta till registreringsärenden och ibland också till att tillsynsärenden initieras.

Koncentration av länsstyrelseverksamhet

Regeringen gav i januari 2007 en utredare i uppdrag att analysera koncentration och samordning av länsstyrelsernas kärnverksamhet och att utifrån analysen lämna förslag på verksamheter som skulle kunna koncentreras till en eller flera länsstyrelser. Uppdraget redovisades i rapporten Koncentration av länsstyrelseverksamhet (Koncentrationsutredningen, Ds 2007:28). Där lämnas förslag på verksamheter som kan koncentreras och till vilka länsstyrelser de bör koncentreras.

I rapporten bedöms länsstyrelsernas verksamhet enligt stiftelselagen och stiftelseförordningen uppfylla så gott som samtliga kriterier för koncentration. Verksamheten har ett behov av likformigt utförande, den har begränsat samband med länsstyrelsernas övriga kärnverksamhet och den har begränsad betydelse för länsstyrelsernas uppdrag enligt 2 § förordningen (2002:864) med länsstyrelseinstruktion. Rapporten delar promemorians bedömning att stiftelse tillsynen bör koncentreras till ett mindre antal länsstyrelser (se Ds 2007:28 s. 83 f.). Koncentrationen bör enligt rapporten göras till ett antal länsstyrelser som så långt som möjligt stämmer överens med den statliga regionala organisation om sex till nio län som Ansvarskommittén har föreslagit i sitt slutbetänkande Hållbar samhällsorganisation med utvecklingskraft (SOU 2007:10). Rapporten och slutbetänkandet har remissbehandlats men inte lett till lagstiftning.

6.2 Bör tillsynsfunktionen koncentreras?

Regeringens förslag: Stiftelser i flera län ska kunna ha samma tillsynsmyndighet.

Regeringens bedömning: Tillsynen över stiftelser bör koncentreras till sex till åtta länsstyrelser.

Promemorians förslag och bedömning: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag och bedömning (se promemorian s. 88 f.). I promemorian har gjorts bedömningen att varje tillsynsmyndighet bör omfatta minst 1 000 enligt nuvarande regler registreringsskyldiga stiftelser och sysselsätta minst tre personer, varav två jurister, med stiftelsefrågor.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har ställt sig positiva till promemorians förslag, men har framhållit att en förändring bör samordnas med den fortsatta beredningen av Koncentrationsutredningens förslag om koncentration av länsstyrelsernas verksamhet och Ansvarskommitténs förslag till ändrad regionindelning (se Ds 2007:28 och SOU 2007:10). *Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet* och *Stiftelsen för Kunskaps- och Kompetensutveckling* har avstyrkt förslaget. Bland andra *Kammarkollegiet* och *Svenska kyrkan* har ansett att det bör övervägas att koncentrerar tillsynen till en myndighet.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Tillsynen över vanliga stiftelser och pensions- och personalstiftelser är i dag fördelad mellan landets 21 länsstyrelser. Det har i olika sammanhang påtalats att tillsynens omfattning och innehåll varierar mellan de enskilda tillsynsmyndigheterna. Frågan är vad som kan vara anledningen till variationerna och om en koncentration av tillsynen till ett färre antal myndigheter än i dag kan bidra till en mera enhetlig tillsyn.

Till en början kan konstateras att stiftelselagen ger länsstyrelserna relativt stor frihet att bestämma hur tillsynen ska utövas. Å ena sidan kan det hävdas att denna flexibilitet är av stort värde, då omfattningen och karaktären på stiftelserna kan variera inom respektive län. Den kunskap och kontaktyta som länsstyrelserna har inom det egna länet kan i många fall utgöra en bra grund för tillsynsverksamheten. Å andra sidan kan flexibiliteten leda till att tillsynen över stiftelser av samma karaktär skiftar beroende på var tillsynen utövas. Regeringen har i olika sammanhang uttryckt att det finns skäl för länsstyrelserna att samordna sin tillsynsverksamhet och även redovisa effekten av tillsynen. Resultatet av detta arbete har blivit ett mer samlat uppträdande från tillsynsmyndigheternas sida. Samordningsarbetet har, tillsammans med den förbättring som har skett av länsstyrelsernas datorstöd, lett till vidareutveckling och effektivisering av såväl register- som tillsynsverksamheten. Vi menar emellertid att det ändå finns anledning att överväga om en koncentration av tillsynen över stiftelserna skulle kunna innebära en mera enhetlig tillsyn, något som enligt vår mening är ägnat att förbättra kvaliteten på tillsynsarbetet ytterligare.

Antalet ärenden och personer på länsstyrelserna som arbetar med stiftelsefrågor varierar från myndighet till myndighet. Normalt torde en arbetsuppgift utföras bättre ju mera frekvent den är. Arbetet kan vidare

som regel anses bli bättre utfört om flera personer arbetar med samma frågor så att de har möjlighet att utbyta erfarenheter med varandra. Särskilt som tillsynsarbetet avser myndighetsutövning, är det önskvärt att tillsynen utförs på ett likformigt sätt i hela landet. Det finns anledning att tro att samordningsvinsterna av det utvecklingsarbete som bedrivs gemensamt av länsstyrelserna skulle bli ännu större vid en koncentration av tillsynen till en eller ett fåtal myndigheter. Till detta kommer att arbetet med stiftelsefrågor saknar starkare samband med andra uppgifter som åvilar länsstyrelsen. Att flytta verksamheten till ett mindre antal myndigheter kan därför inte anses medföra någon betydande risk för att de länsstyrelser som förlorar verksamheten samtidigt förlorar kompetens som är betydelsefull inom andra verksamhetsområden. Vi menar därför att starka skäl talar för att tillsynen bör koncentreras till ett mindre antal myndigheter än i dag.

Mot att koncentrera tillsynen till ett mindre antal myndigheter talar den omständigheten att enskilda som har anledning att vända sig till myndigheten ska kunna finna denna inom rimligt avstånd. Länsstyrelserna har också upplyst att det ibland förekommer att enskilda besöker myndigheterna med anledning av stiftelseärenden. Behovet att sådana besök torde dock vara litet och kommer dessutom att minska ytterligare i och med att systemet med e-tjänster utvecklas. Regler som möjliggör elektronisk ingivning av bl.a. registreringsanmälningar för stiftelser har trätt i kraft den 1 april 2008 (se SFS 2008:86 och prop. 2007/08:45). Även med beaktande av intresset för enskilda att ha tillgång till en myndighet på nära håll delar vi promemorians bedömning att det inte är motiverat med ett så stort antal tillsynsmyndigheter som finns i dag.

Ett annat skäl som kan åberopas mot en koncentration är att länsstyrelsernas samlade befattning med stiftelseuppgifter inte är av liten omfattning. Uppgifter enligt stiftelselagen sysselsatte år 2006 26,3 årsarbetskrafter vid landets länsstyrelser. Verksamhetens omfattning varierar emellertid kraftigt mellan olika länsstyrelser (jfr sammanställning av svar från länsstyrelser, bilaga 2 till promemorian). Vi menar därför att inte heller tillsynsverksamhetens omfattning är ett avgörande skäl mot koncentration.

Sammanfattningsvis anser vi att övervägande skäl talar för att tillsynsmyndigheternas verksamhet enligt stiftelselagen och tryggandelagen bör koncentreras till ett färre antal myndigheter. Vi föreslår därför att verksamheten koncentreras till ett färre antal länsstyrelser än i dag.

En särskild fråga är om verksamheten ska koncentreras till en eller flera tillsynsmyndigheter. Några remissinstanser, bland andra *Kammarkollegiet* och *Svenska Kyrkan*, har ansett att det finns skäl att överväga om tillsynen ska koncentreras till en myndighet. Vi menar dock att en sådan ordning skulle innebära ett alltför stort avsteg från principen om att enskilda ska ha tillgång till en myndighet inom rimligt avstånd. Verksamheten bör därför i stället utövas av fler än en tillsynsmyndighet. Som angetts i promemorian – vilket även har fått stöd i Koncentrationsutredningen – menar vi att tillsynen lämpligen bör koncentreras till sex till åtta länsstyrelser. Utgångspunkten för vilka länsstyrelser som bör tilldelas uppgifterna bör vara att de länsstyrelser som har den mest omfattande tillsynsverksamheten också har störst förutsättningar för att använda och komplettera befintlig kompetens. Det kan dock i något eller

några fall finnas anledning att göra avsteg från denna huvudprincip. Utpekande av de länsstyrelser som ska handha den koncentrerade tillsynsverksamheten görs lämpligen genom ändringar i stiftelseförordningen. Vi avser därför att i senare sammanhang besluta om förordningsändringar i denna fråga.

6.3 Undantag för offentligt bildade stiftelser m.m.?

Regeringens förslag: Stiftelser som har bildats av eller tillsammans med staten, en kommun eller ett landsting och stiftelser som förvaltas av en statlig myndighet ska inte längre vara undantagna från den allmänna tillsynen.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (se promemorian s. 89 f.).

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har inte haft några invändningar mot promemorians förslag. *Sveriges Kommuner och Landsting* har motsatt sig att kommunala och landstingskommunala verksamhetsstiftelser ska omfattas av den allmänna tillsynen. *Karolinska Institutet* har motsatt sig att statligt förvaltade stiftelser ska omfattas av den allmänna tillsynen.

Bakgrund: Vissa stiftelser är undantagna från de centrala bestämmelserna om kontroll och ingripande. Det betyder bl.a. att tillsynsmyndigheten normalt är förhindrad att begära information av dessa stiftelser. Tre grupper av stiftelser berörs; för det första stiftelser som har bildats av eller tillsammans med staten, en kommun eller ett landsting, för det andra stiftelser som förvaltas av en statlig myndighet och för det tredje stiftelser som enligt stiftarens förordnande ska vara undantagna från tillsyn enligt stiftelselagen och som varken under innevarande eller de tre närmast föregående räkenskapsåren har utövat näringsverksamhet eller varit moderstiftelse (se 9 kap. 10 § första stycket stiftelselagen). De angivna stiftelserna är undantagna från bestämmelserna om tillsynsmyndighetens rätt att ingripa (se 9 kap. 3 § första stycket), tillsynsmyndighetens rätt att begära in handlingar m.m. (se 9 kap. 4 §) och tillsynsmyndighetens möjligheter att meddela förelägganden och förbud (se 9 kap. 5 § första stycket 2 och 3).

Utöver den generella bestämmelsen om undantag från tillsyn som nämnts ovan får Kammarkollegiet på ansökan av en stiftelses styrelse eller förvaltare besluta att stiftelsen i visst begränsat hänseende ska vara undantagen från tillsyn, om stiftelseförordnandet ger stöd för sådant undantag och det finns särskilda skäl. Kammarkollegiet får återkalla beslutet om undantag, om det inte längre finns skäl för undantaget (se 9 kap. 10 a §).

De stiftelser som normalt är undantagna från tillsyn kan under vissa förutsättningar bli föremål för ingripanden från tillsynsmyndigheten. Om det kan antas att en stiftelse saknar namn eller har åsidosatt reglerna om årsredovisning och revision m.m., är nämligen de centrala tillsynsbestämmelserna tillämpliga även beträffande dessa stiftelser (se 9 kap. 10 § andra stycket). Tillsynsmyndighetens skyldighet att ge råd och

upplysningar och att vid behov förordna vissa funktionärer gäller också i förhållande till stiftelser som omfattas av undantaget från de centrala tillsynsbestämmelserna.

Skälen för regeringens förslag: I förarbetena till stiftelselagen uttalas att den tillsynsordning, som ska gälla för stiftelser vars stiftare har förordnat om att stiftelsen inte ska stå under tillsyn, bör gälla även för stiftelser som förvaltas av en statlig myndighet, oberoende av stiftarens vilja på den punkten. Vidare sägs att samma tillsynsordning bör gälla för stiftelser som helt eller delvis har bildats av staten eller andra offentliga rättssubjekt, eftersom den offentlighet som reglerna om offentliggörande av årsredovisning garanterar avseende dessa stiftelser kan antas få särskild betydelse för hur stiftelserna förvaltas (se prop. 1993/94:9 s. 89 f.). Några närmare skäl för varför stiftelser som bildats av offentligrättsliga subjekt och stiftelser som förvaltas av en statlig myndighet ska vara undantagna från tillsyn angavs alltså inte.

Den omständigheten att offentligt bildade stiftelser och stiftelser som förvaltas av en statlig myndighet redan omgärdas av ett regelverk med betydande inslag av offentlighet gör, som *Sveriges Kommuner och Landsting* har varit inne på, att det kan ifrågasättas om en allmän tillsyn verkligen är behövlig. I motsatt riktning talar dock stiftelselagens övergripande syfte att säkerställa och trygga stiftelsens möjligheter att verka för det ändamål som stiftaren har angett i stiftelseförordnandet. Sistnämnda skäl ansågs, tillsammans med Lagrådets påpekande att vissa erfarenheter från den kommunala revisionen tydde på att kommuner hade brutit i sin förvaltning av s.k. donationsfonder, motivera att kommunalt förvaltade stiftelser inte borde få någon särställning i tillsynshänseende (se a. prop. s. 89 och 319). Riksrevisionen har också i en granskningsrapport den 10 december 2007 rekommenderat att offentligt bildade stiftelser ska vara föremål för samma tillsyn som stiftelser i allmänhet (se rapporten Statligt bildade stiftelsers årsredovisningar, RiR 2007:27).

Det är inte säkert att en stiftelse i allt följer lagstiftarens föreskrifter enbart därför att stiftelsen helt eller delvis har bildats av ett offentligt rättssubjekt eller därför att stiftelsen förvaltas av en statlig myndighet. Vi menar vidare att det knappast kan anses särskilt betungande för vare sig de aktuella stiftelserna eller tillsynsmyndigheterna att den allmänna tillsynen får omfatta också dessa kategorier av stiftelser. För stiftelserna innebär en sådan ordning knappast något annat merarbete än det som föranleds av att tillsynsmyndigheten i ett enskilt fall kan begära in handlingar eller upplysningar från stiftelsen (jfr 9 kap. 4 § första stycket 1 stiftelselagen).

Vi föreslår därför att regleringen om att stiftelser som har bildats av eller tillsammans med staten, en kommun eller ett landsting och stiftelser som förvaltas av en statlig myndighet ska stå under begränsad tillsyn tas bort och att dessa stiftelser ska omfattas av den allmänna tillsynen. Den särskilda tillsynsordningen i 9 kap. 10 § stiftelselagen bör i fortsättningen förbehållas de stiftelser där stiftaren uttryckligen har önskat detta.

7 Bokföring och revision

7.1 Gränsvärdet för bokföringsskyldighet

Regeringens förslag: En stiftelse ska vara bokföringsskyldig enligt bokföringslagen och därmed som huvudregel skyldig att upprätta årsredovisning om värdet av stiftelsens tillgångar överstiger 1 500 000 kr.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (se promemorian s. 82 f.).

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har inte haft några invändningar mot promemorians förslag. *Länsstyrelsen i Uppsala län* har avstyrkt förslaget med hänvisning till att en höjning av gränsvärdet kommer att försvåra tillsynsarbetet. *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* och *Länsstyrelsen i Gävleborgs län* har ansett att den föreslagna höjningen är alltför stor. Länsstyrelsen i Västernorrlands län har föreslagit att gränsvärdet i stället sätts till 20 prisbasbelopp. *Kammarkollegiet* har ansett att kan det finnas skäl att överväga om gränsvärdet bör höjas ytterligare. *Länsstyrelsen i Skåne län* har ansett att hänvisningen till prisbasbelopp bör behållas.

Bakgrund: Vilka stiftelser som är bokföringsskyldiga och skyldiga att upprätta årsredovisning framgår av bokföringslagen. En stiftelse är bokföringsskyldig om den har tillgångar till ett värde som motsvarar minst tio prisbasbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Vissa stiftelser, bl.a. stiftelser som bedriver näringsverksamhet och insamlingsstiftelser, är dock bokföringsskyldiga oavsett tillgångarnas värde (se 2 kap. 3 § bokföringslagen).

Stiftelser som är bokföringsskyldiga enligt bokföringslagen är, med undantag för familjestiftelser som inte är bokföringsskyldiga enligt något annat kriterium än tillgångarnas värde, skyldiga att upprätta årsredovisning (se 6 kap. 1 §). Skyldigheten att upprätta årsredovisning är även avgörande för om en stiftelse behöver ha auktoriserad eller godkänd revisor (se 4 kap. 4 § stiftelselagen och avsnitt 7.3).

Bokföringslagens avgränsning av vilka stiftelser som är bokföringsskyldiga sammanhänger med de bestämmelser om tillsyn som stiftelselagen innehåller (se 9 kap.). För vissa stiftelser, bl.a. stiftelser med tillgångar vars värde uppgår till minst tio basbelopp, sker tillsynen främst genom en återkommande kontroll. Vid lagens tillkomst uttalades att denna kontroll borde grundas bl.a. på en skriftlig redovisning samt att skyldigheten att lämna en sådan redovisning borde vara samordnad med skyldigheten att följa bokföringslagen och att upprätta årsredovisning (se prop. 1993/94:9 s. 74 f. och 88).

Den 1 januari 2007 höjdes gränsvärdena för bokföringsskyldighet för bl.a. ideella föreningar, registrerade trossamfund och samfällighetsföreningar (se 2 kap. 2 § bokföringslagen och SFS 2006:874). De nya reglerna innebär att bokföringsskyldighet på grund av tillgångarnas värde inträder om värdet av tillgångarna överstiger 1 500 000 kr. I förarbetena till lagändringarna (se prop. 2005/06:116 s. 64 f.) angavs bl.a. att ideella föreningar enligt de då gällande reglerna alltid var bokföringsskyldiga om tillgångarna översteg 30 prisbasbelopp samt att detta medförde att

åtskilliga föreningar med okomplicerad ekonomi blev bokföringsskyldiga. Kopplingen till prisbasbelopp uppgavs ha den fördelen att lagändringar inte behöver göras löpande till följd av penningvärdeförändringar men att en uppenbar nackdel var att den som ska tillämpa lagen inte omedelbart kan utläsa gränsvärdets faktiska nivå. Detta ansågs tala för att gränsvärden som avser penningbelopp i framtiden borde uttryckas i fasta penningvärden i stället för prisbasbelopp. Några ändringar i bestämmelserna om när en stiftelse är bokföringsskyldig föreslogs inte med hänvisning till den pågående översynen av stiftelselagen.

Skälen för regeringens förslag: Stiftelser har inte ägare eller medlemmar som kan övervaka styrelsens eller förvaltarens arbete. Det har därför ansetts motiverat att upprätthålla stränga krav på bokföring och revision för att säkerställa och trygga en stiftelses möjligheter att verka för det ändamål som stiftaren har angett i stiftelseförordnandet. Årsredovisningen utgör också grunden för tillsynsmyndigheternas arbete. De regler om bokföring och revision som finns i dag fyller således en viktig funktion. Det bör emellertid också beaktas att kraven på upprättande av årsredovisning och på kvalificerad revisor inträder redan vid relativt små förmögenheter – tillgångar värda drygt 400 000 kr – och medför stora kostnader också för stiftelser med okomplicerad ekonomi. Om kostnaderna för bokföring och revision tar en alltför stor del av en stiftelses tillgångar, kan stiftelsen få svårt att fullgöra sitt ändamål. En avvägning måste därför göras mellan önskemålet om en effektiv kontroll och kostnaderna för den enskilda stiftelsen. Vid denna bedömning menar vi att utgångspunkten bör vara att stiftelsernas administrativa börda bör minskas så långt det är möjligt utan att andra viktiga intressen åsidosätts.

I denna lagrådsremiss föreslår vi att det införs en registreringskyldighet för alla stiftelser och att tillsynen ska koncentreras till ett färre antal tillsynsmyndigheter än i dag (se avsnitt 5.2 och 6.2). Kravet på registrering kommer med all sannolikhet att underlätta såväl tillsynsmyndighetens som allmänhetens möjligheter till insyn och kontroll. Att koncentrera tillsynsfunktionen kan förväntas leda till en effektivare tillsyn. Vidare föreslås att stiftelser som inte är bokföringsskyldiga enligt bokföringslagen ska vara skyldiga att efter särskilt föreläggande skicka in sammanställningen över sina räkenskaper till tillsynsmyndigheten (se avsnitt 7.2). Samtliga förslag syftar till att trygga och effektivisera kontrollen av stiftelserna och därmed säkerställa stiftelsens möjligheter att verka för det ändamål som angetts i stiftelseförordnandet. Mot den bakgrunden anser vi att övervägande skäl talar för att gränsvärdet för när en stiftelse ska vara bokföringsskyldig på grund av stiftelseförmögenhetens storlek kan höjas.

När det gäller frågan om hur gränsvärdet bör uttryckas menar vi att de skäl som anfördes för att uttrycka gränsvärdet för bl.a. ideella föreningar i ett fast penningbelopp, nämligen att tillämparen då omedelbart kan utläsa gränsvärdets faktiska nivå, gör sig gällande även beträffande stiftelserna (se ovan under rubriken Bakgrund och a. prop. s. 64 f.). Gränsvärdet bör således uttryckas i ett fast penningvärde.

Vilken nivå gränsvärdet bör ligga på är, som *Länsstyrelsen i Väster-norrlands län* och *Länsstyrelsen i Gävleborgs län* påpekat, också beroende av en avvägning mellan kostnaderna för stiftelserna och till-

synsmyndigheternas möjlighet att utöva en effektiv tillsyn. Det framstår som en klar fördel om gränsvärdet för bokföringsskyldighetens inträde för stiftelser och ideella föreningar är enhetligt. Dessutom menar vi att de effektivare kontrollmöjligheter som förslagen om allmän registreringsskyldighet och koncentration av tillsynsverksamheten kan förväntas medföra talar för att gränsvärdet kan höjas relativt mycket.

Vi delar därför promemorians bedömning att gränsvärdet lämpligen bör läggas på den nivå som numera gäller för ideella föreningar, dvs. 1 500 000 kr. Bestämmelsen bör således utformas med den motsvarande bestämmelsen för ideella föreningar som förebild. En sådan höjning torde innebära en stor minskning av många mindre stiftelsers administrativa börda. Av promemorian framgår att av de stiftelser som i dag är bokföringsskyldiga enbart på grund av tillgångarnas värde, har drygt 9 000 stiftelser en förmögenhet som överstiger 400 000 kr och knappt 4 500 stiftelser en förmögenhet som överstiger 1 500 000 kr. En höjning av gränsvärdet till 1 500 000 kr skulle därför innebära att ungefär 9 700 stiftelser blir skyldiga att upprätta årsredovisning mot för närvarande cirka 14 300. Tillsynsarbetet avseende de drygt 4 600 stiftelser som enligt de nya reglerna inte längre skulle vara bokföringsskyldiga kan i viss mån komma att försvåras, eftersom stiftelsernas ekonomi inte kommer att genomlysas på samma sätt som tidigare. De föreslagna bestämmelserna om att alla stiftelser ska vara registrerade, tillsammans med de bestämmelser som vi föreslår i avsnitt 7.2 om att alla icke-bokföringsskyldiga stiftelser ska vara skyldiga att skicka in räkenskaps-sammanställningen till tillsynsmyndigheten, torde emellertid garantera en viss offentlighet kring dessa stiftelser och deras ekonomi. Därmed kommer också behovet av en effektiv tillsyn kunna tillgodoses på ett tillfredställande sätt.

7.2 Ingivande av sammanställningen över stiftelsens räkenskaper till tillsynsmyndigheten

Regeringens förslag: En stiftelse som inte är bokföringsskyldig enligt bokföringslagen ska efter särskilt föreläggande av tillsynsmyndigheten ge in en kopia av sammanställningen över stiftelsens räkenskaper dit. Sådant föreläggande ska utfärdas när någon begär det. Beslut om föreläggande får förenas med vite.

Promemorians förslag: I promemorian har föreslagits att en stiftelse som inte är bokföringsskyldig senast från sex månader efter räkenskapsårets utgång ska hålla en kopia av sammanställningen över stiftelsens räkenskaper tillgänglig för alla som är intresserade (se promemorian s. 84 f.).

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har inte haft några invändningar mot promemorians förslag. *Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet, Riddarhusdirektionen och Sveriges advokatsamfund* har avstyrkt förslaget. De invändningar som har framförts rör dels behovet av den föreslagna bestämmelsen, dels de oklarheter som kan uppstå angående var och hur sammanställningen ska hållas tillgänglig

samt hur ett utlämnande ska gå till. Mot bakgrund av det sistnämnda har några instanser föreslagit att sammanställningen i stället ska ges in till tillsynsmyndigheten. *Uppsala universitet* och *Samarbetsnämnden för statsbidrag till trossamfund (SST)* har ansett att frågan behöver utredas ytterligare.

Bakgrund: Stiftelser som inte är bokföringsskyldiga enligt bokföringslagen ska fortlöpande föra räkenskaper över belopp som har inbetalats till eller utbetalats av stiftelsen, t.ex. vid utbetalning av stipendier eller styrelsearvoden eller vid köp av värdepapper (se 3 kap. 2 § stiftelselagen). Det ska finnas verifikationer för in- och utbetalningar. Räkenskaperna ska avslutas med en sammanställning för varje räkenskapsår. Av sammanställningen ska framgå tillgångar och skulder vid räkenskapsårets början och slut samt inkomster och utgifter under räkenskapsåret. I sammanställningen ska även anges värdet av stiftelsens tillgångar vid räkenskapsårets slut. Räkenskapsmaterialet ska bevaras i ordnat skick och på betryggande sätt inom landet under minst tio år från utgången av det räkenskapsår som räkenskapsmaterialet avser.

Det finns inget krav på att sammanställningen ska göras offentlig trots att en bärande tanke bakom stiftelselagen är att ge offentlighet åt stiftelserna. Stiftelseagens och bokföringslagens krav på offentlighet uppfylls beträffande stiftelser som är årsredovisningsskyldiga genom att de är skyldiga att skicka en kopia av årsredovisningen till tillsynsmyndigheten, där årsredovisningen blir en offentlig handling; om stiftelsen står under begränsad tillsyn, räcker det dock att den håller kopior av årsredovisningen och revisionsberättelsen tillgängliga för alla som är intresserade senast sex månader efter räkenskapsårets utgång (se 8 kap. 3 § årsredovisningslagen). Om en stiftelse inte skulle fullgöra sin skyldighet att hålla föreskrivna handlingar tillgängliga, har tillsynsmyndigheten möjlighet att vid vite förelägga ledamöterna i styrelsen eller förvaltaren att fullgöra den skyldigheten (se 9 kap. 10 § andra stycket stiftelselagen).

Skälen för regeringens förslag: I det föregående har vi föreslagit att gränsvärdet för stiftelsers bokföringsskyldighet ska höjas till 1 500 000 kr (se avsnitt 7.1). Förslaget medför att färre stiftelser blir skyldiga att upprätta årsredovisning och att ge in kopior av denna till tillsynsmyndigheten, eftersom denna skyldighet är kopplad till bokföringsskyldigheten. Övriga stiftelser kommer visserligen att vara skyldiga att föra räkenskaper och att upprätta en sammanställning över årets inkomster och utgifter. Nuvarande bestämmelser om sådana räkenskaper leder emellertid inte till samma offentlighet kring stiftelsens ekonomi som regleringen i bokföringslagen och årsredovisningslagen gör. En del av offentligheten kring de mindre stiftelserna kommer således att gå förlorad. För att offentligheten inte ska försvinna helt, bör det, såsom har föreslagits i promemorian, införas en skyldighet för stiftelser som inte är bokföringsskyldiga enligt bokföringslagen att offentliggöra sammanställningen över stiftelsens räkenskaper.

En särskild fråga är på vilket sätt sammanställningen bör offentliggöras. Ett alternativ som har förordats av bl.a. *Svenska Bankföreningen* är att ålägga samtliga berörda stiftelser att inom sex månader efter räkenskapsårets utgång utan särskild uppmaning ge in sammanställningen till tillsynsmyndigheten. Flera omständigheter talar dock mot

en sådan lösning. Det är angeläget att stiftelserna och tillsynsmyndigheterna besparas onödigt besvär. Underlag saknas för att bedöma hur stort det faktiska intresset är av att få del av aktuellt material. Den främsta intressenten torde vara tillsynsmyndigheten, som kan behöva underlaget för att kunna utöva en ändamålsenlig tillsyn. Det torde inte vara förknippat med några större svårigheter för tillsynsmyndigheten att begära in räkenskaperna när det finns skäl för det (jfr 9 kap. 4 § första stycket 1). Enligt vår mening talar därför övervägande skäl mot att välja en sådan långtgående lösning.

I promemorian har föreslagits att det ska införas en skyldighet för stiftelser som inte är bokföringsskyldiga att senast från sex månader efter räkenskapsårets utgång hålla en kopia av sammanställningen över stiftelsens räkenskaper tillgänglig för alla som är intresserade. Några remissinstanser, bl.a. *Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet*, *Uppsala universitet* och *Sveriges advokatsamfund*, har menat att en sådan regel är oklar, eftersom det inte framgår var och hur sammanställningen ska hållas tillgänglig eller hur en begäran att få ta del av sammanställningen ska ske. Nämnade remissinstanser har också framhållit att det saknas sanktioner för det fall stiftelsen inte fullgör sin skyldighet att hålla sammanställningen tillgänglig.

Det kan konstateras att förhållandena i de stiftelser som skulle komma att omfattas av en skyldighet att hålla sammanställningen tillgänglig skiftar. Vissa större stiftelser disponerar egna kontorslokaler och har möjlighet att besvara förfrågningar under dagtid, medan mindre stiftelser sällan har ett eget kansli och inte öppet under kontorstid. Sammanställningen över räkenskaperna kan förvaras hemma hos någon styrelseledamot. Att, som några av remissinstanserna har varit inne på, införa en mer preciserad bestämmelse om var eller hur sammanställningen ska hållas tillgänglig skulle inte vara ändamålsenligt. Regleringen skulle bli oklar och möjligen leda till praktiska problem. Mot att införa en bestämmelse av det slag som föreslås i promemorian talar enligt vår mening de ovan nämnda argumenten om att det saknas underlag för att bedöma intresset av att ta del av sammanställningarna och att det är angeläget att bespara stiftelserna onödigt besvär. Mot denna bakgrund framstår en sådan reglering som har föreslagits i promemorian som alltför långtgående.

Som har sagts i det föregående anser vi emellertid att det är viktigt att se till att offentligheten kring de stiftelser som inte längre kommer att vara bokföringsskyldiga kan säkerställas. För att tillgodose detta syfte och samtidigt lägga en så liten börda som möjligt på den enskilda stiftelsen är det en bättre ordning att ge tillsynsmyndigheten möjlighet att förelägga stiftelsen att ge in en kopia av sammanställningen till myndigheten (jfr 8 kap. 3 § 4 och 5 årsredovisningslagen). Ett beslut om föreläggande bör få förenas med vite.

Stiftelser som inte är bokföringsskyldiga men som omfattas av den allmänna tillsynsordningen är visserligen skyldiga att på begäran av tillsynsmyndigheten skicka in handlingar dit (se 9 kap. 4 § första stycket 1 stiftelselagen). En enskild som trots en begäran om detta inte får tillgång till en räkenskapssammanställning kan alltså vända sig till tillsynsmyndigheten och påtala frågan. För att tillsynsmyndigheten ska ingripa i en sådan situation torde dock krävas att det kan antas att

förvaltningen av stiftelsen inte utövas i enlighet med stiftelseförordnandet eller stiftelselagen eller att styrelsen eller förvaltaren missköter sitt uppdrag (se 9 kap. 3 § stiftelselagen). I den nu aktuella situationen bör tillsynsmyndigheten efter begäran av någon enskild utfärda ett föreläggande till stiftelsen om att ge in sammanställningen, oavsett vad skälet till begäran kan vara. Detta bör alltså inte förutsätta att det finns anledning att misstänka någon form av missförhållanden i stiftelsen.

Även stiftelser som står under begränsad tillsyn är underkastade reglerna om bokföring m.m. i 3 kap. stiftelselagen. Dessa stiftelser bör också omfattas av en skyldighet att ge in sammanställningen. Att sammanställningen ges in till tillsynsmyndigheten bör naturligtvis inte innebära en utvidgning av tillsynsmyndighetens befogenheter enligt 9 kap. stiftelselagen. Tillsynsmyndigheten bör alltså inte med stöd av bestämmelsen på eget initiativ begära in sammanställningen för att sedan använda den i sin tillsynsverksamhet.

Sammanfattningsvis föreslår vi således att det i stiftelselagen tas in bestämmelser som innebär att en stiftelse som inte är bokföringsskyldig är skyldig att efter särskilt föreläggande från tillsynsmyndigheten ge in en kopia av sammanställningen dit. Sådant föreläggande ska utfärdas när någon begär det. Beslutet om föreläggande får förenas med vite.

7.3 Kravet på kvalificerad revisor

Regeringens bedömning: Kopplingen mellan skyldigheten att upprätta årsredovisning och skyldigheten att ha minst en auktoriserad eller godkänd revisor bör bestå.

Promemorians bedömning: Överensstämmer med regeringens bedömning (se promemorian s. 86 f.).

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har inte haft några invändningar mot promemorians bedömning. *Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet* har ansett att det är betänkligt att släppa efter på kravet på kvalificerad revisor på det sätt som förordas i promemorian.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt nuvarande regler är en stiftelse som är skyldig att upprätta årsredovisning också skyldig att ha en auktoriserad eller godkänd revisor (se 4 kap 4 § stiftelselagen). I det föregående har vi föreslagit att gränsvärdet för bokföringsskyldighet ska höjas från tio basbelopp (cirka 400 000 kr) till 1 500 000 kr (se avsnitt 7.1). Frågan är då om detta bör få några konsekvenser för kravet på kvalificerad revisor.

Som tidigare har påpekats saknar en stiftelse ägare eller medlemmar som kan vaka över och skydda stiftelsens ändamål. Revisorn i en stiftelse har därför inte endast till uppgift att granska räkenskaperna, utan ska också göra en bedömning av om stiftelsen under den period som granskningen omfattat har verkat för det ändamål som angetts i stiftelseförordnandet. Även när det gäller frågan om i vilka fall det ska krävas kvalificerad revisor måste det emellertid göras en avvägning mellan behovet av en effektiv tillsyn och önskemålet att hålla

kostnaderna för den enskilda stiftelsen på en rimlig nivå. Enligt vår uppfattning bör kravet på kvalificerad revisor även fortsättningsvis knytas till om stiftelsen är skyldig att upprätta årsredovisning enligt bokföringslagen. Det är lämpligt att stiftelser med mer betydande värden på sina tillgångar är skyldiga att ha minst en auktoriserad eller godkänd kvalificerad revisor. Det framstår också som naturligt att kravet på att anlita minst en kvalificerad revisor sammanfaller med kravet på en mer kvalificerad bokföring. Vi delar därför promemorians bedömning att den nuvarande kopplingen mellan skyldigheten att upprätta årsredovisning och skyldigheten att ha minst en kvalificerad revisor bör bestå.

I detta sammanhang bör också erinras om att tillsynsmyndigheten har möjlighet att besluta att en stiftelse ska ha en kvalificerad revisor och även utse en sådan om det kan antas att revisionen av en stiftelse inte utövas i enlighet med stiftelseförordnandet eller stiftelselagen (se 4 kap. 5 och 8 §§).

7.4 Upphörande av revisors uppdrag i förtid

Regeringens förslag: En revisor vars uppdrag gäller tills vidare ska ha möjlighet att lämna uppdraget i förtid. Revisorn ska i sådant fall anmäla detta hos den som har utsett honom eller henne.

Skyldigheten för revisor att anmäla till tillsynsmyndigheten att ett uppdrag har upphört i förtid ska gälla även i de fall revisors uppdrag gäller tills vidare.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (se promemorian s. 87).

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft något att erinra mot promemorians förslag.

Bakgrund: En revisor i en stiftelse utses för bestämd tid eller tills vidare. Stiftaren eller den som annars enligt stiftelseförordnandet ska utse revisorn har alltså rätt att bestämma om mandattiden ska vara begränsad eller inte. I stiftelselagen finns bestämmelser om för vilken tid en revisors uppdrag gäller, hur uppdraget upphör och vad som gäller om ett uppdrag för bestämd tid upphör i förtid (se 4 kap. 7 §). Bestämmelserna är tvingande. De nuvarande reglerna innebär att uppdraget för en revisor som utsetts tills vidare upphör när en ny revisor har utsetts. Såsom lagtexten har utformats synes det osäkert om en revisor, som är utsedd tills vidare, kan lämna sitt uppdrag innan en ny revisor har utsetts. Däremot kan en revisor som har utsetts för bestämd tid när som helst avsättas av den som har utsett honom eller henne. En revisor som har utsetts för bestämd tid kan också avgå i förtid genom att anmäla det hos den som har utsett honom eller henne. Om ett uppdrag att vara revisor för bestämd tid upphör i förtid, ska revisorn anmäla detta till tillsynsmyndigheten, ifall uppdraget har gällt en stiftelse som är skyldig att upprätta årsredovisning. Det finns emellertid inga regler om anmälnings-skyldighet för det fall att ett revisorsuppdrag som gäller tills vidare skulle upphöra innan revisorn har avgett revisionsberättelse för det senast förflutna räkenskapsåret. Stiftelselagens bestämmelser överensstämmer

alltså inte med bestämmelserna i aktiebolagslagen (2005:551) och lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar som innebär att anmälnings-skyldigheten alltid gäller om en revisors uppdrag upphör vid annan tidpunkt än vid slutet av ordinarie bolags- eller föreningsstämma (se 9 kap. 22–24 §§ aktiebolagslagen och 8 kap. 8 § lagen om ekonomiska föreningar).

Den 1 juli 1995 infördes i aktiebolagslagen och lagen om ekonomiska föreningar en anmälningsplikt även för det fall revisors uppdrag som gäller tills vidare upphör vid annan tidpunkt än vid slutet av ordinarie bolags- eller föreningsstämma (se prop. 1994/95:152 s. 50 f.). Skälet för detta angavs vara att den situationen i många fall är jämförbar med situationen att revisorns uppdrag bringas att upphöra i förtid.

Av revisionslagens (1999:1079) bestämmelser följer att ett uppdrag att vara revisor tills vidare i ett företag upphör, om revisorn eller den som har utsett revisorn anmäler att uppdraget ska upphöra utan att ny revisor utses (se 22 § andra stycket). Revisionslagen är inte tillämplig på företag för vilka regler om revision finns i någon annan lag (se 2 §). Den är alltså inte tillämplig på stiftelser.

Skälen för regeringens förslag: Den nuvarande regleringen i 4 kap. 7 § stiftelselagen synes innebära att en revisor som har utsetts tills vidare och som vill lämna sitt uppdrag inte kan göra detta förrän en ny revisor har utsetts. Regeln har ibland kritiserats och det har gjorts gällande att även en revisor som utsetts tills vidare rimligen bör tillåtas lämna sitt uppdrag innan en ny revisor har utsetts.

Ett uppdrag som revisor för bestämd tid upphör i förtid, om revisorn anmäler det hos den som har utsett honom eller henne eller entledigas av någon som har rätt att göra det. Bestämmelsen om att revisorn vid en förtida avgång ska anmäla detta till tillsynsmyndigheten syftar bl.a. till att motverka missbruk som kan bestå i påtryckningar i syfte att hindra revisorn från att avslöja besvärande omständigheter i revisionsberättelsen. Anmälningskyldigheten gäller även när revisorn själv avsäger sig uppdraget i förtid. För det fall revisorns uppdrag gäller tills vidare kan bestämmelsen om anmälningskyldighet inte tillämpas. I det fallet kan nämligen inte uppdraget med nuvarande reglering sägas upphöra i förtid (jfr prop. 1994/95:152 s. 50 f.). De nuvarande bestämmelserna i 4 kap. 7 § stiftelselagen innebär således att en revisor som utsetts tills vidare inte kan lämna sitt uppdrag förrän en ny revisor har utsetts, även om det skulle finnas goda skäl för uppdragets upphörande. Detta kan sägas stämma mindre väl överens med revisorns roll som stiftelsens förtroendeman. Den som innehar en förtroendeställning av det slag som en revisor har bör kunna entledigas när hans eller hennes uppdragsgivare inte längre har något förtroende för honom eller henne (se prop. 1997/98:99 s. 142). Enligt god revisorssed torde för övrigt en revisor vara skyldig att avsäga sig sitt uppdrag, om han eller hon inte bereds tillfälle att inom rimlig tid utföra någon granskning av klientens redovisningshandlingar (se Revisorsnämndens beslut D 16/04).

Mot den nu beskrivna bakgrunden föreslår vi att det i stiftelselagen införs bestämmelser som innebär att ett uppdrag att vara revisor tills vidare ska kunna upphöra i förtid om revisorn avsäger sig uppdraget och anmäler detta hos den som har utsett honom eller henne eller om revisorn entledigas av någon som har rätt att göra det.

Genom att åta sig ett revisionsuppdrag påtar sig en revisor skyldighet att verka för att de uppgifter som ankommer på honom eller henne kan fullgöras. Av god revisorssed torde därför följa att en revisor har ett ansvar för att så långt möjligt avsluta sitt uppdrag på ett sådant sätt att stiftelsen inte skadas. För det fall stiftelsen inte utser någon ny revisor har tillsynsmyndigheten möjlighet att förordna en sådan (se 4 kap. 8 § stiftelselagen).

Den nuvarande skyldigheten att anmäla till tillsynsmyndigheten att revisorsuppdraget har upphört (se 4 kap. 7 § fjärde stycket stiftelselagen) bör enligt vår mening gälla även för det fall att ett revisorsuppdrag som gäller tills vidare upphör på grund av avsägelse eller entledigande. Vidare föreslår vi att det i lagtexten klargörs att styrelsen eller förvaltaren ska vidta åtgärder för att utse en ny revisor om den tidigare revisorn lämnar sitt uppdrag utan att någon ny revisor har utsetts eller om han eller hon är förhindrad att utföra uppdraget på grund av bestämmelserna om jäv i 4 kap. 6 § stiftelselagen. Regleringen bör vara tvingande och alltså inte kunna åsidosättas genom bestämmelser i stiftelseförordnandet.

I sammanhanget kan nämnas att Utredningen om revisorer och revision i delbetänkandet SOU 2007:56 om genomförande av 2006 års revisorsdirektiv¹ har föreslagit att det i 4 kap. 7 § stiftelselagen ska tas in en bestämmelse om att entledigande av en revisor vars uppdrag gäller för bestämd tid inte får ske utan saklig grund (se delbetänkandet s. 59). Förslaget bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

7.5 Revision av pensions- och personalstiftelser

Regeringens bedömning: Det har inte framkommit tillräckliga skäl att införa krav på att minst en revisor i en pensions- eller personalstiftelse ska vara auktoriserad eller godkänd revisor.

Promemorians förslag: I promemorian föreslås att minst en revisor i en tryggandestiftelse ska vara auktoriserad revisor eller godkänd revisor som har avlagt revisorsexamen (se promemorian s. 88).

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har inte haft några invändningar mot promemorians förslag. *SPFA* (Swedish Pension Funds Associations) har inte haft något att invända mot att ett krav på att större pensionsstiftelser ska ha auktoriserad eller godkänd revisor införs men har ifrågasatt om samma krav bör gälla för mindre stiftelser.

Bakgrund: Enligt tryggandelagen kan en arbetsgivare inrätta två typer av stiftelser, nämligen pensionsstiftelser och personalstiftelser. Syftet med en s.k. tryggandestiftelse är att säkerställa att arbetstagare får ut pension eller vissa andra ekonomiska förmåner som arbetsgivaren har utlovat.

Med en *pensionsstiftelse* avses enligt tryggandelagen en av arbetsgivaren grundad stiftelse vars uteslutande ändamål är att trygga utfästelse

¹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/43/EG av den 17 maj 2006 om lagstadgad revision av årsbokslut och sammanställd redovisning och om ändring av rådets direktiv 78/660/EEG samt om upphävande av rådets direktiv 84/253/EEG.

om pension till arbetstagare eller arbetstagares efterlevande eller viss grupp av arbetstagare eller efterlevande (se 9 §). Stiftelsen får inte utfästa pension (se 12 §). Den egendom som arbetsgivaren har överfört till stiftelsen tjänar således endast som säkerhet för de pensionslöften som arbetsgivaren har utställt.

Med en *personalstiftelse* avses en stiftelse som arbetsgivaren har grundat med ändamål att främja sådan välfärd åt arbetstagare eller arbetstagares efterlevande som inte avser pension, avlöning eller annan förmån vilken arbetsgivaren är skyldig att utge till en enskild arbetstagare (se 27 §).

Vid utgången av år 2002 fanns det 2 476 registrerade pensionsstiftelser i Sverige med en sammanlagd tillgångsvolym om cirka 105 miljarder kronor. De 13 pensionsstiftelser som hade mer än en miljard kr i tillgångar svarade för 84 procent av den totala tillgångsvolymen. Huvuddelen av pensionsstiftelserna tryggar dock små, familjeägda företags tjänstepensioner med tillgångar som inte överstiger tio miljoner kr.

Enligt tryggandelagens nuvarande bestämmelser ska arbetsgivaren utse revisor i en pensions- eller personalstiftelse, om inte stadgarna säger något annat (se 17 b § och 30 §). Tryggandelagen innehåller inte något krav på att revisor ska vara auktoriserad eller godkänd. Tillsynsmyndigheten ska utse särskild revisor, när det finns anledning till det. Revisor som missköter sitt uppdrag kan bli skadeståndsskyldig enligt reglerna i 5 kap. stiftelselagen (se 17 b § och 18 a § tryggandelagen).

En tryggandestiftelse står enligt tryggandelagen under tillsyn av länsstyrelsen i det län där arbetsgivaren har sin hemvist (se 31 §). Tillsynsmyndigheten ska ingripa, om det kan antas att en pensions- eller personalstiftelse inte förvaltas i enlighet med de för stiftelsen gällande föreskrifterna eller tryggandelagen (se 32 §).

Skälen för regeringens bedömning: För pensions- och personalstiftelser finns det inte något krav på att revisorn ska vara auktoriserad eller godkänd. Vid tryggandelagens tillkomst förordade några remissinstanser att revisorn i en pensionsstiftelse skulle vara auktoriserad såvida inte särskilda skäl kunde anföras däremot. I förarbetena till lagen ansågs emellertid att skäl saknades för en generell föreskrift om att revisor ska vara auktoriserad. Vidare anfördes att tillsynsmyndigheten, om anledning skulle uppkomma, har möjlighet att utse en sådan revisor för att granska stiftelsens verksamhet (se prop. 1967:83 s. 148 f.). Det har ibland ifrågasatts om inte stiftelselagens mer utförliga regler om revision borde gälla även för pensionsstiftelserna.

Tryggandelagen innehåller ett väl utvecklat och i huvudsak väl fungerande regelsystem som är anpassat till pensions- och personalstiftelsernas särart. Regelsystemet avviker på många punkter från regleringen för stiftelser i allmänhet. Vid stiftelselagens tillkomst ansågs starka lagtekniska skäl tala mot att låta stiftelselagen omfatta även tryggandestiftelserna (se prop. 1993/94:9 s. 57).

Pensions- och personalstiftelser tillgodoser viktiga åtaganden och hanterar ofta betydande belopp. I större stiftelser av detta slag torde det därför i praktiken vara vanligt att den revisor som utses är auktoriserad eller godkänd. För dessa stiftelser skulle således ett lagstadgat krav på kvalificerad revisor knappast innebära någon ökad administrativ börda. Ett dylikt krav skulle emellertid innebära väsentligt högre kostnader för

små stiftelser, där behovet av kvalificerad revision inte framstår som lika stort.

Det har inte framkommit något som tyder på att det skulle förekomma sådana missförhållanden i pensions- eller personalstiftelser att ett generellt krav på kvalificerad revisor framstår som motiverat. Skulle misstankar om oegentligheter uppkomma, har tillsynsmyndigheten möjlighet att enligt 17 b § tryggandelagen utse sådan revisor för att granska stiftelsens verksamhet. De skäl som vid tryggandelagens tillkomst anfördes mot att införa en generell föreskrift om att revisorn ska vara kvalificerad har således fortfarande bärkraft. På grund av det nu sagda anser vi att det inte finns tillräckliga skäl att införa krav på att minst en revisor i en pensions- eller personalstiftelse ska vara auktoriserad eller godkänd revisor.

8 Ändring av föreskrifter i stiftelsefördordnande

8.1 Kammarkollegiets respektive tillsynsmyndighetens kompetens

Regeringens bedömning: Kompetensfördelningen mellan Kammarkollegiet och tillsynsmyndigheterna bör för närvarande inte ändras.

Promemorians förslag: I promemorian har föreslagits att Kammarkollegiets kompetens att pröva ändringar av föreskrifter även ska omfatta ändring av andra föreskrifter än sådana som anges i 6 kap. 1 § stiftelselagen (se promemorian s. 91 f.).

Remissinstanserna: Remissutfallet har varit blandat. Flera remissinstanser, bland andra *Kammarrätten i Stockholm*, *Kammarkollegiet*, *Länsstyrelsen i Västra Götalands län*, *Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet*, *Föreningen Stiftelser i Samverkan (SIS)* och *Svenska Bankföreningen*, har avstyrkt förslaget. *Länsstyrelsen i Skåne län* har avstyrkt den del av förslaget som innebär att Kammarkollegiet ska få kompetens att pröva ett beslut om ändring som endast avser frågor som faller under 6 kap. 3 § andra stycket stiftelselagen. *Länsstyrelsen i Östergötlands län* har ansett att både Kammarkollegiet och tillsynsmyndigheten ska ha kompetens att pröva beslut om ändringar avseende frågor i 6 kap. 1 § första stycket 2–9 stiftelselagen. *Kammarrätten i Stockholm*, *Kammarkollegiet* och *Svenska Bankföreningen* har ansett att kompetensen att pröva beslut om ändringar bör samlas hos en myndighet, lämpligen Kammarkollegiet. *Länsstyrelsen i Västra Götalands län*, *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* och *Länsstyrelsen i Jönköpings län* har föreslagit att Kammarkollegiet ska ha kompetens att pröva ändringar av ändamålsföreskrifter och att tillsynsmyndigheterna ska få behörighet att pröva de ändringar som faller under 6 kap. 1 § första stycket 2–9 stiftelselagen. *SIS* har ifrågasatt om det inte är en lämpligare ordning att föra över all kompetens till tillsynsmyndigheterna. *Länsstyrelsen i*

Stockholms län har ansett att frågan om kompetensfördelning bör utredas ytterligare. Övriga remissinstanser har tillstyrkt förslaget eller inte haft några invändningar mot det.

Bakgrund: I 6 kap. stiftelselagen finns bestämmelser om vilka förutsättningar som måste vara uppfyllda för att föreskrifterna i ett stiftelseförordnande ska få ändras. Styrelsen eller förvaltaren får inte utan tillstånd av Kammarkollegiet ändra eller upphäva eller i särskilt fall åsidosätta föreskrifter i stiftelseförordnandet som avser bl.a. stiftelsens ändamål, förmögenhetsplacering eller stiftelsens förvaltning (se 6 kap. 1 § första stycket 1; när det i fortsättningen talas om ändring av föreskrifter avses även upphävande och åsidosättande). Föreskrifterna får ändras endast om de på grund av ändrade förhållanden inte längre kan följas eller har blivit uppenbart onyttiga eller uppenbart stridande mot stiftarens avsikter eller om det finns andra särskilda skäl (se 6 kap. 1 § andra stycket). Förfarandet kallas ofta för permutation.

I formellt hänseende innebär bestämmelserna att det alltid är stiftelsens styrelse eller förvaltare som beslutar om ändring av föreskrifterna i stiftelseförordnandet. Enligt stiftelselagen får dock ett sådant beslut inte tillämpas innan Kammarkollegiet har gett sitt tillstånd till det eller, om beslutet avser föreskrifter av detaljnatur, innan tillsynsmyndigheten har fått tillfälle att kontrollera att beslutet inte strider mot stiftelselagen (se 6 kap. 3 och 4 §§). Exempel på beslut om ändring som får tillämpas efter kontroll av tillsynsmyndigheten är sådana som avser föreskrifter om stiftelsens namn, ändringsförbehåll och undantag från tillsyn (se prop. 1993/94:9 s. 181).

När det gäller gränsdragningen mellan föreskrifter som kan ändras bara efter tillstånd och föreskrifter som kan ändras efter kontroll av tillsynsmyndighet innehåller stiftelselagen en uppräkningslista av sådana slag av föreskrifter som är tillståndspliktiga (se 6 kap. 1 § jämfört med 3 § andra stycket och 4 §).

Skälen för regeringens bedömning: Den nuvarande ordningen för ändring av föreskrifter är förenad med en del tillämpningsproblem.

Det är inte särskilt ofta som en stiftelses styrelse eller förvaltare har skäl att besluta om ändring av föreskrifterna i stiftelseförordnandet. När så sker, är det emellertid många gånger fråga om att ändra föreskrifter av flera olika slag. Enligt Kammarkollegiets uppskattning förekommer det i ungefär en femtedel av de ansökningar om permutation som kommer in till kollegiet att styrelsens eller förvaltarens beslut också innefattar ändring av föreskrifter som inte faller under uppräkningslistan i 6 kap. 1 § första stycket. I dessa fall kan styrelsen eller förvaltaren tillämpa beslutet om ändring av sådana föreskrifter som avses i 6 kap. 1 § första stycket så snart Kammarkollegiet har gett sitt tillstånd till det. När det gäller övriga delar av beslutet, ska tillsynsmyndigheten underrättas. Först efter tre månader får styrelsen eller förvaltaren tillämpa ändringarna i dessa delar (se 6 kap. 4 § första stycket).

Om en ansökan till Kammarkollegiet om tillstånd till permutation enligt 6 kap. 1 § omfattar föreskrifter av olika slag, tar kollegiet således med tillämpning av nuvarande regler ställning till vilka ändringar som rör föreskrifter som faller under 6 kap. 1 § och som kollegiet har kompetens att pröva. Ansökan i övriga delar, dvs. i de delar som rör föreskrifter av andra slag, avvisas.

För en stiftelse som har ändrat flera av sina föreskrifter kan alltså följden av det gällande regelverket bli att de föreskrifter som i praktiken gäller för stiftelsen under en övergångstid är motsägelsefulla. Detta kan leda till förfång för stiftelsen.

Kammarkollegiet har påtalat att den nu beskrivna ordningen medför att kollegiets beslut kan få en komplicerad och teknisk struktur och bli svåra att förstå för stiftelsen. Vidare kan det vara svårt för stiftelsen att avgöra vilken myndighet den ska vända sig till när flera föreskrifter har ändrats. Enligt kollegiet har det även visat sig vara tidskrävande och omständligt att sälla undan de delar av ansökan som ska avvisas.

Frågan är hur ordningen för ändring av föreskrifter kan tydliggöras och förenklas. I promemorian har föreslagits att Kammarkollegiets kompetens att pröva ändring av föreskrifter ska vidgas till att omfatta även ändring av andra föreskrifter än sådana som avser ändamål och maktfrågor. En sådan ändring skulle i och för sig råda bot på de nu beskrivna problemen.

Flera remissinstanser har emellertid påpekat att promemorians förslag medför att Kammarkollegiets och tillsynsmyndigheternas kompetens överlappar varandra och att detta kan medföra risker för dubbelarbete och skilda bedömningar. *Kammarkollegiet* och *Svenska Bankföreningen* har därför ansett att behörigheten att pröva beslut om ändringar bör samlas hos Kammarkollegiet, medan flera länsstyrelser har ansett att Kammarkollegiet i fortsättningen endast ska ha behörighet att pröva ändamålsföreskrifter alternativt att, som *SIS* har föreslagit, all behörighet överförs till tillsynsmyndigheterna.

Vi delar i och för sig uppfattningen att en ordning där stiftelserna endast behöver vända sig till en myndighet innebär en tydligare och enklare reglering. Omfattningen av de problem som den nuvarande ordningen för med sig ska dock inte överdrivas. Ändringar av föreskrifter som inte är tillståndspliktiga enligt 6 kap. 1 § första stycket torde i regel vara av tämligen perifer betydelse för stiftelsens verksamhet.

Därtill kommer att den i promemorian föreslagna lösningen inte är invändningsfri. Förslaget medför nämligen, som nämnts i det föregående, att Kammarkollegiet och tillsynsmyndigheterna får kompetens att pröva samma slag av beslut. I promemorian har angetts att det kan antas att en stiftelse inte kommer att begära Kammarkollegiets prövning i andra fall än när ansökan också omfattar ändring av sådana föreskrifter som måste prövas av kollegiet (se s. 93). Så är det sannolikt. Den föreslagna regleringen kan ändå i undantagsfall medföra att en stiftelse medvetet eller av misstag vänder sig både till Kammarkollegiet och tillsynsmyndigheten för att kunna tillämpa en ändring. Detta skulle kunna resultera i att myndigheterna fattar sinsemellan oförenliga beslut i samma fråga. Det följer då av allmänna förvaltningsrättsliga principer att båda besluten gäller parallellt. Stiftelsen skulle således teoretiskt sett kunna välja att följa det beslut som från dess synvinkel är mest fördelaktigt att tillämpa. För att en sådan ordning som föreslås i promemorian ska fungera krävs därför att den kompletteras med bestämmelser om dels att Kammarkollegiet och tillsynsmyndigheterna ska underrätta varandra om inkomna ansökningar, dels att en stiftelse som har ansökt om en myndighets tillstånd till ändring av en föreskrift därefter inte får vända sig till den andra myndigheten för att kunna tillämpa ett beslut om

ändring av samma föreskrift. En sådan reglering skulle således bli lagtekniskt komplicerad och troligen vara förknippad med en hel del praktiska problem, både för stiftelserna och de inblandade myndigheterna. Enligt vår mening bör promemorians förslag därför inte genomföras.

Såvitt gäller de alternativa ordningar som har förespråkats av olika remissinstanser gör vi följande bedömning. En ordning där ärenden om ändring av föreskrifter av ren detaljnatur flyttas över till Kammarkollegiet riskerar att medföra kostnadsökningar för stiftelserna i form av ytterligare avgiftsuttag och därmed en ökad administrativ börda. En sådan lösning skulle också innebära att den nuvarande kopplingen till tillsynen och den lokala förankringen bryts. En centralisering skulle även medföra att överklaganden samlas hos färre domstolar. Denna väg framstår därför som mindre lämplig och bör inte väljas. En bättre lösning skulle möjligen vara att, som flera länsstyrelser har förespråkats, öka tillsynsmyndigheternas behörighet. Detta skulle dock ställa stora krav på kompetensutveckling hos tillsynsmyndigheterna som inte bedöms genomförbar i detta sammanhang. Vi anser inte att det för närvarande finns förutsättningar för en sådan lösning. Inte heller någon av dessa lösningar bör alltså väljas.

Sammanfattningsvis anser vi att kompetensfördelningen mellan Kammarkollegiet och tillsynsmyndigheterna för närvarande inte bör ändras. Efter en utvärdering av koncentrationen av tillsynsverksamheten och dess resultat kan det dock finnas anledning att överväga en utvidgning av tillsynsmyndigheternas kompetens.

8.2 Ändring m.m. efter tillstånd av tillsynsmyndigheten

Regeringens förslag: Tillsynsmyndigheten ska genom uttryckliga beslut ge tillstånd till sådana ändringar som inte kräver tillstånd av Kammarkollegiet. Frågor om sådant tillstånd prövas på ansökan av styrelsen eller förvaltaren. Den nuvarande möjligheten för tillsynsmyndigheten att förlänga tiden för prövning av beslut efter underrättelse tas bort.

Regeringens bedömning: Tillsynsmyndigheten ska även i fortsättningen underrättas om beslut som en stiftelse har fattat med stöd av ändringsförbehåll. Beslutet om ändring bör även i fortsättningen bli gällande efter tre månader om inte tillsynsmyndigheten dessförinnan förbjuder tillämpning av beslutet.

Promemorians förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag och bedömning (se promemorian s. 94 f.). I promemorian har bl.a. föreslagits att styrelsen eller förvaltaren ska anmäla beslut som avses i 6 kap. 3 § stiftelselagen till tillsynsmyndigheten. Beslutet föreslås bli gällande från och med den dag då tillsynsmyndigheten har meddelat att beslutet får tillämpas. Tillsynsmyndigheten ska fatta beslut i frågan senast inom tre månader från det att anmälan inkom till myndigheten.

Om tillsynsmyndigheten behöver längre tid för prövningen, ska den kunna den förlänga tidsfristen med ytterligare tre månader.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har inte haft några invändningar mot promemorians förslag. *Riddarhusdirektionen* har avstyrkt förslaget med hänvisning till att förslaget innebär en övergång till ett tillståndskrav också för beslut om ändring m.m. av föreskrifter som har fattats med stöd av 6 kap. 3 §. *Länsstyrelsen i Stockholms län* och *Kammarkollegiet* har ansett att tremånadersfristen bör tas bort.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Enligt gällande regler blir en ändring av ett stiftelseförordnande som faller under tillsynsmyndigheternas kompetensområde gällande tidigast tre månader efter det att underrättelsen om beslutet kom in till tillsynsmyndigheten, om inte myndigheten dessförinnan har förbjudit tillämpning av ändringen (se 6 kap. 4 § stiftelselagen).

Det faktum att tillsynsmyndigheten inte behöver fatta något uttryckligt beslut att godkänna en ändring av ett stiftelseförordnanden har lett till en del praktiska problem. Eftersom tillsynsmyndighetens prövning inte utmynnar i ett beslut att tillåta ändringen, finns det i många fall inte någon fullständig dokumentation av de ändringar som har gjorts i en stiftelses föreskrifter. Detta kan skapa problem för både stiftelsen och personer som kommer i kontakt med denna.

Enligt uppgifter från länsstyrelserna är det rutin vid många länsstyrelser att meddela stiftelsen att underrättelsen om ändringen har kommit in till tillsynsmyndigheten. För det fall något sådant meddelande inte lämnas får stiftelsen undersöka att dess underrättelse har kommit in och sedan bevaka tremånadersfristen. Under en period är det därför osäkert om ändringen kommer att gälla eller inte. I syfte att åstadkomma tydligare regler har det i promemorian föreslagits att tillsynsmyndigheten ska fatta ett uttryckligt beslut att tillåta ändringen.

Vi delar uppfattningen att en ordning där tillsynsmyndigheten fattar ett uttryckligt beslut att tillåta eller godkänna ändringar innebär en förenkling av förfarandet hos tillsynsmyndigheten och skapar bättre förutsättningar för dokumentation av ändringar i stiftelseförordnanden. När det gäller ändringar av detaljföreskrifter som således har gjorts med stöd av 6 kap. 3 § andra stycket stiftelselagen föreslår vi därför att tillsynsmyndigheterna ska fatta uttryckliga beslut att tillåta ändringen. En ansökan om tillstånd till ändring ska prövas efter ansökan av styrelsen eller förvaltaren. Eftersom tillsynsmyndigheten fattar ett uttryckligt beslut blir de tidsfrister som anges i 6 kap. 4 § överflödiga i denna del. Vi föreslår därför, i likhet med *Länsstyrelsen i Stockholms län* och *Kammarkollegiet*, att tidsfristerna ska tas bort.

Av 6 kap. 3 § första stycket stiftelselagen följer att s.k. ändringsförbehåll, där stiftaren uttryckligen har föreskrivit att styrelsen eller förvaltaren utan tillstånd av en myndighet får ändra särskilt angivna föreskrifter i stiftelseförordnandet, alltså är giltiga såvitt avser föreskrifter som gäller andra frågor än stiftelsens ändamål. Sådana ändringar är således för sin giltighet inte beroende av myndighets tillstånd. För beslut som har fattats med stöd av ett ändringsförbehåll skulle en reglering av den innebörd som föreslås i promemorian i praktiken innebära en övergång till ett tillståndsförfarande och en ordning där ändringsförbehåll inte längre tillerkänns giltighet. Några skäl att på

sådant sätt inskränka stiftarens möjligheter att bestämma stiftelsens över angelägenheter har, som *Riddarhusdirektionen* påtalat, inte framkommit. Vi anser därför att det nuvarande systemet där en ändring blir gällande tre månader efter att underrättelse till tillsynsmyndigheten har skett bör behållas för ändringar som gjorts med stöd av ett ändringsförbehåll. Vi föreslår dock att möjligheten att förlänga tidsfristen med ytterligare tre månader ska tas bort, eftersom det normalt inte torde innebära några större svårigheter för tillsynsmyndigheten att avgöra om ett beslut som har fattats med stöd av ett ändringsförbehåll strider mot stiftelselagen eller inte.

8.3 Ändring av föreskrifter om stiftelsens ändamål

Regeringens förslag: Förutom i de fall där gällande lag medger att föreskrifter om stiftelsens ändamål ändras ska sådana föreskrifter kunna ändras om det finns synnerliga skäl. I lagen tydliggörs att förutsättningen ”andra särskilda skäl” inte får tillämpas på föreskrifter som gäller stiftelsens ändamål.

Promemorians förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag (se promemorian s. 95 f.).

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har inte haft några invändningar mot promemorians förslag. Bland andra *Länsstyrelserna i Skåne län* och *Västra Götalands län*, *Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet* och *Stiftelsen för Kunskaps- och Kompetensutveckling* har avstyrkt förslaget.

Bakgrund: Föreskrifter i ett stiftelseförordnande får ändras, upphävas eller i särskilt fall åsidosättas om de på grund av ändrade förhållanden inte längre kan följas eller har blivit uppenbart onyttiga eller uppenbart stridande mot stiftarens avsikter eller om det finns andra särskilda skäl (se 6 kap. 1 § andra stycket stiftelselagen). Trots att det inte framgår av lagtexten anses förutsättningen ”andra särskilda skäl” inte vara tillämplig på föreskrifter som gäller stiftelsens ändamål. Vid ändring av föreskrifter om stiftelsens ändamål ska vad som kan antas ha varit stiftarens avsikt beaktas så långt möjligt. Dagens stränga regler för ändring av föreskrifter är motiverade av en önskan att upprätthålla en hög donationsvilja (se prop. 1993/94.9 s. 83).

De tre förstnämnda förutsättningarna för när ändring kan tillåtas är restriktiva och ställer krav på att det efter stiftelsens tillkomst har inträtt ändrade förhållanden som har haft en sådan påtaglig inverkan på föreskriften att den inte kan följas eller att den blivit uppenbart onyttig eller uppenbart stridande mot stiftarens avsikter.

Orsaken till att en föreskrift inte kan följas kan vara av faktisk eller rättslig natur. Exempel på faktisk omöjlighet är att det inte går att få tag på någon som omfattas av stiftelsens destinatärskrets eller att stiftelsens avkastning är otillräcklig för att kunna främja ändamålet. Det kan vara rättsligt omöjligt att följa en föreskrift om den är olaglig eller strider mot goda seder.

Det är ovanligt att en föreskrift i ett stiftelseförordnande kan anses vara uppenbart onyttig. Sådana förhållanden kan dock anses vara för handen om köpkraften i de stipendier som en stiftelse ska dela ut med tiden har blivit försumbar eller det behov som stiftelsen ska tillgodose inte längre efterfrågas. Att tillämpningen av en föreskrift uppenbart skulle komma att strida mot stiftelsens avsikter torde inte heller vara vanligt förekommande. I praxis har det förekommit att en stiftelses ändamål har ändrats därför att samhället har tagit på sig ansvaret för just det behov som ska främjas av stiftelsen, t.ex. skolmaterial eller skolmat. Bakom denna praxis ligger synsättet att en stiftare i allmänhet inte har avsett att med sin stiftelse gynna t.ex. skattebetalarna i en viss kommun.

Den fjärde förutsättningen, särskilda skäl, kan tillämpas i fråga om föreskrifter som inte kan antas ha varit av väsentlig betydelse för stiftaren. Särskilda skäl kan anses föreligga om föreskriften är olämplig eller opraktisk att följa eller om den har en omodern ordalydelse. För att det ska anses föreligga särskilda skäl krävs inte att det har inträtt ändrade förhållanden.

Skälen för regeringens förslag: Föreskrifter i ett stiftelseförordnande kan enligt stiftelselagen ändras bl.a. om det finns andra särskilda skäl. Som har nämnts i det föregående anses bestämmelsen om ”särskilda skäl” inte vara tillämplig på föreskrifter som gäller stiftelsens ändamål. Detta framgår dock inte av lagtexten. Då förutsättningarna för permutation klart bör framgå av lagtexten föreslår vi att 6 kap. 1 § andra stycket stiftelselagen ändras i förtydligande syfte så att denna oklarhet undanröjs.

I promemorian har också föreslagits att ändring av en stiftelses föreskrifter ska kunna ske i något fler fall än i dag. Vi övergår nu till att diskutera den frågan.

Stiftelselagens regler om ändring av föreskrifter ger bl.a. uttryck för principen om respekt för stiftarens vilja. Det måste antas att incitamentet till att bilda en stiftelse i allmänhet skulle minska betydligt om det tilltänkta ändamålet kunde ändras fritt. I praxis har därför intagits en mycket restriktiv hållning såvitt gäller ändring av föreskrifter som avser en stiftelses ändamål.

Vi anser att den restriktiva grundinställningen till ändring av föreskrifter om en stiftelses ändamål bör bestå. Det kan emellertid finnas skäl att överväga något utvidgade möjligheter till ändring av sådana föreskrifter. Utgångspunkten vid dessa överväganden bör dock vara att det även fortsättningsvis ska krävas mycket speciella omständigheter för ändring av föreskrifter om en stiftelses ändamål.

Det svenska stiftelseväsendet består till stor del av äldre stiftelser. För en del av dessa kan förändringar i samhället och tidsandan leda till att en strikt tillämpning av ändamålet inte längre framstår som rimligt, även om föreskriften ännu inte har blivit omöjlig att följa eller är uppenbart onyttig. Detta gäller särskilt näringsdrivande stiftelser som i större omfattning än andra stiftelser påverkas av förändringar i omvärlden. Vi föreslår därför, i likhet med vad som har föreslagits i promemorian, att ändring av ändamålsföreskrifter ska kunna ske om det finns synnerliga skäl. Formuleringen ”synnerliga skäl” bör väljas för att tydliggöra att det rör sig om rena undantagssituationer. En tillämpning av förutsättningen synnerliga skäl bör främst komma i fråga när ändamålet fortfarande är

möjligt att följa men det på grund av samhällsutvecklingen framstår som orimligt att ändamålet i sin nuvarande utformning måste behållas. Den situationen torde vara något mindre ovanlig för näringsdrivande stiftelser än för vanliga stiftelser. Hos näringsdrivande stiftelser kan man tänka sig situationer där det i och för sig fortfarande är möjligt att följa det ursprungliga ändamålet men behovet av att driva verksamheten på ett ekonomiskt rationellt sätt med styrka talar för en ändring av ändamålet. Den föreslagna regleringen bör vara generell och omfatta alla stiftelser. Vi återkommer i författningskommentaren till i vilka situationer den nya bestämmelsen kan bli tillämplig (se avsnitt 17.1).

Vid ändring av föreskrifter om stiftelsens ändamål bör det även i fortsättningen vara en grundläggande princip att stiftarens avsikt ska beaktas så långt detta är möjligt. Detta innebär att det nya ändamålet så långt som möjligt bör motsvara det ursprungliga.

8.4 Bör ändringar enligt s.k. äldre ändringsförbehåll anmälas för registrering?

Regeringens förslag: Anmälan till registreringsmyndigheten ska göras när en föreskrift i stiftelseförordnandet har ändrats, upphävts eller i ett särskilt fall åsidosatts med stöd av ett s.k. äldre ändringsförbehåll.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (se promemorian s. 98).

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft någon invändning mot promemorians förslag. *Kammarkollegiet* har ansett att ändringar som gjorts med stöd av äldre ändringsförbehåll bör anmälas även till tillsynsmyndigheten.

Bakgrund: Förutom de ovan nämnda reglerna om stiftelsernas skyldighet att underrätta tillsynsmyndigheten om vissa ändringar av föreskrifter i stiftelseförordnandet finns det i stiftelselagen bestämmelser om anmälan till en registreringsmyndighet. Registreringsmyndighet för en stiftelse är, utom i vissa särskilda fall, den länsstyrelse som också är tillsynsmyndighet för stiftelsen (se 10 kap. 1 § andra stycket och 9 kap. 1 § stiftelselagen och ovan avsnitt 6.2). I lagen finns bestämmelser om när en anmälan för registrering ska göras och vem som svarar för att en sådan görs. En anmälan ska göras av styrelsen eller förvaltaren bl.a. när en föreskrift i stiftelseförordnandet har ändrats eller upphävts enligt bestämmelserna i 6 kap. (se 10 kap. 3 § första stycket punkten 1).

Den ordning som beskrivits i det föregående om ändring av föreskrifter i stiftelseförordnanden, utom avseende stiftelsens ändamål, gäller inte om stiftelseförordnandet innehåller ett s.k. ändringsförbehåll. Med ändringsförbehåll avses ett förbehåll som innebär att styrelsen eller förvaltaren uttryckligen har förbehållits rätt att utan tillstånd av myndighet ändra, upphäva eller i särskilt fall åsidosätta särskilt angivna föreskrifter i stiftelseförordnandet som angår annan fråga än stiftelsens ändamål. Som huvudregel får dock inte heller ett beslut som har fattats med stöd av ett ändringsförbehåll tillämpas innan tillsynsmyndigheten har haft tillfälle

att kontrollera beslutet i vissa avseenden (se 6 kap. 3 och 4 §§) och beslutet ska också anmälas för registrering i stiftelseregistret. Dessa huvudregler gäller dock inte s.k. äldre ändringsförbehåll, dvs. ändringsförbehåll i stiftelseförordnanden som upprättats före stiftelselagens ikraftträdande den 1 januari 1996. I fråga om sådana ändringsförbehåll gäller bestämmelserna i 6 kap. överhuvudtaget inte (se 10 § lagen om införande av stiftelselagen).

Skälen för regeringens förslag: Enligt nuvarande regler är en stiftelse inte skyldig att underrätta vare sig tillsyns- eller registreringsmyndigheten om en ändring som har gjorts med stöd av ett äldre ändringsförbehåll. Någon kontroll av att ändringen har gjorts inom ramen för ändringsförbehållet sker således inte och uppgift om att föreskriften har ändrats framgår inte av stiftelseregistret. Detta innebär en icke obetydlig risk för att stiftelseregistret inte innehåller korrekta uppgifter om stiftelsen.

Regeringen tog vid stiftelselagens tillkomst ställning för att äldre ändringsförbehåll alltjämt ska anses gälla (se prop. 1993/94:9 s. 235 och 236). Både för myndigheter och enskilda som har med en stiftelse att göra är det av värde att erhålla korrekt information om stiftelsen och att få vetskap om vilka ändringar av stiftelseförordnandet som har gjorts. Stiftelseregistret utgör en viktig källa till sådan information. Det saknas enligt vår mening skäl för att inte stiftelseregistret ska innehålla samma tillförlitliga uppgifter om stiftelseförordnandet avseende en stiftelse för vilken ett äldre ändringsförbehåll gäller. Detta talar för att det bör införas en skyldighet att anmäla ändringar som har gjorts med stöd av äldre ändringsförbehåll. Det kan knappast komma i fråga att föreskriva att ändringar som har beslutats före de nya bestämmelsernas ikraftträdande ska anmälas. Även en anmälningsskyldighet som avser enbart framtida ändringar är dock på sikt ägnad att höja stiftelseregistrens kvalitet. Vi föreslår därför att promemorians förslag genomförs så att även framtida ändringar som görs med stöd av äldre ändringsförbehåll ska anmälas för registrering i stiftelseregistret. Tillräckliga skäl att, som *Kammarkollegiet* har föreslagit, införa en skyldighet för stiftelserna att anmäla nu aktuella ändringar även till tillsynsmyndigheten kan enligt vår mening inte anses föreligga, särskilt som tillsynsmyndigheten inte kan förbjuda tillämpningen av en föreskrift som har ändrats med stöd av ett äldre ändringsförbehåll.

8.5 Överklagande till allmän förvaltningsdomstol

Regeringens förslag: Kammarkollegiets beslut i frågor om tillstånd till ändring m.m. av stiftelseförordnanden enligt stiftelselagen och om permutation enligt permutationslagen ska överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Bestämmelsen om att Kammarkollegiet ska överlämna ärenden som avser ändrad ändamålsbestämning för egendom av mera betydande värde eller frågor av särskild vikt från allmän synpunkt till regeringen för avgörande tas bort.

Tillsynsmyndighetens beslut om ändring av en pensions- eller personalstiftelses stadgar enligt lagen om tryggnad av pensions-

utfästelse m.m. ska överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Möjligheten för tillsynsmyndigheten att underställa regeringen vissa ärenden tas bort.

Målen ska omfattas av systemet med prövningstillstånd vid överklagande till kammarrätten.

Regeringens bedömning: Regeringen bör även i fortsättningen överpröva Fideikommissnämndens beslut om permutation.

Promemorians förslag och bedömning: Överensstämmer i stort med regeringens förslag och bedömning. I promemorian behandlas dock inte Kammarkollegiets skyldighet att överlämna vissa ärenden om permutation till regeringen. I promemorian har inte ansetts att prövningstillstånd ska krävas vid överklagande till kammarrätten (se promemorian s. 98 f., 124 och 129).

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har inte haft några invändningar mot promemorians förslag. *Kammarrätten i Stockholm* och *Domstolsverket* har avstyrkt förslaget om att det inte ska krävas prövningstillstånd i kammarrätten. *Riddarhusdirektionen* har ifrågasatt om ärendena bör inledas i länsrätt eller i kammarrätt.

Bakgrund: Kammarkollegiets beslut i fråga om tillstånd till ändring m.m. av föreskrifter enligt stiftelselagen får enligt nuvarande regler överklagas hos regeringen (se 6 kap. 2 § stiftelselagen och ovan avsnitt 8.1). Detsamma gäller Kammarkollegiets beslut att en stiftelse i visst begränsat hänseende ska vara undantagen från tillsyn eller en återkallelse av ett sådant beslut (se 9 kap. 10 a §).

Såvitt gäller pensions- eller personalstiftelser prövas en ansökan om ändring av stiftelsens stadgar av den länsstyrelse som är tillsynsmyndighet för stiftelsen. Tillsynsmyndighetens beslut får överklagas hos regeringen (se 22 första stycket, 30 och 33 §§ tryggandelagen). Tillsynsmyndigheten har också rätt att underställa regeringen ett ärende som anses vara av sådan beskaffenhet att det bör ankomma på regeringen att fatta beslut i frågan (se 22 § andra stycket och prop. 1967:83 s. 163).

Fideikommissnämnden och Kammarkollegiet har enligt permutationslagen rätt att under vissa bestämda förutsättningar ändra bestämmelser som enskild har meddelat i gåvobrev, testamente, stiftelseförordnande eller liknande handling (se 1 §). Med enskild avses både fysiska personer och privaträttsliga juridiska personer. Fråga om permutation prövas, såvitt rör fideikommiss som avses i 1 § lagen (1963:583) om avveckling av fideikommiss (avvecklingslagen), av Fideikommissnämnden och i annat fall av Kammarkollegiet (se 2 §). Besluten får överklagas hos regeringen (se 4 §). Om ett permutationsärende avser ändrad ändamålsbestämning för egendom av mera betydande värde eller uppkommer i ärendet fråga av särskild vikt från allmän synpunkt, ska Fideikommissnämnden eller Kammarkollegiet med eget yttrande överlämna ärendet till regeringen för avgörande (se 3 §). Den sistnämnda bestämmelsen infördes i syfte att förbehålla regeringen beslutanderätt i ärenden som kan få konsekvenser utöver det aktuella ärendet (se prop. 1972:8 s. 27).

I fråga om stiftelseförordnanden gäller permutationslagen numera endast för stiftelser vilkas tillgångar enligt stiftelseförordnandet får an-

vändas endast till förmån för bestämda fysiska personer, s.k. familjestiftelser (se 1 kap. 7 § och 11 kap. 2 § fjärde stycket stiftelselagen).

Enligt uppgifter i promemorian överklagas årligen i genomsnitt ett tjugotal av Kammarkollegiets permutationsbeslut enligt stiftelselagen eller permutationslagen.

Fideikommiss innebär att en person, fideikommissarien, på grund av en föreskrift i ett gåvobrev eller testamente innehar egendom med ett slags inskränkt dispositionsrätt. De flesta fideikommiss avseende fast egendom instiftades i mitten av 1700-talet. Sedan år 1810 är det enligt lag inte tillåtet att stifta nya fideikommiss i fast egendom och sedan år 1930 inte heller i lös egendom. Redan befintliga fideikommiss, som har upprättats för obegränsad tid till förmån för medlemmar av en eller flera släkter, ska avvecklas enligt avvecklingslagen (se 1 §). Lagen innebär att ett fideikommiss ska upphöra när den som vid lagens ikraftträdande den 1 januari 1964 var innehavare av fideikommisset avlider (se 3 §). Avvecklingen ska ske under medverkan av Fideikommissnämnden (se 18 §).

Sedan avvecklingslagen trädde i kraft har hittills cirka 170 fideikommiss avvecklats och nu återstår cirka 50 fideikommiss. De flesta av de kvarvarande fideikommissen återfinns bland landets största lantegendomar i privat ägo. Några av fideikommissen är under avveckling.

Enligt uppgifter i promemorian meddelade Fideikommissnämnden 113 beslut enligt permutationslagen under åren 1999–2006. Sex av dessa beslut har överklagats till regeringen.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Kammarkollegiets och tillsynsmyndighetens beslut om permutation ska överklagas hos allmän förvaltningsdomstol

En ordning som innebär att överklaganden av Kammarkollegiets beslut om permutation enligt stiftelselagen prövas av domstol ligger väl i linje med strävan att befria regeringen från förvaltningsärenden av olika slag. Samma skäl talar även för domstolsprövning av Kammarkollegiets övriga beslut enligt permutationslagen. Därtill kommer att det är lämpligt att ha samma lösning vad gäller instansordningen för å ena sidan Kammarkollegiets beslut om ändringar m.m. av föreskrifter i stiftelseförordnanden enligt stiftelselagen och å andra sidan för Kammarkollegiets beslut i ärenden om permutation enligt permutationslagen. Vi föreslår därför att samtliga Kammarkollegiets beslut om ändring m.m. av föreskrifter i stiftelseförordnande, gåvobrev, testamente eller liknande handlingar enligt de båda lagarna överklagas hos domstol. Som en konsekvens av detta bör den nuvarande bestämmelsen om att Kammarkollegiet ska överlämna ärenden som avser egendom av mera betydande värde eller som är av principiell vikt till regeringen (se 3 § permutationslagen) tas bort. Vi delar promemorians uppfattning att Kammarkollegiets beslut bör överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Även tillsynsmyndighetens beslut om ändring av en pensions- eller personalstiftelses stadgar (se 22 § första stycket tryggandelagen) överklagas i dag till regeringen. Samma skäl som angetts ovan när det gäller överklagande av Kammarkollegiets beslut talar för att dessa beslut bör

överklagas hos domstol. Vi föreslår därför att även sådana beslut ska få överklagas hos allmän förvaltningsdomstol och att möjligheten för tillsynsmyndigheten att underställa regeringen ärenden av viss beskaffenhet (se 22 § andra stycket) tas bort.

Enligt vår mening finns det inte för de nu aktuella ärendena några särdrag som motiverar ett avsteg från att tillämpa huvudprincipen om att den första domstolsprövningen bör ligga i länsrätt. Det saknas vidare skäl att avvika från den allmänna regeln i 14 § andra stycket lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar om vilken länsrätt som beslutet ska överklagas till. Länsrätten i Stockholms län bör därför överpröva Kammarkollegiets beslut, medan tillsynsmyndigheternas beslut bör överklagas till den länsrätt inom vars domkrets tillsynsmyndigheten är belägen.

Såvitt gäller Kammarkollegiets beslut om undantag från tillsyn enligt 9 kap. 10 a § stiftelselagen kan konstateras att paragrafen tillkommit efter framställning av Nobelstiftelsen och hittills bara tillämpats en gång. Även om beslut av detta slag har vissa likheter med beslut om ändring av föreskrifter i stiftelseförordnanden (se prop. 2000/01:67 s. 14) får tillämpningsområdet anses vara så begränsat och speciellt att övervägande skäl talar för att låta regeringen även i fortsättningen överpröva dessa beslut.

Prövningstillstånd vid överklagande till kammarrätten

De grundläggande bestämmelserna om prövningstillstånd i kammarrätt återfinns i förvaltningsprocesslagen (1971:291). För de mål där det är särskilt föreskrivet krävs prövningstillstånd för att kammarrätten ska pröva ett överklagande av ett beslut som länsrätten har meddelat i målet. Detsamma gäller länsrätts beslut i en fråga som har ett direkt samband med ett sådant mål (se 34 a §). Regler om vilka mål eller målgrupper som omfattas av krav på prövningstillstånd tas in i de materiella författningarna. Systemet med prövningstillstånd i kammarrätt omfattar sedan länge så många måltyper att krav på prövningstillstånd i ledet länsrätt – kammarrätt får anses utgöra huvudregel i förvaltningsprocessen (jfr prop. 1997/98:101 s. 80). Det har, som *Domstolsverket* och *Kammarrätten i Stockholm* varit inne på, inte framkommit några skäl som motiverar att avsteg från huvudregeln görs beträffande nu aktuella mål enligt stiftelselagen, permutationslagen och tryggandelagen. Systemet med prövningstillstånd bör därför omfatta även dessa mål.

Fideikommissnämndens beslut enligt permutationslagen bör även i fortsättningen överklagas hos regeringen

I likhet med vad som anges i promemorian menar vi att de speciella förhållanden som gäller i Fideikommissärendena måste beaktas. Endast ett fåtal av Fideikommissnämndens beslut överklagas. Besluten rör ett smalt område samt en ordning som är under avveckling. Fideikommissnämndens permutationsärenden har dessutom ett sakligt samband med de

ärenden enligt avvecklingslagen som regeringen prövar efter yttrande av fideikommissnämnden. Ärendena innefattar frågor som är förhållandevis skilda från andra ärenden som handläggs i domstol och som ibland kräver mycket snabba avgöranden. Med hänsyn till det nu sagda anser vi att regeringen även i fortsättningen bör överpröva Fideikommissnämndens beslut om permutation.

9 Åtgärder mot missbruk vid insamlande verksamhet

9.1 Bakgrund

I syfte att upprätthålla allmänhetens förtroende för rena penninginsamlingar har i stiftelselagen införts särskilda bestämmelser om stiftelser för sådana insamlingar, s.k. insamlingsstiftelser (se 11 kap. stiftelselagen och prop. 1993/94:9 s. 53). En insamlingsstiftelse bildas genom att en eller flera stiftare förordnar att pengar som inflyter efter ett upprop av dem ska som en självständig förmögenhet främja ett bestämt och varaktigt ändamål. Vidare krävs att någon åtar sig att ta emot pengarna för förvaltning i enlighet med stiftelseförordnandet (se 11 kap. 1 §). Till skillnad från vad som gäller vid bildandet av en vanlig stiftelse skjuter stiftaren i en insamlingsstiftelse således inte till något grundkapital, utan vänder sig till utomstående för att få detta.

För att garantera att penninginsamlingar är underkastade viss kontroll från det allmännas sida gäller för insamlingsstiftelser samma regler som för vanliga stiftelser med tillgångar överstigande tio prisbasbelopp (se 11 kap. 2 §). Det betyder att en insamlingsstiftelse alltid är bokförings-skyldig enligt bokföringslagen, att den alltid är skyldig att upprätta årsredovisning och att den därmed alltid är skyldig att ha minst en kvalificerad revisor samt att vara registrerad. En insamlingsstiftelse står under tillsyn av en tillsynsmyndighet och kontrolleras återkommande av denna. Någon möjlighet för den som bildar en insamlingsstiftelse att genom en föreskrift i stiftelseförordnandet undanta stiftelsen från tillsyn finns inte.

Det förekommer även att vanliga stiftelser bedriver insamlingsverksamhet genom att aktivt samla in pengar eller t.ex. kläder för försäljning. De särskilda bestämmelserna för insamlingsstiftelser gäller inte för dessa stiftelser.

Antalet insamlingsstiftelser uppgick i augusti 2006 till ungefär 500 i hela landet. Det finns cirka 100 vanliga stiftelser som ägnar sig åt regelmässig insamling. En uppskattning är alltså att ungefär 600 stiftelser i landet ägnar sig åt insamlingsverksamhet. Det kan givetvis inte uteslutas att det finns ytterligare stiftelser som till och från bedriver något slag av insamlingsverksamhet.

Frivilligorganisationernas Insamlingsråd (FRII) är en intresseorganisation för insamlingsorganisationer vars syfte är att verka för ett gynnsamt klimat för frivilligarbete och insamling bland allmänheten. FRII har

sedan en tid tillbaka utfärdat riktlinjer för etisk insamling bland allmänheten.

Kostnaderna för en stiftelse som bedriver insamlingsverksamhet utgörs av kostnader för ändamålet respektive kostnader för insamling och administration. Enligt riktlinjerna definieras ändamålskostnader som sådana kostnader som kan hänföras till stiftelsens uppdrag enligt stiftelseförordnandet, medan insamlingskostnader tar sikte på direkta kostnader för insamlingsarbetet och sådana administrativa kostnader som behövs för att administrera själva stiftelsen.

I syfte att uppnå en gemensam standard för alla insamlingsorganisationer har FRII tagit fram en mall för att underlätta arbetet med årsredovisningar för insamlingsorganisationer som ska upprätta årsredovisning eller årsbokslut. Enligt mallen ska insamlingskostnaderna redovisas under särskilda rubriker.

Stiftelsen för Insamlingskontroll (SFI) är en ideell förening som bl.a. har till syfte att se till att insamlingar bland allmänheten för humanitära, välgörande, kulturella och andra allmännyttiga ändamål sker under betryggande kontroll och att insamlingar inte belastas med oskäliga kostnader. För att främja sina syften erbjuder SFI kontroll över organisationer som bedriver offentliga insamlingar för allmännyttiga ändamål. SFI förfogar genom avtal med PlusGiro och Bankgiro över samtliga plusgironummer mellan 900000 och 909999 samt bankgironummer inom serien 900-000 till 904-999, s.k. kontrollgirokonton eller 90-konton. Insamlingsorganisationer som genom avtal förbinder sig att följa SFI:s föreskrifter och anvisningar kan av SFI beviljas ett sådant konto. Ett kontrollgirokonto beviljas enligt SFI:s föreskrifter för högst tre år, men kan förlängas efter ansökan. SFI granskar medlemsorganisationernas hela verksamhet. Om insamlingsorganisationen missköter sig eller inte följer SFI:s föreskrifter, kan kontot dras in. För insamlingsverksamhet gäller enligt föreskrifterna bl.a. att insamlingsorganisationen ska upprätta en årsredovisning, att organisationen i förvaltningsberättelsen ska upplysa om hur ändamålet har främjats och att insamlingsverksamheten inte får belastas med oskäliga kostnader. För samtliga kontrollgirokonto-innehavare gäller, om inte synnerliga skäl föreligger, att minst 75 procent av de totala intäkterna ska gå till ändamålet.

9.2 Bör samma regler gälla för samtliga vanliga stiftelser som bedriver insamlande verksamhet som för insamlingsstiftelser?

<p>Regeringens bedömning: De strängare regler i stiftelselagen som gäller för insamlingsstiftelser bör inte gälla för vanliga stiftelser som bedriver insamlande verksamhet.</p>

Promemorians bedömning: Överensstämmer med regeringens bedömning (se promemorian s. 102 f.).

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har inte haft något att invända mot promemorians bedömning. *Skatteverket, Frivilligorgani-*

stationernas *Insamlingsråd (FRII)* samt *Länsstyrelserna i Västra Götalands län, Västernorrlands län, Östergötlands län och Jönköpings län* har ansett att samma regler bör gälla för alla stiftelser som bedriver insamlande verksamhet.

Skälen för regeringens bedömning: Det har i olika sammanhang påpekats att problemet med oseriösa insamlingar inte är begränsat till insamlingsstiftelser utan kan uppkomma oavsett vilken form av stiftelse som står för insamlingen. Som framgått i det föregående gäller dock de strängare reglerna om möjligheter till ingripanden och en större offentlighet endast insamlingsstiftelserna (se avsnitt 9.1). Möjligheterna att upptäcka oegentligheter i och ingripa mot vanliga stiftelser som inte är bokföringsskyldiga är således begränsade. Som bl.a. *Skatteverket* och *FRII* påpekat kan det nuvarande regelverket med strängare krav enbart för insamlingsstiftelser leda till att oseriös insamlingsverksamhet flyttas över från insamlingsstiftelser till andra stiftelser med insamlingsverksamhet i syfte att undvika de strängare bestämmelserna. Mot denna bakgrund har det ibland gjorts gällande att samma regler som gäller för insamlingsstiftelser bör gälla även för vanliga stiftelser som bedriver insamlande verksamhet.

Det kan inte komma i fråga att likställa varje stiftelse som bedriver insamlingsverksamhet med insamlingsstiftelser. Insamlingsverksamhetens omfattning och varaktighet bör rimligtvis beaktas. I promemorian har övervägts olika kriterier för vilka vanliga stiftelser som borde likställas med insamlingsstiftelser, bl.a. att en vanlig stiftelse som ”i större omfattning” bedriver insamlande verksamhet eller där en ”väsentlig del av intäkterna” kommer från en insamling ska likställas med en insamlingsstiftelse. Vidare har övervägts en ordning där en vanlig stiftelse vars inkomster under ett visst antal år till mer än hälften består av insamlade medel ska klassificeras som en insamlingsstiftelse. Båda alternativen medför gränsdragningsproblem och blir till följd av det svåra att tillämpa.

Gränsdragningsproblemen utgör enligt vår uppfattning ett avgörande skäl mot en enhetlig reglering för vanliga stiftelser som bedriver insamlande verksamhet och insamlingsstiftelser. Förslagen i denna lagrådsremiss om koncentration av tillsynen samt om skyldighet för stiftelser att registrera sig och ge in en sammanställning över räkenskaper till tillsynsmyndigheten kan vidare anses öka offentligheten kring mindre stiftelser och förbättra förutsättningarna för att upptäcka oegentligheter i och ingripa mot dessa, även om lagen inte ändras i nu aktuellt avseende (se avsnitt 5.2, 6.2 och 7.2). Vi delar därför promemorians bedömning att det inte finns tillräckliga skäl att låta de strängare regler som gäller för insamlingsstiftelser gälla även för vanliga stiftelser som bedriver insamlande verksamhet.

9.3 Krav på särredovisning av insamlingsintäkter och insamlingskostnader

Regeringens förslag: Det införs en skyldighet för företag som är skyldiga att upprätta årsredovisning att lämna uppgift om intäkter och

kostnader som är hänförliga till insamlingsverksamhet som insamlingsintäkter och insamlingskostnader. Insamlingsintäkterna och insamlingskostnaderna ska anges särskilt till storlek och art.

Promemorians bedömning: Promemorian har gjort bedömningen att det inte behövs något uttryckligt krav på särredovisning av insamlingskostnader (se promemorian s. 103 f.).

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har inte haft något att invända mot promemorians bedömning. *Länsstyrelserna i Stockholms län, Västra Götalands län, Västernorrlands län och Jönköpings län och Frivilligorganisationernas Insamlingsråd (FRII)* har ansett att det är motiverat med en bestämmelse om krav på särredovisning av insamlingskostnader. Länsstyrelserna i Västernorrlands och Jönköpings län har dessutom ansett att det bör införas ett krav på särredovisning av insamlingsintäkter.

Skälen för regeringens förslag: En fråga som har diskuterats när det gäller redovisning i bl.a. stiftelser och ideella föreningar är hur redovisningen av intäkter och kostnader ska vara utformad för att ge en god bild av organisationens verksamhet och hur den finansieras. Årsredovisningslagen är inte anpassad för de särskilda förhållanden som råder för dessa rättssubjekt. Det finns dock i olika sammanhang ett intresse av att redovisningen sker på ett sätt som gör det möjligt att skilja mellan den del av kostnaderna som direkt går till att uppfylla det ideella eller allmännyttiga ändamålet och den del som gagnar syftet på ett mer indirekt sätt (jfr Bokföringsnämndens allmänna råd BFNAR 2002:8 och BFN U 95:3).

I dag finns det inte något uttryckligt krav i lag om särredovisning av insamlingsintäkter och insamlingskostnader för stiftelser och andra företag som bedriver insamlande verksamhet. Dessa företag har således möjlighet att redovisa sina kostnader på samma sätt som t.ex. aktiebolag eller handelsbolag om en sådan redovisning är relevant för dem. Av årsredovisningslagen (1995:1554) följer dock att i fråga om poster i en resultaträkning som föregås av arabiska siffror, ska de avvikelser göras som är betingade av verksamhetens särskilda inriktning (se 3 kap. 4 § andra stycket).

Insamlingsorganisationer som är medlemmar i FRII eller innehavare av kontrollgirokonto hos Stiftelsen för Insamlingskontroll (SFI) har också, som nämnts i det föregående, åtagit sig att följa de riktlinjer för årsredovisning som tagits fram av FRII och som föreskriver att insamlingskostnader ska redovisas under särskilda rubriker (se avsnitt 9.1). Vidare torde god redovisningssed innebära att kostnaderna för insamlingsverksamheten ska redovisas särskilt i årsredovisningen (se bl.a. Bokföringsnämndens allmänna råd BFNAR 2002:8). För många organisationer som bedriver insamlingsverksamhet ställs således i praktiken redan i dag ett minimikrav på särredovisning av insamlingskostnader. Mot den bakgrunden har det i promemorian gjorts bedömningen att några lagregler om särredovisning inte behövs. Flera länsstyrelser har invänt mot denna bedömning och framhållit att ett krav på särredovisning av insamlingsintäkter och insamlingskostnader skulle underlätta tillsynen. Frågan är därför om det finns skäl att införa

bestämmelser i lag om särredovisning av insamlingsintäkter och insamlingskostnader.

För en sådan lösning talar följande. Det har i olika sammanhang uppmärksammat att verksamheten i insamlingsorganisationer i praktiken ibland har upphört efter det att insamling av pengar har skett. En stor del av intäkterna har använts för att betala verkliga eller fiktiva kostnader och endast en liten del av intäkterna delats ut för ändamålet. Redovisningen av vad som föranlett kostnaderna och vad dessa består i har i dessa fall ofta varit bristfällig. Medlemskap i FRII och SFI och innehav av s.k. 90-konto är frivilligt och det finns en risk för att dessa organisationer inte fångar upp de insamlingar som används för ekonomiska oegentligheter. Problemen sägs vara desamma för såväl stiftelser som för andra rättssubjekt som bedriver insamlande verksamhet. Som flera länsstyrelser har framhållit bör ett uttryckligt krav i lag om särredovisning av insamlingsintäkter och insamlingskostnader kunna underlätta tillsynen över stiftelser med insamlande verksamhet och i allmänhet försvåra för oseriösa personer att bedriva insamlingsverksamhet. Mot bakgrund av de missförhållanden som förekommer i samband med insamlingsverksamhet finns det enligt vår mening goda skäl för att införa en reglering som säkerställer att det alltid går att utläsa vilka intäkter och kostnader som hänför sig till den verksamheten. Ett sådant krav blir än mer viktigt mot bakgrund av att vi nedan föreslår att insamlingsstiftelser ska vara skyldiga att använda minst 75 procent av sina intäkter för ändamålet (se avsnitt 9.4). Eftersom god redovisningssed redan påbjuder viss särredovisning av insamlingskostnader, kan en sådan bestämmelse inte heller anses innebära någon väsentligen ökad administrativ börda för de organisationer som kommer att omfattas av bestämmelsen. Mot denna bakgrund anser vi att det bör införas bestämmelser om särredovisning av insamlingsintäkter och insamlingskostnader. Bestämmelserna bör omfatta alla bokföringsskyldiga rättssubjekt som bedriver insamlingsverksamhet.

En särskild fråga är var de aktuella bestämmelserna ska placeras. Stiftelselagen innehåller inte bestämmelser om redovisning av intäkter och kostnader. Den typen av bestämmelser återfinns i årsredovisningslagen. I förarbetena till lagen uttalas att redovisningslagstiftningen bör ges karaktär av ramlagstiftning. Lagstiftningen bör ange vilka grundläggande principer som ska gälla för redovisningen samt vissa minimikrav på omfattningen av den information som ska lämnas externt. Detaljbestämmelser bör så långt som möjligt undvikas. Det är dock inte möjligt att helt avstå från detaljföreskrifter. Om det är påkallat av något särskilt samhällsintresse, kan vissa specifika redovisningsnormer komma till uttryck i lagstiftningen. I varje lagstiftningsärende måste det göras en avvägning mellan å ena sidan intresset av flexibla redovisningsnormer som kan anpassas till nya förhållanden och å andra sidan intresset av klara och otvetydiga regler (se prop. 1995/96:10 del I s. 187). På grund av det nu sagda föreslår vi att en bestämmelse om att företag som bedriver insamlingsverksamhet ska lämna uppgift om kostnader som är hänförliga till denna verksamhet förs in i årsredovisningslagen. Bestämmelsen blir därmed tillämplig på de företag som omfattas av årsredovisningslagens bestämmelser. Stiftelser och ideella föreningar med tillgångar värda mer än 1 500 000 kr kommer – med beaktande av

våra tidigare förslag om gränsvärdet för bokföringsskyldighet – att omfattas (jfr 2 kap. 2 § bokföringslagen och ovan avsnitt 7.1).

En annan särskild fråga är om motsvarande krav på särredovisning bör gälla för den sammanställning som icke-bokföringsskyldiga stiftelser är skyldiga att upprätta. Denna sammanställning ska enligt vårt förslag efter särskilt föreläggande skickas in till tillsynsmyndigheten (se avsnitt 7.2). Goda skäl talar i och för sig för att införa ett krav på särredovisning även för stiftelser som inte är bokföringsskyldiga, eftersom intresset av att förebygga missbruk av stiftelseformen i samband med insamlingsverksamhet gör sig gällande även i dessa fall. Värdet av en skyldighet att ge in sammanställningen till tillsynsmyndigheten blir större om det är möjligt att av sammanställningen utläsa hur stor del av stiftelsens inkomster och utgifter som är hänförliga till insamlande verksamhet. Den nuvarande skyldigheten att för varje räkenskapsår avsluta räkenskaperna med en sammanställning över bl.a. inkomster och utgifter innebär emellertid enligt nuvarande regler inte mer än att stiftelsen ska göra en summering av in- och utbetalningar under året (se 3 kap. 2 § andra stycket stiftelselagen och prop. 1993/94:9 s. 146). I förarbetena anges att utgifter för stiftelsens ändamål bör anges särskilt (se a. prop. s. 146), men någon skyldighet att på sätt som gäller för bokföringsskyldiga subjekt separat redovisa olika slags intäkter och kostnader finns inte.

Ett uttryckligt krav i lag på särredovisning av vissa slag av inkomster och utgifter skulle innebära en ökad administration för icke-bokföringsskyldiga stiftelser. Vi menar att ett sådant krav framstår alltför långtgående. I den mån stiftelser som inte är bokföringsskyldiga är medlemmar i SFI och innehavare av 90-konto är de enligt SFI:s föreskrifter skyldiga att upprätta årsredovisning (se 11 § SFI:s föreskrifter) och att särredovisa insamlingsintäkter och insamlingskostnader. I övrigt får den ytterligare kontrollmöjlighet som uppkommer genom skyldigheten att skicka in sammanställningen över räkenskaperna anses tillräcklig för att motverka missbruk.

9.4 Bör det föreskrivas att viss andel av insamlade medel ska delas ut för ändamålet?

Regeringens förslag: Minst tre fjärdedelar av en insamlingsstiftelses intäkter ska, om inte synnerliga skäl föreligger, under en period av tre sammanhängande räkenskapsår användas för ändamålet.

Promemorians förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. I promemorian har föreslagits att, om det inte står i strid med stiftelseförordnandet, minst hälften av en insamlingsstiftelses intäkter ska användas för ändamålet (se promemorian s. 104 f.).

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har inte haft något att invända mot promemorians förslag. *Kammarkollegiet*, *Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet* och *Stiftelsen för Kunskaps- och Kompetensutveckling* har avstyrkt förslaget. Kammarkollegiet har hänvisat till att bestämmelsen i stället bör ta sikte på vilka kostnader stiftelsen har, medan fakultetsstyrelsen och Stiftelsen för Kunskaps- och

Kompetensutveckling har ansett att frågan bör utredas vidare. *Hovrätten för Västra Sverige, Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Länsstyrelserna i Stockholms och Västernorrlands län* och *Frivilligorganisationernas Insamlingsråd (FRII)* har ansett att minst 75 procent av insamlade medel ska användas för ändamålet. *Stiftelsen för Insamlingskontroll (SFI)* och *Svenska kyrkan* har ansett att det bör övervägas om intäkternas användning för ändamålet ska bedömas över en längre period. *Länsstyrelserna i Skåne län* och *Västra Götalands län* har ansett att regleringen bör vara tvingande. *Länsstyrelsen i Stockholms län* har ansett att regleringen enbart bör vara dispositiv för redan bildade stiftelser. *Skatteverket* och *Föreningen Stiftelser i Samverkan (SIS)* har föreslagit en regel av innebörden att stiftelsen ska fullfölja sitt ändamål i skäligen omfattning med hänsyn till stiftelsens syfte och resurser sett över en period om flera år.

Skälen för regeringens förslag: Vid förvaltningen av en stiftelse ska föreskrifterna i stiftelseförordnandet i princip alltid följas (se 2 kap. stiftelselagen). En av huvuduppgifterna för styrelsen eller förvaltaren är att verka för det ändamål som stiftaren har angett i förordnandet. Det är inte tillåtet att använda stiftelsens tillgångar för ett annat syfte, på annat sätt eller till förmån för någon annan än den som stiftaren har angett i sitt förordnande. Ytterst avgörande för användningen av de intäkter som stiftelsen genererar är således det ändamål för vilket stiftelsen skapats. Det nu sagda innebär inte att all användning av en stiftelsens tillgångar behöver stå i direkt överensstämmelse med stiftelsens ändamål. Till exempel måste kostnader för administration av stiftelsen och dess verksamhet betalas av stiftelsen. Det följer för övrigt även av vissa bestämmelser i stiftelselagen att en stiftelse får förbruka medel utan att det sker till främjande av stiftelsens ändamål (se t.ex. 2 kap. 15 och 22 §§ och prop. 1993/94:9 s. 118).

Det finns i dag inget krav i stiftelselagen på att en viss andel av en stiftelsens intäkter ska användas för ändamålet. Någon vägledande praxis vad gäller denna fråga finns inte heller. Det har från länsstyrelsehåll påtalats att det har förekommit att det vid tillsynsmyndighetens granskning visat sig att stiftelser har betalat ut ett anmärkningsvärt litet belopp för ändamålet. Myndigheten har då förelagt stiftelsens styrelse att fatta beslut om att dela ut ytterligare medel till ändamålet och i regel också förelagt stiftelsen att specificera sina kostnader. Om stiftelsen belastats med alltför stora kostnader, sett i relation till vad som samlats in, har från länsstyrelsehåll upplysts att tillsynsmyndigheten förelagt stiftelsens styrelse att betala tillbaka medel till stiftelsen. Förelägganden i syfte att förmå en stiftelse att använda minst hälften av sina intäkter för ändamålet har emellertid inte godtagits i rättspraxis (se Länsrätten i Stockholms läns dom den 30 december 1999 i mål 6232/99), eftersom stiftelselagen inte har ansetts ge något stöd för sådana åtgärder.

Det finns inte särskilt många exempel på användande av stiftelser i ett oseriöst syfte. Enligt en uppskattning fanns år 2001 cirka 100 oseriösa stiftelser och ideella föreningar i Sverige (se rapporten *Big Giving Money* den 27 april 2001 från samarbetsgruppen mot oseriös insamling). Även med få fall av missbruk kan dock antalet skadelidande bli förhållandevis stort, eftersom många personer kan bli lurade av en och samma insamlare. Att stiftelseformen missbrukas är givetvis mycket

otillfredställande, särskilt som sådant missbruk riskerar att på sikt urholka allmänhetens förtroende för penninginsamlingar och därmed viljan att skänka medel till sådana. I syfte att minska risken för missbruk föreslår vi därför att det i stiftelselagen införs en bestämmelse om att viss andel av en insamlingsstiftelses intäkter ska användas för ändamålet. På grund av de gränsdragningsproblem som är förenade med att låta en reglering omfatta även vissa vanliga stiftelser som bedriver insamlingsverksamhet, som vi redovisat i det föregående (se avsnitt 9.2), föreslås att bestämmelsen enbart ska gälla insamlingsstiftelser.

I detta sammanhang bör uppmärksammas att de omständigheter som får betydelse för en stiftelses möjlighet att verka aktivt för ett bestämt ändamål kan variera betydligt från fall till fall och från tid till annan, beroende bl.a. på stiftelseförordnandets innehåll, placeringsformer och destinatärskretsens sammansättning. Det kan därför ifrågasättas om det är lämpligt att införa ett alltför fixerat krav på viss utdelning och om det i stället vore lämpligare att, som *Skatteverket* och *SIS* har föreslagit, grunda bedömningen på en skälighetsprövning (jfr 7 kap. 6 § inkomstskattelagen [1999:1229]). Enligt vår mening är det dock inte lämpligt att utforma den aktuella regleringen som en föreskrift om skälighetsprövning. För den enskilda stiftelsen är det viktigt att kunna förutse vad som gäller. Vi anser därför att det i bestämmelsen bör anges både hur stor del av intäkterna som ska delas ut för ändamålet och den period som bedömningen ska avse.

Vad gäller frågan om hur stor den andel av intäkterna som minst ska delas ut för ändamålet har flera remissinstanser, bland andra *Åklagarmyndigheten*, *Ekobrottsmyndigheten* och *FRU*, ansett det lämpligt att utgå från SFI:s föreskrifter om att minst tre fjärdedelar av intäkterna ska gå till ändamålet. Vi instämmer i denna bedömning. Den användningsgrad som följer av SFI:s föreskrifter utgör en fast etablerad praxis bland insamlingsorganisationer och ger enligt vår mening ett tillräckligt utrymme för t.ex. fondering i syfte att skydda stiftelsens tillgångar mot penningvärdesförsämring.

Bland andra *Skatteverket*, *SFI* och *SIS* har anfört att en regel som kräver att en insamlingsstiftelse varje år måste nå upp till fullföljdskravet framstår som alltför stelbent och att det kan finnas goda skäl för att användning av intäkter sker under en längre tidsperiod än ett år. Sådana skäl kan enligt SFI vara att stiftelsen har erhållit huvudparten av de insamlade medlen sent på året och därför inte har haft möjlighet att samma år använda dessa för ändamålet eller att stiftelsen samlar in medel under flera år för ett speciellt större projekt, t.ex. inrättande av en skola eller inköp av skog. Vidare kan nybildade stiftelser ha uppbyggnads-kostnader. Mot denna bakgrund delar vi uppfattningen att det inte framstår som rimligt att en stiftelse varje år måste nå upp till fullföljdsnivån. Bedömningen bör således avse en flerårsperiod. Stiftelserna får då möjlighet att planera sin verksamhet mer långsiktigt. Den av SFI tillämpade treårsperioden framstår som en lämplig avvägning.

I promemorian har föreslagits att kravet på att en viss andel av stiftelsens medel ska användas för ändamålet inte ska gälla om det strider mot stiftelseförordnandet. Vanligtvis tillmäts stiftarens vilja mycket stor betydelse i stiftelsesammanhang. När det gäller insamlingsstiftelser kan det finnas anledning att ha ett något annat synsätt. Här tillskjuter inte

stiftaren någon förmögenhet. Stiftelsens medel inflyter i stället genom insamling. Det är därför angeläget att säkerställa att de medel som samlas in används för de ändamål som insamlingen har avsett. Vi menar därför, i likhet med *Länsstyrelsen i Stockholms län*, att hänsyn till vad som anges i stiftelseförordnandet endast bör gälla för insamlingsstiftelser som redan har bildats när lagen träder i kraft. Med hänsyn till respekten för stiftarens vilja bör utgångspunkten för dessa stiftelser vara att en utdelning av 75 procent av de totala intäkterna inte står i strid med vad stiftaren har föreskrivit i stiftelseförordnandet. För insamlingsstiftelser som bildas efter att de nya reglerna träder i kraft bör dock bestämmelserna vara tvingande. På så sätt motverkas att det i framtiden bildas insamlingsstiftelser där syftet är att endast dela ut en mindre del av de medel som samlats in.

Som sagts ovan är syftet med den föreslagna bestämmelsen att minska utrymmet för missbruk av insamlingsstiftelser och att förhindra att oseriösa personer utnyttjar dessa för att bereda sig egen ekonomisk vinning. Det förekommer emellertid att stiftelser stödjer t.ex. långsiktiga forskningsprojekt och då måste försäkra sig om att det finns pengar under hela projektiden. Vidare kan en del mindre stiftelser inte heller alltid antas samla in så stora belopp att de, efter att ha täckt sina administrativa kostnader, kan dela ut pengar till ändamålet, även om kravet på utdelning avser en period om flera år. I syfte att undvika nu beskrivna problem föreslår vi att det införs ett undantag från kravet på utdelning av minst tre fjärdedelar av insamlingsstiftelsens intäkter. Undantaget bör gälla om det finns synnerliga skäl. Begreppet synnerliga skäl har valts för att markera att det rör sig om en undantagssituation.

Sammanfattningsvis föreslår vi att en insamlingsstiftelse, under en period om tre räkenskapsår, ska använda minst tre fjärdedelar av sina intäkter för ändamålet, om det inte finns synnerliga skäl som talar däremot. För stiftelser som bildats före den 1 januari 2010 ska den föreslagna regleringen endast gälla om inte annat följer av stiftelseförordnandet (se avsnitt 15).

10 Protokollföring och dokumentation

<p>Regeringens förslag: Protokoll över styrelses eller förvaltares beslut ska undertecknas av protokollföraren och justeras av ordföranden om denne inte varit protokollförare.</p>
--

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (se promemorian s. 106 f.).

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har inte haft några invändningar mot promemorians förslag. *Länsstyrelsen i Dalarnas län* har förordat en ordning som innebär att beslut ska dokumenteras och undertecknas av den eller dem som fattar besluten eller, om beslut fattas vid sammanträde, dokumenteras i protokoll som undertecknas av

protokollföraren och justeras av ordföranden om denne inte varit protokollförare.

Bakgrund: Enligt stiftelselagen ska det föras protokoll över styrelsens eller förvaltarens beslut (se 2 kap. 13 och 20 §§). Bestämmelserna infördes med hänvisning till att det är angeläget att man i efterhand ska kunna ta reda på bl.a. vilka styrelseledamöter som har varit närvarande när styrelsen har utövat sin bestämmanderätt avseende stiftelsen. Vidare syftar regleringen till att säkerställa att en ändring av en av stiftaren meddelad föreskrift blir dokumenterad och tillgänglig inför framtiden (se prop. 1993/94:9 s. 131, 137 och 138). Regler om undertecknande och justering motsvarande dem som finns för aktiebolag och ekonomiska föreningar ansågs vid tillkomsten av stiftelselagen dock inte nödvändiga och saknas därför (jfr 8 kap. 24 § aktiebolagslagen [2005:551] och 6 kap. 8 § lagen [1987:667] om ekonomiska föreningar).

Skälen för regeringens förslag: Enligt stiftelselagen ska styrelsens eller förvaltarens beslut i frågor som rör stiftelsen dokumenteras i ett protokoll. Tillräckliga skäl att, som *Länsstyrelsen i Dalarnas län* har föreslagit, ta bort detta krav har inte framkommit.

Avsaknaden av bestämmelser om undertecknande och justering av protokoll kan försvåra tillsynen och möjligheterna att komma åt ekonomisk brottslighet som bedrivs med en stiftelse som täckmantel, eftersom det kan vara svårt att i efterhand utreda och rekonstruera vad som har förekommit vid beslutsfattandet. Som flera remissinstanser har varit inne på kan ett införande av bestämmelser om krav på undertecknande och justering underlätta tillsynen och minska utrymmet att utnyttja stiftelseformen för ekonomiska oegentligheter. Den ytterligare administration som en sådan ordning innebär för stiftelsens styrelse eller förvaltare är mycket begränsad. Redan i dag torde praxis vara att de protokoll över styrelsens eller förvaltarens beslut som upprättas i allmänhet undertecknas och justeras. Vi föreslår därför att det i stiftelselagen införs ett uttryckligt krav på att styrelsens och förvaltarens protokoll ska undertecknas av protokollföraren och justeras av ordföranden om denne inte har varit protokollförare.

11 Nya regler vid avveckling

Regeringens förslag: Möjligheterna att avveckla en stiftelse som inte kan främja sitt ändamål utökas. Regleringen ska omfatta stiftelser som bildades för mer än 20 år sedan och vars tillgångar de senaste tre räkenskapsåren inte har överstigit ett värde som motsvarar tio prisbasbelopp.

Regeringens bedömning: En stiftelse bör även i fortsättningen anses upplöst när tillgångarna har förbrukats.

Promemorians förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag och bedömning (se promemorian s. 107 f.). I promemorian har

föreslagits att bestämmelserna ska gälla stiftelser som bildades före den 1 januari 1996.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har inte haft några invändningar mot promemorians förslag. *Kammarkollegiet* har ansett att kravet på att en stiftelse ska ha funnits ett visst antal år kan tas bort. Kollegiet har vidare föreslagit att det ska införas en allmän regel om avveckling av stiftelser. *Länsstyrelserna i Norrbottens, Skåne, Stockholms och Västra Götalands, Västernorrlands, Östergötlands och Jönköpings län* har föreslagit att bestämmelsen ska avse stiftelser som har bildats för mer än 20 år sedan. Länsstyrelserna i Norrbottens, Västra Götalands, Östergötlands och Jönköpings län har därutöver föreslagit att beloppsgränsen ska bestämmas till fem prisbasbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, medan Länsstyrelsen i Västernorrlands län har föreslagit att beloppsgränsen sätts till fyra basbelopp. *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* har föreslagit att det införs en ny avvecklingsgrund som enbart grundar sig på att stiftelsen har ett litet kapital. *Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet* har avstyrkt förslaget.

Bakgrund: Avveckling av en stiftelse kan ske enbart under vissa speciella förutsättningar. Styrelsen eller förvaltaren får besluta om att förbruka stiftelsens tillgångar för det ändamål vartill de är bestämda eller för ett ändamål som så nära som möjligt motsvarar detta, om stiftelsen bildades för mer än 50 år sedan, stiftelsen inte har kunnat främja sitt ändamål under de senaste fem åren, värdet av tillgångarna vid utgången av de tre senaste räkenskapsåren har understigit det då gällande prisbasbeloppet enligt lagen om allmän försäkring samt stiftelsen saknar skulder (se 6 kap. 5 § första stycket stiftelselagen). Bestämmelserna har ansetts kunna tillämpas inte bara om den löpande avkastningen inte längre räcker till för att främja stiftelsens ändamål utan också om det är av andra orsaker som stiftelsen inte har kunnat främja sitt ändamål, t.ex. därför att det inte längre går att finna någon destinatär (se prop. 1993/94:9 s. 86). Förbrukning av eventuella kvarvarande medel får ske till förmån för ett ändamål som så nära som möjligt motsvarar det ursprungliga. När stiftelsen är upplöst ska detta anmälas för registrering i stiftelseregistret (se 10 kap. 3 § första stycket 5 stiftelselagen).

Styrelsen eller förvaltaren måste underrätta tillsynsmyndigheten om sitt beslut för kontroll (se 6 kap. 5 § andra stycket jämfört med 6 kap. 4 § stiftelselagen). Beslutet får således inte tillämpas innan tillsynsmyndigheten har kontrollerat att det inte strider mot stiftelselagen. Kontrollen ska avse dels om förutsättningarna för tillämpning av avvecklingssystemet föreligger, dels hur förbrukningen av tillgångarna ska gå till. Om det skulle uppstå misstanke om att styrelsen eller förvaltaren medvetet har låtit bli att använda stiftelsens tillgångar eller har för avsikt att förbruka dessa för ett ändamål som inte så nära som möjligt motsvarar det ursprungliga, ska tillsynsmyndigheten förbjuda att beslutet verkställs. Stiftelsen är upplöst när tillgångarna har förbrukats (se 7 kap. 18 § stiftelselagen).

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Nuvarande regler uppställer stränga krav för att en stiftelse ska få avvecklas. Dessa krav kan leda till att en stiftelse som till följd av penningvärdeförändringar eller andra omständigheter inte har kunnat främja sitt ändamål under en lång tid inte har möjlighet att avvecklas. Vi ansluter oss därför till

promemorians bedömning att det finns skäl att mildra kraven som gäller stiftelsens ålder och tillgångarnas värde.

I promemorian har föreslagits att avvecklingsmöjligheten ska förbehållas stiftelser som har bildats före den 1 januari 1996. Små stiftelser som har bildats före stiftelselagens ikraftträdande och som inte har kunnat främja sitt ändamål under de senaste fem åren ges då möjlighet att avvecklas innan den föreslagna skyldigheten att registrera stiftelsen i stiftelseregistret inträder (se avsnitt 5.2). Vi delar i och för sig promemorians bedömning att det är ändamålsenligt att äldre stiftelser ges en möjlighet till avveckling för det fall de inte vill anmäla sig för registrering. Som framhållits från länsstyrelsehåll finns det dock inte skäl att begränsa bestämmelsen till att gälla endast dessa stiftelser. Även mindre stiftelser som har bildats efter stiftelselagens ikraftträdande bör, i varje fall på sikt, ges möjlighet att avvecklas på ett förenklat sätt. Vi föreslår därför att kravet på att en stiftelse ska ha funnits en viss tid för att kunna avvecklas ändras på så sätt att stiftelser som har bildats för mer än 20 år sedan ges möjlighet till avveckling förutsatt att de även uppfyller de andra kraven i bestämmelsen. Att tidsgränsen inte kopplas till ett fast datum har också den fördelen att behov av framtida lagändringar undviks.

Som angetts ovan bör även kravet som gäller värdet på stiftelsens tillgångar – för närvarande ett prisbasbelopp, ca 40 000 kr – höjas. Flera remissinstanser har ansett att den i promemorian föreslagna beloppsgränsen om tio prisbasbelopp är för hög. Vi menar dock att denna gräns framstår som lämplig med hänsyn till att förslaget om registreringskyldighet för stiftelser innebär att även stiftelser som har tillgångar understigande tio prisbasbelopp blir skyldiga att registrera sig (se avsnitt 5.2). Som sagts ovan bör dessa stiftelser få en möjlighet att ta ställning till om de vill registrera sig eller avvecklas. Vi föreslår därför att bestämmelsen om avveckling ändras i enlighet med promemorians förslag i denna del.

Om en stiftelse som är under avveckling fortfarande har kvar tillgångar, bör dessa – liksom enligt nuvarande regler – användas till ett ändamål som så nära som möjligt svarar mot det ursprungliga.

Det är sedan länge en generell princip att en stiftelse anses upplöst när det med säkerhet kan slås fast att den inte längre har några tillgångar (se prop. 1993/94:9 s. 191). I stiftelselagen anges därför att en stiftelse, som har avvecklats i enlighet med det förfarande som nämnts ovan, är upplöst när tillgångarna har förbrukats. Något särskilt beslut om att stiftelsen är upplöst behöver inte fattas av styrelsen eller förvaltaren. *Kammarkollegiet* har anfört att det råder stor osäkerhet hos dem som förvaltar stiftelser om vad som gäller vid upplösningen av en stiftelse. Frågan är därför om det finns möjlighet att i något avseende förtydliga stiftelselagens reglering av när en stiftelse anses upplöst.

Bestämmelsen om när en stiftelse som har avvecklats ska anses vara upplöst måste ses i ljuset av att en stiftelse får rättskapacitet redan genom bildandet (se avsnitt 5.1). Eftersom registreringen i stiftelseregistret inte har någon rättslig betydelse för stiftelsen, är det inte lämpligt att frågan om när en stiftelse ska anses upplöst knyts till tidpunkten för avregistrering ur registret. Vi finner inte tillräckliga skäl att föreslå en

annan regel än den som redan finns i stiftelselagen för när en stiftelse som avvecklats ska anses upplöst.

12 Skadeståndsskyldighet vid åsidosättande av bestämmelser om årsredovisning

Regeringens förslag: En styrelseledamot eller förvaltare som uppsåtligen eller av oaktsamhet orsakar skada för utomstående genom åsidosättande av bestämmelser om årsredovisning ska vara skyldig att ersätta skadan.

Promemorians förslag: Överensstämmer i allt väsentligt med regeringens förslag (se promemorian s. 109 f.).

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot promemorians förslag.

Bakgrund: En styrelseledamot eller förvaltare som uppsåtligen eller av oaktsamhet orsakar skada för utomstående vid fullgörande av sitt uppdrag ska ersätta skadan (se 5 kap. 1 § andra meningen stiftelselagen). Ansvar gentemot utomstående är emellertid begränsat till den del av uppdraget som direkt följer av stiftelseförordnandet eller stiftelselagen. Utomstående kan vara stiftelsens eller förvaltarens anställda, borgenärer eller andra som ingår rättshandlingar med stiftelsen. Även den som ingår i stiftelsens destinatärskrets kan vara utomstående (se prop. 1993/94:9 s. 170). Någon bestämmelse om att skadestånd ska utgå om någon åsidosätter bestämmelser om årsredovisning finns inte i stiftelselagen (jfr 29 kap. 1 § aktiebolagslagen och 13 kap. 1 § lagen om ekonomiska föreningar).

Skälen för regeringens förslag: Före bokföringslagens ikraftträdande den 1 januari 2000 återfanns reglerna om stiftelsers bokföringsskyldighet och skyldighet att upprätta årsredovisning i 3 kap. stiftelselagen. Även om skadeståndsskyldigheten mot tredje man också då var begränsad till att gälla om någon föreskrift i stiftelseförordnandet eller stiftelselagen hade åsidosatts, innebar bestämmelsen i 5 kap. 1 § andra meningen stiftelselagen att skadestånd kunde utgå bl.a. om en styrelseledamot eller förvaltare åsidosatte bestämmelser om årsredovisning eftersom bestämmelserna om detta då fanns i stiftelselagen (jfr prop. 1993/94:9 s. 170). När regleringen om bokföringsskyldighet och skyldighet att upprätta årsredovisning flyttades över till bokföringslagen, föll bestämmelsen om skadeståndsskyldighet vid åsidosättande av kravet på årsredovisningsskyldighet bort, eftersom man inte samtidigt utvidgade bestämmelsen om skadeståndsskyldighet i 5 kap. 1 § andra meningen. Några närmare skäl till detta finns inte redovisade i förarbetena till lagändringen (se prop. 1998/99:130, bet. 1999/2000:LU2 och rskr. 1999/2000:LU2).

Det har inte framkommit några egentliga skäl som motiverar att överträdelse av bestämmelser om årsredovisning i stiftelser inte bör vara skadeståndssanktionerad. Det finns fortfarande ett behov av en sanktion i de fall bestämmelser om årsredovisning i stiftelser åsidosätts. Vi föreslår

därför att det i stiftelselagen tas in en bestämmelse om skadeståndsskyldighet för en styrelseledamot eller förvaltare som uppsåtligt eller av oaktsamhet orsakar någon utomstående skada genom att åsidosätta bestämmelser i årsredovisningslagen.

13 Handlägningsform vid entledigande av styrelseledamot eller förvaltare

Regeringens förslag: En fråga om entledigande av styrelseledamot eller förvaltare som missköter sitt uppdrag ska handläggas som ett ärende enligt lagen om domstolsärenden.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (se promemorian s. 110 f.).

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot promemorians förslag.

Bakgrund: Allmän domstol kan enligt 9 kap. 6 § stiftelselagen entlediga en styrelseledamot eller en förvaltare som missköter sitt uppdrag. I paragrafens andra stycke regleras vem som har ”rätt till talan” om entledigande, varvid hänvisas till hur man väcker talan om skadestånd mot en styrelseledamot. Talan får väckas av bl.a. stiftaren, en styrelseledamot, destinatär eller tillsynsmyndigheten. Enligt tredje stycket får tillsyns Bestämmelsen i fjärde stycket tillämpas inte om uppdraget har gällt en sådan stiftelse som avses i 9 kap. 10 § första stycket.

myndigheten besluta om ett interimistiskt entledigande om myndigheten har ”väckt talan”.

Frågan om en tvist vid domstol ska handläggas som mål eller ärende hör ytterst samman med gränsdragningen mellan rättskipning och annan rättsvård. Utmärkande för den egentliga rättskipningen är att minst en part för en talan mot någon annan. I ärendena finns det oftast inget utvecklade partsförhållande. Enligt förarbetena till lagen (1996:242) om domstolsärenden omfattar ärendebeteckningen allting som behandlas vid t.ex. förvaltningsmyndigheter och domstolar (prop. 1995/96:115 s. 80). Sedan lång tid tillbaka har dock sådana ärenden vid de allmänna domstolarna som avsett en egentlig rättskipning enligt rättegångsbalken betecknats som mål. Målbeteckningen har inte kommit till användning utanför rättegångsbalkens område och lagstiftningen om den summariska processen.

Skälen för regeringens förslag: Det kan i dag sägas vara oklart vilken handlägningsform som ska tillämpas när frågor om entledigande av styrelseledamot eller förvaltare prövas. Å ena sidan talar de använda uttrycken ”rätt till talan” och ”väckt talan” i 9 kap. 6 § andra och tredje styckena stiftelselagen för att frågor om entledigande ska handläggas som mål enligt rättegångsbalken. Lagen har också tolkats på detta sätt i praxis. Å andra sidan finns förhållanden som talar för att frågor om entledigande av en styrelseledamot eller förvaltare i stället ska handläggas som ärende. Enligt förarbetena till den numera upphävda lagen

(1946:807) om handläggning av domstolsärenden skulle frågor om förvaltning av stiftelse enligt 7 § lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser, däribland entledigande av styrelseledamot, handläggas som ett domstolsärende (jfr NJA II 1947 s. 105). Frågor av det slag som avses i 9 kap. 6 § stiftelselagen har alltså sedan länge ansetts utgöra rättsvård. I förarbetena till stiftelselagen behandlas inte frågan om handläggningsform. Om en förändring av handläggningsform från ärende till mål hade varit avsedd, borde övervägandena ha redovisats i förarbetena. I förarbetena uttalas visserligen att det är angeläget med en ordning där det är möjligt att vid en och samma domstol föra talan om såväl entledigande som skadestånd avseende en och samma styrelseledamot eller förvaltare. Uttalandet säger emellertid inget om att handläggningen av skadestandsfrågan och frågan om entledigande ska ske enligt samma förfarande.

Lika med promemorian anser vi att övervägande skäl talar för att frågor om entledigande av styrelseledamot eller förvaltare som missköter sitt uppdrag får anses utgöra rättsvård och inte rättsskipning. De bör därför handläggas som ärenden enligt lagen om domstolsärenden. Vi föreslår att detta tydliggörs i stiftelselagen.

14 Gemensam placering

Regeringens bedömning: Tillräckliga skäl att införa särskilda regler för gemensam placering av tillgångar som tillhör olika stiftelser med anknuten förvaltning har inte framkommit.

Promemorians bedömning: Överensstämmer med regeringens bedömning (se promemorian s. 113 f.).

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har inte haft några invändningar mot promemorians bedömning. *Svenska Bankföreningen* har föreslagit att 2 kap. 5 § stiftelselagen upphävs och förordat att det inom ramen för lagstiftningsarbetet förs ytterligare resonemang om frågor om gemensam placering.

Bakgrund: En juridisk person som har åtagit sig att förvalta en stiftelses egendom är förvaltare för stiftelsen (se 2 kap. 2 § tredje stycket stiftelselagen). Om staten har gjort ett sådant åtagande, är det i stället den myndighet som har gjort åtagandet för statens räkning som är förvaltare. Med begreppet anknuten förvaltning menas att stiftelsen har en juridisk person eller en statlig myndighet som sin förvaltare. En stiftelse kan endast ha en förvaltare, men en juridisk person kan vara förvaltare för flera stiftelser.

En stiftelse får enligt stiftelselagen placera sin förmögenhet gemensamt med andra stiftelser om inte annat följer av stiftelseförordnandet (se 2 kap. 5 §). Bestämmelsen infördes för att underlätta och effektivisera förvaltningen av avkastningsstiftelser med relativt sett ganska små förmögenheter. Vid förvaltning av sådana stiftelser är det i praktiken ganska få andra placeringsalternativ än traditionellt banksparande som

utnyttjas. En starkt bidragande orsak till detta angavs vara att placering i t.ex. värdepapper drar ganska dryga kostnader samt att många förvaltare anser sig sakna tillräckliga kunskaper för att våga ta steget in på kapitalmarknaden och dessutom gör den bedömningen att det är för dyrt att köpa sig denna kunskap. En möjlighet till gemensam placering ansågs därför verksamt kunna bidra till att fler stiftelser skulle välja att placera sin förmögenhet gemensamt och därmed till en mer effektiv förvaltning. (se prop. 1993/94:9 s. 70 f.). Av naturliga skäl kommer gemensam placering i första hand i fråga då en och samma juridiska person eller statliga myndighet är förvaltare för två eller flera stiftelser.

Tidigare innehöll stiftelselagen en bestämmelse om att en stiftelse fick ha gemensam löpande bokföring för förmögenhet gemensamt som placerats gemensamt med en annan stiftelse (se 3 kap. 4 §, upphävd genom SFS 1999:1106). Regleringen ersattes i samband med bokföringslagens tillkomst av en allmän regel i bokföringslagen som säger att ett företag får ha gemensam bokföring med annan bokföringsskyldig endast för gemensamt bedriven verksamhet och endast om det är förenligt med god redovisningssed (se 4 kap. 5 §). Gemensam medelsplacering kan vara att betrakta som gemensam verksamhet. Bestämmelsen är inte avsedd att förändra den praxis som tidigare utvecklats, varför viss ledning kan hämtas från äldre bestämmelser (se prop. 1998/99:130 s. 390). Bokföringsnämnden har i ett uttalande angående den tidigare bestämmelsen i stiftelselagen uttalat att varje stiftelse ska ta upp sin del i den sammanlagda förmögenheten i balansräkningen. I resultaträkningen ska andelen i avkastningen från den gemensamt placerade förmögenheten fördelas på respektive balanspost och intäktsslag (se BFN U 95:3 och a. prop. s. 232).

En stiftelse som inte är bokföringsskyldig enligt bokföringslagen och som har sin förmögenhet gemensamt placerad med en annan stiftelse får, beträffande den gemensamt placerade förmögenheten, ha räkenskaper som är gemensamma med den andra stiftelsen (se 3 kap. 2 § första stycket stiftelselagen).

Skälen för regeringens bedömning: Särskilda regler för gemensam förmögenhetsförvaltning av flera stiftelser med anknuten förvaltning har efterfrågats av banker och universitet som förvaltar ett stort antal stiftelser. Samtidigt har det framkommit att stora förvaltare som banker och universitet har utformat en praxis som innebär att hanteringen av stiftelser med gemensamt placerade förmögenheter i dag fungerar i praktiken. Utvecklingen på marknaden för värdepappersfonder kan också sägas ha bidragit till att underlätta gemensam placering.

Det torde alljämt vara så att traditionellt banksparande är den vanligaste placeringsformen vid förvaltning av stiftelser med små förmögenheter. Möjligheten till gemensam placering ger dessa stiftelser förutsättningar att få en betydligt högre avkastning på sitt kapital än om varje stiftelse förvaltades separat. Bestämmelsen i 2 kap. 5 § stiftelselagen har således goda skäl för sig.

De frågor om andelsägande, bokföring och revision som har uppkommit i anslutning till frågan om gemensam placering har i praktiken hanterats genom den praxis som banker och universitet har utformat. Det framstår inte heller som ändamålsenligt att genom lagstiftning detaljreglera dessa frågor. Vi delar därför promemorians bedömning att det

inte har framkommit tillräckliga skäl att införa mer detaljerade regler för gemensam placering.

15 Ikraftträdande och övergångsfrågor

En koncentration av tillsynsverksamheten till ett färre antal länsstyrelser än i dag kräver förberedelser av olika slag, t.ex. i form av kompetensutveckling eller personalavveckling, överföring av handlingar samt information till berörda stiftelser. Mot denna bakgrund föreslår vi att lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2010.

Vissa av förslagen förutsätter särskilda övergångsbestämmelser. Dessa kommer att beröras nedan samt behandlas närmare i författningskommentaren.

De nya bestämmelserna om offentliggörande av en icke-bokföringskyldig stiftelses sammanställning över räkenskaper och om bevarande av räkenskapsinformation bör tillämpas första gången för det räkenskapsår som inleds närmast efter den 31 december 2009 (se avsnitt 7.2). Motsvarande bör gälla beträffande bestämmelserna om höjt gränsvärde för bokföringskyldighet och skyldigheten att lämna uppgift om kostnader som är hänförliga till insamlingsverksamhet (se avsnitt 7.1 och 9.3).

När det gäller ändring av föreskrifter i ett stiftelseförordnande och avveckling av en stiftelse har vi i det föregående föreslagit att de materiella kraven mildras något så att möjligheten till ändring respektive avveckling blir större än i dag (se avsnitt 8.3 och 11). Övervägande skäl talar dock för att samma materiella förutsättningar för ändring bör gälla för såväl stiftelsen som den tillståndsgivande och överprövande myndigheten. Vi menar därför att beslut om ändring eller avveckling som har fattats av stiftelsen före ikraftträdandet bör prövas enligt de bestämmelser som gällde vid tidpunkten för stiftelsens beslut. Vi föreslår att äldre materiella bestämmelser ska tillämpas vid prövningen av nu aktuella ansökningar eller underrättelser som har gjorts före lagens ikraftträdande.

När det gäller stiftelser som har bildats före lagens ikraftträdande bör bestämmelsen om att insamlingsstiftelser som huvudregel ska vara skyldiga att dela ut tre fjärdedelar av sina intäkter för ändamålet endast gälla om detta är förenligt med stiftelseförordnandet.

I fråga om domstolens och andra myndigheters förfarande gäller som huvudregel att en ny lag tillämpas från och med ikraftträdandet. De nya processuella bestämmelserna bör normalt tillämpas även i mål och ärenden som pågår när lagen träder i kraft. Undantag kan dock ibland behöva göras från denna huvudprincip.

I avsnitt 8.5 föreslås att Kammarkollegiets beslut om permutation i fortsättningen ska få överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Vi anser att de ärenden som har kommit in till regeringen före lagens ikraftträdande bör avslutas av regeringen. En sådan ordning innebär att handläggningen för de ärenden som kommit så långt att det praktiskt taget endast återstår att meddela beslut inte försenas i onödan. Nämnda

förslag innebär också att bestämmelserna om möjligheten att underställa eller överlämna ärenden till regeringen enligt 22 § tryggandelagen och 3 § permutationslagen delvis tas bort. Mot den bakgrunden anser vi att de ärenden som har kommit in till regeringen före lagens ikraftträdande bör slutföras av regeringen.

Eftersom stiftelser enligt nuvarande regler registreras länsvis, har prövningen av stiftelsens firma endast prövats mot andra stiftelser som är registrerade i samma register (se 8 kap. 1 § stiftelselagen och avsnitt 5.4). Förslaget om koncentration av tillsynsverksamhet innebär dock att även antalet stiftelseregister blir färre och att i fortsättningen två eller flera stiftelser med samma firma kommer att kunna förekomma i ett och samma register. Mot bakgrund av det sagda bör i förtydligande syfte införas en särskild övergångsbestämmelse om att firma som har registrerats före den 1 januari 2010 får behållas oförändrad. Om stiftelser därigenom kan blandas samman vid registrets förande, kan registreringsmyndigheten i registret föra in en särskiljande ortsangivelse eller annat förtydligande.

I denna remiss har föreslagits att alla stiftelser som omfattas av stiftelselagen ska registreras i stiftelseregistret (se avsnitt 5.2). I promemorian har föreslagits att registreringsskyldigheten under en period om fem år inte ska gälla stiftelser som bildats före den 1 januari 1996. Vi delar uppfattningen att det finns skäl att låta mindre stiftelser som före lagens ikraftträdande inte varit registreringsskyldiga under en period ta ställning till om de vill avveckla sig enligt 6 kap. 5 § stiftelselagen eller registrera sig. Som föreslagits av *Länsstyrelsen i Dalarnas län* bör dock en övergångsbestämmelse gälla för samtliga stiftelser som har bildats före lagens ikraftträdande. Med hänsyn till det nu sagda föreslår vi att äldre bestämmelser i 10 kap. stiftelselagen ska gälla fram till utgången av år 2015.

16 Kostnader och andra konsekvenser

Förslaget om en allmän registreringsskyldighet för stiftelser innebär att ungefär 10 000 ytterligare stiftelser blir skyldiga att registrera sig. Detta kommer att innebära ett visst merarbete för registreringsmyndigheterna, i vart fall i ett övergångsskede. Införandet av en allmän registreringsskyldighet innebär att fler stiftelser i framtiden kommer att bli skyldiga att betala en årlig registerhållningsavgift, vilket kommer att innebära ökade intäkter för staten. Förslaget om att höja gränsvärdet för när stiftelser blir föremål för återkommande tillsyn kan antas medföra att tillsynsarbetet för länsstyrelserna minskar i viss mån och att mer resurser kan läggas på registerverksamheten. Med hänsyn till det sagda och till att äldre bestämmelser om registrering kommer att tillämpas fram till år 2015, och att registreringen av stiftelser således kommer att ske under en längre tidsperiod, gör vi sammantaget bedömningen att länsstyrelserna totalt sett inte behöver tillföras något extra resurstillskott för att klara denna uppgift. Däremot kan det bli aktuellt att till följd av koncentrationen av tillsynsverksamheten omfördela resurser mellan länsstyrelserna. Vi kommer dock i senare sammanhang att följa upp vilka

ekonomiska konsekvenser införandet av registreringsskyldigheten får för länsstyrelserna.

Förslaget om att koncentrera tillsynen till ett färre antal länsstyrelser kräver, som påpekats ovan, en omfördelning av de ekonomiska resurserna mellan länsstyrelserna. Övergångskostnaderna bedöms bli marginella och rymmas inom ramarna för nuvarande anslag. En koncentration kan också få en viss regionalpolitisk betydelse, bl.a. vad gäller sysselsättning och offentlig service i delar av landet.

I denna remiss föreslås att Kammarkollegiets beslut om tillstånd till ändring m.m. av stiftelseförordnanden enligt stiftelselagen och om permutation enligt permutationslagen samt tillsynsmyndighetens beslut om ändring enligt tryggandelagen ska få överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Antalet överklagade beslut kan även i fortsättningen antas bli mycket begränsat. Merkostnaden för domstolarna bedöms bli liten och möjlig att finansiera inom ramen för befintliga medel.

Förslaget om registreringsskyldighet kan för de minsta stiftelserna sägas innebära en skärpning i förhållande till det regelverk som gäller i dag. Förslaget att höja gränsvärdet för bokföringsskyldighet och skyldighet att upprätta årsredovisning innebär dock att den krets av stiftelser som omfattas av dessa krav minskar, vilket innebär administrativa lättnader för små och medelstora stiftelser. Det nya gränsvärdet kommer vidare att innebära att antalet stiftelser som är skyldiga att ha en kvalificerad revisor minskar. Förslagen i denna remiss kan således antas leda till förändringar som sammantaget torde medföra förenklingar för små och medelstora stiftelser.

Vissa förslag, bl.a. om att insamlingsstiftelser ska vara skyldiga att dela ut minst tre fjärdedelar av sina intäkter för ändamålet och lämna uppgift om intäkter och kostnader hänförliga till insamling, bedöms i viss mån kunna motverka missbruk av stiftelseformen och även påverka det brottsförebyggande arbetet.

17 Författningskommentar

17.1 Förslaget till lag om ändring i stiftelselagen (1994:1220)

1 kap. 8 §

I 9 kap. finns bestämmelser om att stiftelser står under tillsyn av en tillsynsmyndighet. I 10 kap. finns bestämmelser om att stiftelser *ska* vara registrerade i ett stiftelseregister.

(Jfr 1 kap. 8 § i promemorians förslag.)

Paragrafen, som innehåller upplysningar om var bestämmelser om tillsyn och registrering återfinns i lagen, har ändrats till följd av att en allmän registreringsskyldighet har införts för stiftelser. Dessutom har en mindre språklig justering gjorts.

2 kap. 13 §

Över styrelsens beslut *ska det föras* protokoll. *Protokollet ska undertecknas av den som har varit protokollförare. Det ska justeras av ordföranden, om denne inte har fört protokollet.*

(Jfr 2 kap. 13 § i promemorians förslag.)

Av paragrafen framgår att protokoll ska föras över styrelsens beslut. Skyldigheten att föra protokoll gäller inte allt som förekommer vid styrelsens sammanträden utan endast de beslut som styrelsen fattar (se prop. 1993/94:9 s. 310).

Paragrafen har ändrats genom att det har tagits in särskilda bestämmelser om undertecknande och justering av protokollet. Med ordförande avses styrelsens ordförande eller, om denne inte har varit närvarande vid beslutsfattandet, den styrelseledamot som har varit ordförande vid sammanträdet. Liknande bestämmelser för aktiebolag finns i 8 kap. 24 § aktiebolagslagen (2005:551). Protokollet kan upprättas i elektronisk form och får då enligt 1 kap. 9 § stiftelselagen undertecknas med avancerad elektronisk signatur (se SFS 2008:86).

Om stiftelseförordnandet ställer mer omfattande krav på dokumentation av styrelsens arbete, ska de följas (se 1 § och prop. 1993/94:9 s. 131). Detta innebär bl.a. att om det i stiftelseförordnandet står att en annan person än den som har varit ordförande ska justera protokollet, ska protokollet justeras både av den som stiftaren angett där och av ordföranden. Skälen för den valda lösningen har behandlats i avsnitt 10.

I övrigt har en mindre språklig justering gjorts.

2 kap. 20 §

Över de beslut som förvaltaren fattar rörande stiftelsen *ska det föras* protokoll. *Protokollet ska undertecknas av den som har varit protokollförare. Fattas beslut vid sammanträde ska protokollet justeras av ordföranden, om denne inte har fört protokollet.*

(Jfr 2 kap. 20 § i promemorians förslag.)

Av paragrafen framgår att protokoll ska föras över de beslut som förvaltaren fattar rörande stiftelsen. Skyldigheten att föra protokoll gäller inte bara beslut som fattas av förvaltarens högsta verkställande organ utan även beslut som fattas av andra organ hos förvaltaren. Bestämmelsen innehåller inga föreskrifter om protokollets form (se prop. 1993/94:9 s. 137 f.).

Paragrafen har ändrats genom att det har tagits in särskilda bestämmelser om undertecknande och justering av protokollet. Till skillnad från vad som gäller för stiftelser med egen förvaltning fattas beslut såvitt gäller stiftelser med anknuten förvaltning inte alltid vid något sammanträde. Om beslut har fattats vid ett sammanträde hos något organ hos förvaltaren ska protokollet dock alltid justeras av ordföranden om denne inte har varit protokollförare. Med ordförande avses här den person som har varit ordförande vid sammanträdet när beslutet fattades. I

övrigt kan hänvisas till kommentaren till 13 §. Dessutom har en mindre språklig justering gjorts.

3 kap. 2 §

Stiftelser som inte är bokföringsskyldiga enligt bokföringslagen (1999:1078) ska fortlöpande föra räkenskaper över belopp som har inbetalats till eller utbetalats av stiftelsen. Det ska finnas verifikationer för in och utbetalningar. En stiftelse som har sin förmögenhet gemensamt placerad med en annan stiftelses förmögenhet, får beträffande den gemensamt placerade förmögenheten ha räkenskaper som är gemensamma med den andra stiftelsen.

Räkenskaperna ska avslutas med en sammanställning för varje räkenskapsår. Av sammanställningen ska framgå tillgångar och skulder vid räkenskapsårets början och slut samt inkomster och utgifter under räkenskapsåret. I sammanställningen ska även anges värdet av stiftelsens tillgångar vid räkenskapsårets slut.

Dokument och andra medier som används för att bevara räkenskapsinformation ska vara varaktiga och lätt åtkomliga. De ska bevaras fram till och med det tionde året efter utgången av det kalenderår då räkenskapsåret avslutades. De ska förvaras i Sverige, i ordnat skick och på betryggande sätt.

Efter särskilt föreläggande av tillsynsmyndigheten ska en kopia av den sammanställning över stiftelsens räkenskaper som anges i andra stycket ges in dit. Sådant föreläggande ska utfärdas när någon begär det. Beslut om föreläggande får förenas med vite. Fråga om utdömande av vite prövas av tillsynsmyndigheten.

(Jfr 3 kap. 2 § i promemorians förslag.)

Paragrafen innehåller bestämmelser om räkenskaper för stiftelser som inte är bokföringsskyldiga enligt bokföringslagen (1999:1078).

Den tidigare bestämmelsen om bevarande av räkenskapsmaterial i tredje stycket var utformad med den i dag upphävda regleringen i 22 § första stycket bokföringslagen (1976:125) som förebild (se prop. 1993/94:9 s. 147). I den nuvarande bevaranderegeln i 7 kap. 2 § första stycket bokföringslagen föreskrivs bl.a. att dokument, mikroskrift och maskinläsbara medier som används för att bevara räkenskapsinformation ska vara varaktiga och lätt åtkomliga och bevaras fram till och med det tionde året efter utgången av det kalenderår då räkenskapsåret avslutades. Det som ska bevaras är alltså sådana föremål där räkenskapsinformationen kommer till uttryck. Tredje stycket har därför ändrats för att bestämmelsen bättre ska stå i överensstämmelse med nuvarande redovisningslagstiftning.

Fjärde stycket är nytt och innebär att det införs ett krav på att sammanställningen över stiftelsens räkenskaper, efter särskilt föreläggande, ska ges in till tillsynsmyndigheten. Ett sådant föreläggande ska utfärdas när någon begär det. Detta innebär att tillsynsmyndigheten ska utfärda ett sådant föreläggande så snart någon enskild önskar ta del av sammanställningen. Något skäl för begäran behöver inte anföras.

Sammanställningen över räkenskaperna ska överlämnas till stiftelsens revisor senast inom fyra månader efter räkenskapsårets utgång (se 4 kap. 10 § tredje stycket). Efter att ha granskat sammanställningen ska revisorn senast fem och en halv månader efter utgången av räkenskapsåret

överlämna sammanställningen till stiftelsens styrelse eller förvaltare (se 4 kap. 13 §). Detta innebär att det kan dröja cirka sex månader innan sammanställningen är slutlig. Det är lämpligt att tillsynsmyndigheten tar hänsyn till dessa frister när tillsynsmyndigheten t.ex. anger vilken tid en stiftelse har på sig att efterkomma ett föreläggande av nu aktuellt slag.

Beslutet om föreläggande får förenas med vite. Allmänna bestämmelser om vite finns i lagen (1985:206) om viten. Enligt den lagen ska frågor om utdömande av vite prövas av länsrätt. Bestämmelsen i detta stycke innebär dock att tillsynsmyndigheten själv ska pröva fråga om utdömande av vite (jfr 9 kap. 5 § tredje stycket stiftelselagen).

Av 9 kap. 11 § första stycket framgår att ett beslut som tillsynsmyndigheten fattar enligt denna bestämmelse får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Allmänna bestämmelser om hur man överklagar en förvaltningsmyndighets beslut finns i förvaltningslagen (1986:223).

För att även stiftelser som står under begränsad tillsyn ska omfattas av bestämmelserna om att ge in sammanställningen över stiftelsens räkenskaper till tillsynsmyndigheten, har dessa placerats i 3 kap. Syftet är således inte att utvidga tillsynsmyndighetens befogenheter enligt 9 kap.

I övrigt har en mindre språklig justering gjorts. Skälen för den valda lösningen har behandlats i avsnitt 7.2.

4 kap. 7 §

En revisor utses för bestämd tid eller tills vidare.

Ett uppdrag som revisor upphör, om revisorn anmäler det hos den som har utsett honom eller henne eller om revisorn entledigas av någon som enligt 1 § andra eller tredje stycket har rätt att göra det eller när en ny revisor har utsetts.

Om ett uppdrag att vara revisor för bestämd tid upphör i förtid, ska revisorn genast anmäla detta till tillsynsmyndigheten, om uppdraget har gällt en stiftelse som enligt bokföringslagen (1999:1078) är skyldig att upprätta årsredovisning. Detsamma gäller om ett uppdrag att vara revisor tills vidare upphör utan att en ny revisor har utsetts. Revisorn ska i anmälan lämna en redogörelse för iakttagelserna vid den granskning som han eller hon har utfört under den del av löpande räkenskapsår som hans eller hennes uppdrag har omfattat. För anmälan gäller i tillämpliga delar vad som föreskrivs i 11 § tredje och fjärde styckena om revisionsberättelse. Kopia av anmälan ska överlämnas till stiftelsens styrelse eller förvaltare.

Bestämmelsen i tredje stycket tillämpas inte om uppdraget har gällt en sådan stiftelse som avses i 9 kap. 10 § första stycket.

Om en revisors uppdrag upphör i förtid eller ett uppdrag att vara revisor tills vidare upphör utan att en ny revisor har utsetts eller om bestämmelserna i 6 § hindrar honom eller henne att vara revisor, ska den som enligt 1 § andra eller tredje stycket har rätt att utse och entlediga revisor vidta åtgärder för att en ny revisor utses.

(Jfr 4 kap. 7 § i promemorians förslag.)

I paragrafen finns bestämmelser som reglerar längden av en revisors uppdrag, när ett uppdrag som revisor upphör och anmälningskyldighet till tillsynsmyndigheten.

I andra stycket anges när ett uppdrag som revisor upphör. Förutsättningarna för att ett uppdrag att vara revisor för bestämd tid ska upphöra i förtid överensstämmer med vad som tidigare angavs i tredje

stycket. Bestämmelser om att ett uppdrag att vara revisor tills vidare ska upphöra under motsvarande förutsättningar har införts. Slutligen har en hänvisning till 1 § tredje stycket lagts till. Bestämmelsen omfattar således även beslut att entlediga revisor i stiftelser med anknuten förvaltning.

Ändringen i *tredje stycket* innebär att bestämmelsen om anmälan till tillsynsmyndigheten kommer att gälla även när ett revisorsuppdrag som gäller tills vidare upphör utan att en ny revisor har utsetts.

Av det nya *femte stycket* framgår att den som enligt 1 § har rätt att utse och entlediga revisor ska vidta åtgärder för att en ny revisor utses om den tidigare revisorns uppdrag har upphört i förtid utan att en ny revisor har utsetts eller om bestämmelserna om jäv hindrar revisorn från att fullgöra sitt uppdrag.

Ändringarna i paragrafen har delvis utformats med 8 kap. 8 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar och 22–24 §§ revisionslagen (1999:1079) som förebild. Övriga ändringar är redaktionella.

Frågan har behandlats i avsnitt 7.4.

5 kap. 1 §

En styrelseledamot eller förvaltare som när han eller hon fullgör sitt uppdrag uppsåtligen eller av oaktsamhet orsakar skada för stiftelsen ska ersätta skadan. Detsamma gäller när skadan tillfogas någon annan genom åsidosättande av föreskrifterna i stiftelseförordnandet, denna lag eller årsredovisningslagen (1995:1554).

(Jfr 5 kap. 1 § i promemorians förslag.)

Paragrafen innehåller bestämmelser om styrelseledamöters och förvaltarens ersättningsskyldighet om de vid fullgörandet av sitt uppdrag orsakar skada för stiftelsen eller tredje man.

Första meningen har endast omarbetats språkligt.

Enligt *andra meningen* ska en styrelseledamot eller förvaltare som uppsåtligen eller av oaktsamhet orsakar skada för tredje man vid fullgörandet av sitt uppdrag ersätta skadan. Ersättningsskyldigheten har tidigare inträtt endast om det är någon föreskrift i stiftelseförordnandet eller stiftelselagen som har åsidosatts. Ändringen innebär att ersättningsskyldighet kan uppkomma även när en styrelseledamot eller förvaltaren åsidosätter bestämmelserna i årsredovisningslagen.

Skälen för ändringen har behandlats i avsnitt 12.

Ändring m.m. efter tillstånd av Kammarkollegiet

6 kap. 1 §

Styrelsen eller förvaltaren får inte utan tillstånd av Kammarkollegiet ändra eller upphäva eller i särskilt fall åsidosätta föreskrifter i stiftelseförordnandet som avser

1. stiftelsens ändamål,
2. hur stiftelsens förmögenhet ska vara placerad,
3. huruvida stiftelsen ska ha egen eller anknuten förvaltning,
4. av vem en styrelseledamot eller förvaltaren entledigas eller utses eller hur styrelsen ska vara sammansatt,
5. styrelsens beslutförhet eller omröstningsförfarande,
6. arvode till styrelsens ledamöter eller förvaltaren,

7. räkenskaper eller årsredovisning för stiftelsen,
8. revision, eller
9. rätt att föra talan om skadestånd till stiftelsen eller *ansöka* om entledigande av styrelseledamot eller förvaltare.

Föreskrifterna får ändras, upphävas eller i särskilt fall åsidosättas endast om de på grund av ändrade förhållanden inte längre kan följas eller har blivit uppenbart onyttiga eller uppenbart stridande mot stiftarens avsikter eller, *såvitt gäller föreskrifter som avses i första stycket 2–9, om det finns andra särskilda skäl och, såvitt gäller föreskrifter som avses i första stycket 1, om det finns synnerliga skäl.*

Vid ändring av föreskrifter om stiftelsens ändamål *ska* vad som kan antas ha varit stiftarens avsikt beaktas så långt möjligt.

(Jfr 6 kap. 1 § i promemorians förslag.)

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilka förutsättningar som måste föreligga för att föreskrifter i stiftelseförordnanden om stiftelsens ändamål, förmögenhetsplacering och förvaltning m.m. ska få ändras, upphävas eller åsidosättas i ett särskilt fall (när det i fortsättningen talas om ändring av föreskrifter avses även upphävande och åsidosättande av dessa).

Bestämmelserna i *första stycket* innebär att styrelsen eller förvaltaren inte får tillämpa ett beslut om ändring av föreskrifter i stiftelseförordnandet utan tillstånd av Kammarkollegiet, om beslutet avser en sådan föreskrift som omfattas av uppräknningen. Kammarkollegiet har ensam kompetens att pröva ändring av sådana föreskrifter. *Punkten 9* har ändrats som en följd av att en fråga om entledigande av en styrelseledamot eller förvaltare enligt 9 kap. 6 § i fortsättningen ska handläggas som ett ärende enligt lagen (1996:242) om domstolsärenden (se kommentaren till 9 kap. 6 §).

Andra stycket, som anger vilka förutsättningar som i materiellt hänseende måste vara uppfyllda för att en föreskrift i ett stiftelseförordnande ska få ändras, har ändrats på så vis att det numera klart framgår av lagtexten att föreskrifter om en stiftelses ändamål inte kan ändras med hänvisning till ”andra särskilda skäl”. Liksom tidigare krävs det inte att ändrade förhållanden har inträtt. Någon ändring i sak är således inte avsedd.

Vidare har det införts en bestämmelse som innebär att föreskrifter om stiftelsens ändamål får ändras om det finns synnerliga skäl.

Formuleringen ”synnerliga skäl” har valts för att markera att utgångspunkten även i fortsättningen ska vara att det krävs mycket speciella omständigheter för att föreskrifter om stiftelsens ändamål ska få ändras. Inte heller denna förutsättning kräver att sådana ändrade förhållanden som avses i paragrafens tidigare bestämmelser har inträtt. Bestämmelsen om synnerliga skäl är främst avsedd att tillämpas när stiftelsens ändamål fortfarande är möjligt att tillämpa men det på grund av samhällsutvecklingen framstår som orimligt att behålla ändamålet i sin nuvarande utformning. Detta torde främst kunna komma i fråga för näringsdrivande stiftelser som påverkas av förändringar i omvärlden i större utsträckning än andra stiftelser. Synnerliga skäl kan sålunda anses vara för handen om en stiftelse som bedriver en konkurrensutsatt näringsverksamhet har angelägna skäl att anpassa sin verksamhet så att det påverkar ändamålet

trots att ändamålet ännu inte har blivit omöjligt att följa. Även för stiftelser som inte bedriver näringsverksamhet kan i speciella situationer ett bibehållande av det ursprungliga ändamålet få orimliga konsekvenser. När det gäller stiftelser vars ändamål är att äga och förvalta viss egendom, t.ex. en fastighet, innehåller stiftelseförordnandet eller ett testamentariskt förordnande (jfr 1 kap. 3 § andra stycket) ibland ett avyttringsförbud eller förbud mot att riva, bygga om eller uppföra nya byggnader på fastigheten. En sådan föreskrift kan i vissa fall leda till att byggnader eller annan egendom som inte längre fyller någon funktion och som är kostnadskrävande att underhålla inte kan säljas eller rivas. I vissa sådana fall kan en förvaltning i enlighet med det ursprungliga ändamålet ibland framstå som orimligt betungande och det kan då, i den mån föreskriften bedöms utgöra en del av stiftelsens ändamål, föreligga synnerliga skäl att ändra föreskriften. Vad som närmare ska rymmas inom synnerliga skäl får överlätas åt rättstillämpningen. Ytterst blir tillämpningen av denna förutsättning, i likhet med vad som gäller för övriga förutsättningar, beroende av omständigheterna i det enskilda fallet.

Av *tredje stycket* följer att vad som kan antas ha varit stiftarens avsikt även i fortsättningen ska beaktas så långt detta är möjligt vid ändring av föreskrifter om stiftelsens ändamål.

Skälen för den valda lösningen har behandlats i avsnitt 8.3.

6 kap. 2 §

Frågor om tillstånd enligt 1 § prövas på ansökan av styrelsen eller förvaltaren. Kammarkollegiets beslut får överklagas hos *allmän förvaltningsdomstol*. *Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.*

(Jfr 6 kap. 2 § i promemorians förslag.)

Paragrafen innehåller bestämmelser om vem som har rätt att ansöka om ändring av föreskrifter i ett stiftelseförordnande och om överklagande av Kammarkollegiets beslut om tillstånd till ändring m.m. av föreskrifter.

Ändringen i *andra meningen* innebär att överklagande av Kammarkollegiets beslut får ske till allmän förvaltningsdomstol. Beslutet överklagas till den länsrätt inom vars domkrets ärendet först prövats, i det här fallet Länsrätten i Stockholms län (se 14 § andra stycket lagen [1971:289] om allmänna förvaltningsdomstolar). I *tredje meningen* har tagits in ett krav på prövningstillstånd vid överklagande till kammarrätten.

Bestämmelser om vem som har rätt att överklaga Kammarkollegiets beslut och hur överklagande ska ske finns i 22–23 §§ förvaltningslagen (1986:223). För det fall en enskild överklagar beslutet följer av 7 a § förvaltningsprocesslagen (1971:291) att Kammarkollegiet är motpart till den enskilde sedan handlingarna i målet överlämnats till domstolen.

Skälen för den valda lösningen har behandlats i avsnitt 8.5.

Ändring m.m. efter tillstånd av tillsynsmyndigheten

6 kap. 3 §

I andra fall än som avses i 1 § första stycket får styrelsen eller förvaltaren ändra, upphäva eller i särskilt fall åsidosätta en föreskrift i stiftelseförordnandet om sådana förutsättningar som anges i 1 § andra stycket föreligger.

Ett beslut som avses i första stycket får inte tillämpas utan tillstånd av tillsynsmyndigheten. Förbud att tillämpa beslutet får grundas endast på att beslutet strider mot denna lag.

Frågor om tillstånd enligt andra stycket prövas på ansökan av styrelsen eller förvaltaren.

(Paragrafen saknar motsvarighet i promemorians förslag.)

Paragrafen innehåller bestämmelser om ändring av föreskrifter i stiftelseförordnanden efter tillstånd från tillsynsmyndigheten.

Det tidigare andra stycket, som innehåller de materiella förutsättningarna för ändring av detaljföreskrifter i ett stiftelseförordnande, har omarbetats språkligt och flyttats till *första stycket*. Vid ändring av sådana föreskrifter som avses i bestämmelsen ska, liksom i dag, 1 § andra stycket tillämpas. Förutsättningarna för beslut om ändring med stöd av s.k. ändringsförbehåll har flyttats till 4 § första stycket.

I *andra stycket* har tagits in bestämmelser som innebär att en stiftelses beslut om ändring av detaljföreskrifter, t.ex. stiftelsens namn, inte får tillämpas utan tillstånd av tillsynsmyndigheten. Ett förbud att tillämpa ett sådant beslut får även i fortsättningen grundas endast på att beslutet strider mot stiftelselagen.

Av *tredje stycket* framgår att frågor om tillstånd prövas på ansökan av styrelsen eller förvaltaren. Begreppet ansökan har använts eftersom tillsynsmyndighetens prövning ska utmynna i ett uttryckligt beslut att antingen tillåta eller förbjuda tillämpningen av beslutet (jfr 2 §).

Frågorna har behandlats i avsnitt 8.1 och 8.2.

Ändring m.m. utan tillstånd

6 kap. 4 §

Om stiftaren i stiftelseförordnandet uttryckligen har föreskrivit att styrelsen eller förvaltaren utan tillstånd av en myndighet får ändra, upphäva eller åsidosätta särskilt angivna föreskrifter i stiftelseförordnandet som angår en annan fråga än som anges i 1 § första stycket 1, gäller vad som har föreskrivits i stiftelseförordnandet utan hinder av 1 och 3 §§.

Styrelsen eller förvaltaren ska underrätta tillsynsmyndigheten om beslut som avses i *första stycket*. Beslutet gäller från och med den dag då tre månader förflutit sedan underrättelsen inkom till tillsynsmyndigheten, om inte denna under tremånadersfristen förbjudit styrelsen eller förvaltaren att tillämpa beslutet. Förbud av tillsynsmyndigheten får grundas endast på att beslutet strider mot denna lag.

(Jfr 6 kap. 4 § i promemorians förslag.)

Paragrafen innehåller bestämmelser om ändring av föreskrifter i stiftelseförordnanden som har gjorts med stöd av s.k. ändringsförbehåll och som inte kräver tillstånd av myndighet.

Första stycket reglerar giltigheten av s.k. ändringsförbehåll. Bestämmelsen motsvarar i allt väsentligt den tidigare regleringen i 3 § första stycket.

I *andra stycket* har viss språklig justering gjorts. Bestämmelsen motsvarar den som tidigare fanns i första stycket.

Skälen för den valda regleringen har behandlats i avsnitt 8.2.

6 kap. 5 §

Styrelsen eller förvaltaren får besluta om att förbruka stiftelsens tillgångar för det ändamål vartill de är bestämda eller för ett ändamål som så nära som möjligt motsvarar detta, om

1. stiftelsen bildades för mer än 20 år sedan,
2. stiftelsen inte har kunnat främja sitt ändamål under de senaste fem åren,
3. värdet av tillgångarna, värderade med tillämpning av 3 kap. 3 §, vid utgången av de tre senaste räkenskapsåren har understigit *ett gränsbelopp som motsvarar tio gånger* det då gällande prisbasbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, samt
4. stiftelsen saknar skulder.

Bestämmelserna i 3 § tillämpas på beslut enligt första stycket.

(Jfr 6 kap. 5 § i promemorians förslag.)

Paragrafen reglerar upphörande av en stiftelse genom att styrelsen eller förvaltaren beslutar om att förbruka stiftelsens tillgångar för ändamålet.

Enligt första stycket får styrelsen eller förvaltaren besluta om att förbruka stiftelsens tillgångar för det ändamål vartill de är bestämda om fyra förutsättningar är uppfyllda. Ändringarna i *första stycket 1 och 3* innebär att möjligheterna att avveckla en stiftelse som inte kan främja sitt ändamål utökas genom att kraven avseende ålder och tillgångarnas värde mildras. Beslut om förbrukning av tillgångarna får i fortsättningen ske om stiftelsen har bildats för mer än 20 år sedan och om värdet av tillgångarna vid utgången av de tre senaste räkenskapsåren har understigit ett gränsbelopp som motsvarar tio gånger det då gällande prisbasbeloppet.

Den allmänna vårdplikt som åligger styrelseledamöter eller förvaltaren i deras egenskap av stiftelsens sysslomän innebär en skyldighet för dem att se till att stiftelsens tillgångar inte ligger oanvända. Av detta följer emellertid inte att styrelsen eller förvaltaren är skyldiga att fatta beslut om förbrukning av stiftelsens tillgångar så snart förutsättningarna för ett sådant beslut föreligger. Styrelsen eller förvaltaren bör alltid först försöka hitta någon annan lösning än den som anvisas i paragrafen. Innan ett beslut om förbrukning fattas, bör styrelsen eller förvaltaren således alltid undersöka om en ändring av en eller flera föreskrifter i stiftelseförordnandet enligt 6 kap. skulle vara tillräckligt för att råda bot på problemet (se prop. 1993/94:9 s. 183).

Av *andra stycket* följer att ett beslut som fattats med stöd av första stycket ska kontrolleras av tillsynsmyndigheten innan det får verkställas.

Till följd av den ändring som gjorts i 3 § ska tillsynsmyndigheten fatta ett uttryckligt beslut att tillåta verkställande av beslutet.

När stiftelsens tillgångar har förbrukats, är stiftelsen upplöst (se 7 kap. 18 §).

Frågan har behandlats i avsnitt 11.

9 kap. 1 §

En stiftelse med egen förvaltning står under tillsyn av den länsstyrelse som är tillsynsmyndighet i det län där stiftelsens styrelse har sitt säte eller, om säte inte är bestämt, där förvaltningen huvudsakligen utövas. En stiftelse med anknuten förvaltning står under tillsyn av den länsstyrelse som är tillsynsmyndighet i det län där förvaltaren har sitt säte eller, om säte inte är bestämt, där förvaltarens egen förvaltning huvudsakligen utövas eller, om ett handelsbolag är förvaltare, där bolagets huvudkontor är inrättat.

Regeringen meddelar föreskrifter om vilken länsstyrelse som är tillsynsmyndighet i ett län.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får besluta att en annan myndighet än som följer av första stycket ska vara tillsynsmyndighet för en stiftelse.

Att det för vissa stiftelser gäller särskilda bestämmelser om tillsynen framgår av 10 och 10 a §§.

(Jfr 9 kap. 1 § i promemorians förslag.)

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilken länsstyrelse som är tillsynsmyndighet för en stiftelse.

Av *första stycket* framgår att en stiftelse står under tillsyn av den länsstyrelse som är tillsynsmyndighet i det län där styrelsen eller förvaltaren har sitt säte eller där förvaltningen huvudsakligen utövas. Ändringen innebär att en stiftelse kan stå under tillsyn av länsstyrelsen i ett annat län än det län där stiftelsen finns.

I *andra stycket* har tagits in en erinran om att regeringen har möjlighet att meddela föreskrifter om vilken länsstyrelse som är tillsynsmyndighet i ett län. Den nuvarande bestämmelsen om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer i ett enskilt fall får besluta att en annan myndighet än som följer av första stycket ska vara tillsynsmyndighet för en stiftelse har endast ändrats språkligt och återfinns i tredje stycket. Beslutanderätten har delegerats till Kammarkollegiet (se 18 § stiftelseförordningen).

Frågan har behandlats i avsnitt 6.2.

9 kap. 6 §

Om en styrelseledamot eller förvaltaren missköter sitt uppdrag, kan han eller hon entledigas av allmän domstol. Entledigandet får begränsas till viss tid.

I fråga om *vem som har rätt att ansöka* om entledigande gäller 5 kap. 4 § första och fjärde styckena.

Har tillsynsmyndigheten *ansökt* om entledigande av en styrelseledamot eller förvaltaren, får tillsynsmyndigheten entlediga denne för tiden till dess att domstolen har slutligt prövat saken eller bestämt annorlunda.

(Jfr 9 kap. 6 § i promemorians förslag.)

Paragrafen innehåller bestämmelser om entledigande av en styrelseledamot eller förvaltare som missköter sitt uppdrag och vem som är behörig att påkalla en prövning av frågan om entledigande.

Av *första stycket* framgår att en styrelseledamot eller förvaltare som missköter sitt uppdrag kan entledigas av allmän domstol. Det har ansetts att en fråga om entledigande ska handläggas som ett ärende enligt lagen (1996:242) om domstolsärenden (jfr 1 § lagen om domstolsärenden). *Andra och tredje styckena* har därför ändrats på så sätt att begreppet talan ersatts med ansökan. I övrigt har en mindre språklig justering gjorts.

Frågan har behandlats i avsnitt 13.

9 kap. 10 §

Bestämmelserna i 3 § första stycket, 4 § samt 5 § första stycket 2 och 3 gäller inte i fråga om stiftelser som enligt stiftarens förordnande *ska* vara undantagna från tillsyn enligt denna lag och som varken under innevarande eller de tre närmast föregående räkenskapsåren har utövat näringsverksamhet eller varit moderstiftelse.

I fråga om stiftelser som avses i första stycket gäller dock bestämmelserna i 3 § första stycket, 4 § första stycket 1 och 2 samt 5 § första stycket 2 och 3 om det kan antas att

1. stiftelsen saknar namn,
2. stiftelsen inte har upprättat års- eller koncernredovisning eller inte har avlämnat års- eller koncernredovisning, årsbokslut eller sammanställning över räkenskaperna till revisorn,
3. stiftelsen inte håller års- eller koncernredovisning eller revisions- eller koncernrevisionsberättelse tillgänglig för var och en,
4. stiftelsen saknar behörig revisor, eller om
5. fråga uppkommer om sådant beslut som avses i 4 kap. 5 §.

(Jfr 9 kap. 10 § i promemorians förslag.)

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilka stiftelser som är undantagna från de centrala bestämmelserna om tillsyn i 9 kap.

Första stycket har ändrats på så vis att punkterna 1 och 2 har tagits bort och punkten 3 sammanförts med övrig text. Ändringen innebär att stiftelser som har bildats av eller tillsammans med staten, en kommun eller ett landsting och stiftelser som förvaltas av en statlig myndighet inte längre ska vara undantagna från den allmänna tillsynen. Bestämmelserna i 3–5 §§ om tillsynsmyndighetens rätt och skyldighet att ingripa vid misstanke om oegentligheter, att begära in handlingar eller upplysningar och utfärda förbud m.m. kommer således i fortsättningen att gälla även för sådana stiftelser.

I övrigt har en mindre språklig justering gjorts.

Frågorna har behandlats i avsnitt 6.3.

9 kap. 11 §

Tillsynsmyndighetens beslut enligt denna lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Detta gäller dock inte beslut om att väcka talan enligt 5 kap. 4 § första stycket eller *att ansöka om entledigande enligt* 9 kap. 6 § första stycket eller beslut enligt 9 kap. 6 § tredje stycket.

Tillsynsmyndighetens beslut enligt 4 kap. 8 §, 6 kap. 3 *eller* 4 § eller 5 § andra stycket, 9 kap. 5 § första stycket 3, i den del beslutet avser verkställighetsförbud, eller 9 kap. 7 eller 8 § gäller även om de överklagas.

Om tillsynsmyndighetens beslut överklagas, *ska* tillsynsmyndigheten föra talan för det allmänna. Överklagas domstolens beslut av tillsynsmyndigheten, *ska* överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag då det överklagade beslutet meddelades.

Länsstyrelsens beslut enligt 9 § överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Bestämmelserna i tredje stycket om tillsynsmyndigheten och dess beslut gäller i sådant fall länsstyrelsen och dess beslut.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

(Paragrafen saknar motsvarighet i promemorians förslag.)

Första stycket har ändrats till följd av att frågor om entledigande av styrelseledamöter och förvaltare i 6 § andra stycket ska handläggas som ärenden enligt lagen (1996:242) om domstolsärenden.

I *andra stycket* har 6 kap. 3 § lagts till.

Övriga ändringar är språkliga.

10 kap. 1 §

En stiftelse ska vara registrerad.

Registreringsmyndighet för en stiftelse är den länsstyrelse som med tillämpning av bestämmelserna i 9 kap. 1 § ska vara tillsynsmyndighet för stiftelsen.

Ett stiftelseregister ska föras hos registreringsmyndigheten för registreringar enligt denna lag. *Om en länsstyrelse är registreringsmyndighet i flera län, ska den länsstyrelsen föra ett gemensamt register för registreringar i dessa län.*

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om avgifter för registrering i stiftelseregistret.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om ingivning av anmälningar i registreringsärenden.

(Jfr 10 kap. 1 § i promemorians förslag.)

Paragrafen innehåller bl.a. bestämmelser om registrering av stiftelser och vilken myndighet som är registreringsmyndighet.

Första stycket har ändrats till följd av att en allmän registreringsskyldighet har införts för stiftelser som omfattas av regleringen i 10 kap.

Det kan inträffa att stiftelseförordnandet beträffande en stiftelse som enligt tidigare bestämmelser inte var registreringsskyldig innehåller en föreskrift om att stiftelsen inte ska vara registrerad i ett stiftelseregister eller om att stiftelsen ska vara undantagen från tillsyn enligt stiftelselagen. Ändringen innebär att sådana föreskrifter inte längre utgör något hinder mot registrering. Det torde vidare vara möjligt för stiftelsens styrelse eller förvaltare att med stöd av 6 kap. 3 eller 4 § besluta att upphäva en föreskrift om att stiftelsen inte ska vara registrerad till följd av att den på grund av ändrade förhållanden inte längre går att följa. Upphävandet av föreskriften kräver antingen Kammarkollegiets tillstånd enligt 6 kap. 1 § eller godkännande av tillsynsmyndigheten enligt 6 kap. 3–4 §§.

I *tredje stycket* har av tydlighetsskäl tillagts att en länsstyrelse som är registreringsmyndighet för flera län ska föra ett gemensamt stiftelseregister för dessa län.

Frågan om registreringsskyldighet har behandlats i avsnitt 5.2.

10 kap. 2 §

En stiftelses styrelse eller förvaltare *ska* anmäla stiftelsen för registrering i stiftelseregistret senast sex månader efter det att stiftelsen bildades.

Anmälan *ska* innehålla uppgift om

1. stiftelsens postadress och telefon,
2. styrelseledamöternas namn, personnummer, bostadsadress, postadress och telefon eller förvaltarens namn eller firma, organisationsnummer, postadress och telefon,
3. revisorns namn, personnummer och postadress samt, om revisorn är ett registrerat revisionsbolag, vem som är huvudansvarig för revisionen och bolagets organisationsnummer.

Vid egen förvaltning *ska* anmälan vidare innehålla uppgift om den ort där styrelsen har sitt säte eller, om säte inte är bestämt, där förvaltningen huvudsakligen utövas. Vid anknuten förvaltning *ska* uppgift i stället lämnas om den ort där förvaltaren har sitt säte eller, om säte inte är bestämt, där förvaltarens egen förvaltning huvudsakligen utövas eller, om förvaltaren är ett handelsbolag, där bolaget har sitt huvudkontor inrättat.

Till anmälan *ska* det fogas en kopia av stiftelseförordnandet, om det är möjligt. Har styrelsen eller förvaltaren enligt 2 kap. 7 § fattat beslut om namn för stiftelsen, *ska* anmälan innehålla uppgift även om namnet.

(Jfr 10 kap. 2 § i promemorians förslag.)

Paragrafen innehåller grundläggande bestämmelser om anmälan för registrering i stiftelseregistret.

Första stycket har ändrats till följd av att det har införts en allmän registreringskyldighet för stiftelser som omfattas av 10 kap. Ändringen innebär att en stiftelses styrelse eller förvaltare *ska* anmäla stiftelsen för registrering senast sex månader efter det att stiftelsen har bildats. Bestämmelser om hur en stiftelse bildas finns i 1 kap. 2 § och 11 kap. 1 § stiftelselagen.

Enligt tidigare reglering gällde nämnda frist för registrering enbart för stiftelser som till följd av i stiftelseförordnandet meddelade föreskrifterna skulle vara registrerade (se 1 § första stycket 1). I övriga fall inträdde skyldigheten att anmäla stiftelsen för registrering sex månader efter att stiftelsen blev bokföringsskyldig enligt bokföringslagen (1999:1078) eller, om stiftelsen inte tidigare hade varit registrerad i stiftelseregistret, innan den började utöva näringsverksamhet.

Övriga ändringar är språkliga och redaktionella.

10 kap. 3 §

Anmälan för registrering i stiftelseregistret *ska* genast göras

1. när en föreskrift i stiftelseförordnandet har ändrats eller upphävts enligt bestämmelserna i 6 kap. *eller med stöd av en sådan bestämmelse som avses i 10 § lagen (1994:1221) om införande av stiftelselagen (1994:1220)*,
2. när en ändring har inträtt i något förhållande som avses i 2 § andra och tredje styckena,
3. när någon har bemyndigats att företräda stiftelsen enligt 2 kap. 16 § andra stycket eller 23 § andra stycket eller att ta emot delgivning enligt 2 kap. 16 a § eller 23 a §, *samt*
4. när stiftelsen är upplöst.

I fall som avses i första stycket 3 *ska* uppgift lämnas om företrädarens eller den särskilde delgivningsmottagarens namn, personnummer,

bostadsadress, postadress och telefon. Har styrelsen eller förvaltaren beslutat att rätten att företräda stiftelsen samt att teckna dess namn och firma får utövas endast av två eller flera i förening, *ska* detta också anmälas för registrering i stiftelseregistret. Någon annan inskränkning i rätten att företräda stiftelsen och att teckna dess namn och firma får inte registreras.

När anmälan enligt första stycket 2 avser byte av förvaltare *ska* anmälan göras av den nye förvaltaren. I fall som avses i första stycket 4 *ska* anmälan göras av den avträdande styrelsen eller förvaltaren. Om tillsynsmyndigheten har utsett en särskild delgivningsmottagare enligt 9 kap. 7 eller 8 §, *ska* anmälan göras av delgivningsmottagaren. I övriga fall *ska* anmälan göras av styrelsen eller förvaltaren.

(Jfr 10 kap. 3 § i promemorians förslag.)

Paragrafen innehåller bestämmelser om att anmälan för registrering i stiftelseregistret genast ska göras när det har inträtt ändrade förhållanden avseende en stiftelse som redan är registrerad i registret.

Enligt ett tillägg till *första stycket 1* ska en anmälan för registrering göras även när en föreskrift i stiftelseförordnandet har ändrats eller upphävts med stöd av ett s.k. äldre ändringsförbehåll.

Första stycket 4 motsvarar i sak tidigare första stycket 5.

Övriga ändringar är språkliga och redaktionella.

10 kap. 6 §

Innan en stiftelse börjar utöva näringsverksamhet *ska* styrelsen eller förvaltaren lämna uppgift för registrering i stiftelseregistret om

1. den firma under vilken näringsverksamheten *ska* bedrivas, och
2. näringsverksamhetens art.

Stiftelsen får registreras även i stiftelseregister *hos registreringsmyndighet* för annat *eller andra* län, om verksamheten är avsedd att utövas där.

(Jfr 10 kap. 6 § i promemorians förslag.)

Paragrafen, som innehåller bestämmelser om skyldighet för stiftelser att lämna vissa uppgifter för registrering innan de börjar utöva näringsverksamhet, har ändrats på så vis att andra stycket har tagits bort. Av tydlighetsskäl har tillagts att en stiftelse får registreras även i stiftelseregister som förs för ett eller flera län, om näringsverksamheten är avsedd att utövas där.

I övrigt har en mindre språklig justering gjorts.

11 kap. 2 a §

Minst tre fjärdedelar av en insamlingsstiftelses intäkter ska, om inte synnerliga skäl föreligger, under en period om tre sammanhängande räkenskapsår användas för ändamålet.

(Jfr 11 kap. 2 a § i promemorians förslag.)

Paragrafen är ny. Den innehåller ett krav på viss användning av intäkter för ändamålet i en insamlingsstiftelse. Den innebär att insamlingsstiftelser, sett över en period om tre år, som huvudregel ska använda minst tre fjärdedelar av sina intäkter för ändamålet. Bestämmelserna ger

tillsynsmyndigheten möjlighet att ingripa i de fall en insamlingsstiftelses medel i alltför stor utsträckning används för annat än stiftelsens ändamål, t.ex. genom att förelägga stiftelsens styrelse eller förvaltare att använda en större andel av intäkterna till ändamålet (se även 9 kap. 3 § och 5 § första stycket 2 stiftelselagen).

Med intäkter avses verksamhetsintäkter och löpande finansiella intäkter före avdrag för direkta kostnader för verksamheten och stiftelsens förvaltning samt räntekostnader (jfr 12 § i SFI:s föreskrifter för kontrollgirokonto samt kommentaren till nämnda bestämmelse). Bestämmelsen tar således sikte på inte enbart insamlade medel utan även andra intäkter som verksamheten i stiftelsen genererar under den aktuella treårsperioden.

I paragrafen anges en lägsta nivå för utdelning i en insamlingsstiftelse. Om stiftelseförordnandet innehåller ett mer långtgående krav på utdelning gäller det i stället för bestämmelserna i denna paragraf.

I mycket speciella situationer kan paragrafens bestämmelser frångås. Detta förutsätter att synnerliga skäl talar för det. Undantagsvis kan nämligen förekomma att stiftelser av fullt legitima skäl inte har möjlighet att under den angivna tidsperioden nå upp till fullgörelsekravet. Detta kan t.ex. vara fallet med stiftelser som stödjer långsiktiga forskningsprojekt och som måste försäkra sig om att det finns pengar under hela projektiden. Det får normalt anses åligga stiftelsen att visa att förutsättningar för att tillämpa denna undantagsbestämmelse föreligger.

Frågan har behandlats i avsnitt 9.4.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.
2. Bestämmelserna i 3 kap. 2 § andra stycket fjärde meningen och tredje stycket tillämpas första gången för det räkenskapsår som inleds närmast efter den 31 december 2009.
3. En ansökan eller underrättelse enligt 6 kap. som har gjorts före lagens ikraftträdande prövas enligt 6 kap. 1 och 5 §§ i dess tidigare lydelse.
4. Ärenden som rör överklaganden av Kammarkollegiets beslut enligt 6 kap. 1 § och som har kommit in till regeringen men inte avgjorts före den 1 januari 2010 ska slutföras av regeringen.
5. En firma som har registrerats före den 1 januari 2010 får behållas oförändrad. Om stiftelser därigenom kan blandas samman vid registrets förande, kan registreringsmyndigheten i registret föra in en särskiljande ortsangivelse eller annat förtydligande.
6. I fråga om registrering enligt 10 kap. ska äldre bestämmelser tillämpas fram till utgången av år 2015.
7. För insamlingsstiftelser som har bildats före den 1 januari 2010 tillämpas bestämmelsen i 11 kap. 2 a § om inte annat följer av stiftelseförordnandet.

Frågor om ikraftträdande av de nya bestämmelserna har behandlats i avsnitt 15.

Av *punkten 1* framgår att de nya bestämmelserna träder i kraft den 1 januari 2010.

Enligt *punkten 2* tillämpas bestämmelserna om skyldigheten för en icke-bokföringsskyldig stiftelse att hålla en sammanställning över sina

räkenskaper tillgänglig och om bevarande av räkenskapsinformation från och med det räkenskapsår som inleds den 1 januari 2010 eller senare.

Av *punkten 3* framgår att en ansökan om permutation eller en under rättelse enligt 6 kap. som har gjorts före lagens ikraftträdande prövas enligt äldre bestämmelser. Ärenden om överklagande av Kammarkollegiets permutationsbeslut som har kommit in till regeringen före lagens ikraftträdande ska enligt *punkten 4* slutföras av regeringen. Detta innebär att förvaltningslagens (1986:223) bestämmelser alltså kommer att vara tillämpliga vid handläggningen av dessa ärenden.

I *punkten 5* har tagits in en bestämmelse om att en stiftelses firma får behållas oförändrad om firman har registrerats i ett stiftelseregister före lagens ikraftträdande. För att undvika att flera stiftelser med likalydande eller förväxlingsbar firma till följd av koncentrationen av tillsyns- och registreringsverksamheten sammanblandas vid registrets förande, har registreringsmyndigheten givits rätt att föra in kännetecken för att skilja stiftelserna åt, t.ex. genom en ortsangivelse. Bestämmelsen har utformats med övergångsbestämmelser till handelsregisterlagen (1974:157) som förebild (se *punkten 3*).

Av *punkten 6* framgår att äldre bestämmelser om registrering ska tillämpas fram till utgången av år 2015.

I *punkten 7* har tagits in en bestämmelse om att föreskrifter i stiftelseförordnanden som anger en lägre utdelningsnivå än den som stadgas i 11 kap. 2 a § är giltiga såvitt avser insamlingsstiftelser som har bildats före lagens ikraftträdande.

17.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m.

22 §

Finns *inte* längre någon, som omfattas av en pensionsstiftelses ändamål, eller överstiger stiftelsens kapital väsentligen vad som kan komma att fordras för att tillgodose ändamålet eller förekommer i övrigt särskilda skäl att ändra innehållet i stiftelsens stadgar, får tillsynsmyndigheten på ansökan av stiftelsen *besluta* om ändring. *Beslutet* får avse sammanlagning av två eller flera stiftelser.

(Paragrafen saknar motsvarighet i promemorians förslag.)

Paragrafen innehåller bestämmelser om ändring av en pensionsstiftelses stadgar. Bestämmelserna är även tillämplig beträffande personalstiftelser (se 30 §).

I *första stycket* har endast gjorts språkliga justeringar. *Det tidigare andra stycket*, som reglerade rätten för tillsynsmyndigheten att i visst fall hänskjuta ärenden till regeringen för avgörande, har tagits bort som en följd av att överklagande av tillsynsmyndighetens beslut föreslås ske till allmän förvaltningsdomstol. Skälen för detta har behandlats i avsnitt 8.5.

31 §

En pensions- eller personalstiftelse står under tillsyn av den länsstyrelse som är tillsynsmyndighet i det län där arbetsgivaren har sitt hemvist. Regeringen meddelar föreskrifter om vilken länsstyrelse som är tillsynsmyndighet i ett län.

Styrelsen för en pensions- eller personalstiftelse ska anmäla stiftelsen för tillsyn senast sex månader efter det att styrelsen har tagit emot sitt uppdrag. En pensionsstiftelse som avses i 9 a § första stycket ska dock anmälas för tillsyn genast efter det att uppdraget har tagits emot.

Anmälan enligt andra stycket ska innehålla uppgift om stiftelsens postadress och telefon samt om styrelseledamöternas namn, personnummer, bostadsadress, postadress och telefon. Till anmälan ska fogas en bestyrkt kopia av de handlingar som arbetsgivaren upprättat avseende stiftelsen samt, om möjligt, uppgift om storleken och arten av stiftelsens förmögenhet. När en ändring har inträtt i något förhållande som tidigare har anmälts, ska detta genast anmälas till tillsynsmyndigheten.

När en pensionsstiftelses verksamhet når den omfattning som anges i 9 a § första stycket, ska dess styrelse genast göra en anmälan till tillsynsmyndigheten. Detsamma gäller när en pensionsstiftelse har beslutat att tillämpa de bestämmelser som anges i nämnda stycke.

Finansinspektionen får, om det finns särskilda skäl, efter ansökan från en pensionsstiftelse vars verksamhet inte längre har den omfattning som anges i 9 a § första stycket eller som inte längre vill tillämpa dessa bestämmelser i enlighet med vad som anges i 9 a § andra stycket besluta att stiftelsen inte längre ska tillämpa de regler som anges i det förstnämnda stycket.

Tillsynsmyndigheten ska föra ett register över anmälda stiftelser.

Tillsynsmyndigheten ska underrätta Finansinspektionen om en anmälan enligt andra stycket andra meningen eller fjärde stycket. Finansinspektionen ska underrätta tillsynsmyndigheten om en ansökan enligt femte stycket och om det beslut som inspektionen fattar med anledning av en sådan ansökan.

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om avgifter för tillsyn och registrering enligt denna lag.

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om ingivning av anmälningar i registreringsärenden.

(Paragrafen saknar motsvarighet i promemorians förslag.)

Paragrafen innehåller bestämmelser om tillsyn över och registrering av pensions- och personalstiftelser.

Av *första stycket* framgår att en pensions- eller personalstiftelse står under tillsyn av den länsstyrelse som är tillsynsmyndighet i det län där arbetsgivaren har sitt hemvist. Detta innebär att en stiftelse kan stå under tillsyn av en annan länsstyrelse än länsstyrelsen i det län där arbetsgivaren har sitt hemvist. Vidare har tagits in en erinran om att regeringen har möjlighet att meddela föreskrifter om vilken länsstyrelse som är tillsynsmyndighet i ett län.

Frågan om vilken myndighet som ska utöva tillsyn över stiftelser har behandlats i avsnitt 6.2.

33 §

Tillsynsmyndighetens beslut enligt *denna lag samt Skatteverkets beslut enligt 11 § tredje stycket* får överklagas hos *allmän förvaltningsdomstol*.

I fråga om överklagande av beslut av tillsynsmyndigheten tillämpas 9 kap. 11 § första stycket andra meningen samt andra och tredje styckena stiftelselagen (1994:1220).

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

(Paragrafen saknar motsvarighet i promemorians förslag.)

Paragrafen innehåller bl.a. bestämmelser om överklagande av tillsynsmyndighetens beslut. Första och andra stycket har ändrats.

Ändringen i första stycket innebär att samtliga beslut av tillsynsmyndigheten enligt lagen får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Bestämmelsen om överklagande av Skatteverkets beslut enligt 11 § tredje stycket fanns tidigare i tredje stycket.

I andra stycket har hänvisningen till 9 kap. 11 § första stycket första meningen tagits bort.

Skälen för den valda lösningen har behandlats i avsnitt 8.5.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

2. Ärenden som rör överklaganden av tillsynsmyndighetens beslut enligt 22 § första stycket som har kommit in till regeringen men inte avgjorts före den 1 januari 2010 ska slutföras av regeringen. Detsamma gäller ärenden som med stöd av 22 § andra stycket har underställts regeringen men inte har avgjorts den 1 januari 2010.

De nya bestämmelserna träder enligt punkten 1 i kraft den 1 januari 2010.

Av punkten 2 följer att överklaganden av tillsynsmyndighetens beslut om ändring av en pensions- eller personalstiftelses stadgar som har kommit in till regeringen före den 1 januari 2010 ska avgöras av regeringen. Detta innebär att förvaltningslagens (1986:223) bestämmelser alltså kommer att vara tillämpliga vid handläggningen av dessa ärenden. I förtydligande syfte har vidare tagits in en bestämmelse om att ärenden som tillsynsmyndigheten bedömt vara av sådan beskaffenhet att de bör underställas regeringen för avgörande och som anhängiggjorts hos regeringen innan lagändringarna träder i kraft, ska slutföras av regeringen.

17.3 Förslaget till lag om ändring i permutationslagen (1972:205)

3 §

Avser ärende om permutation ändrad ändamålsbestämning för egendom av mera betydande värde eller uppkommer i ärendet fråga av särskild vikt från allmän synpunkt, ska fideikommissnämnden med eget yttrande överlämna ärendet till regeringen för avgörande.

(Paragrafen saknar motsvarighet i promemorians förslag.)

Paragrafen innehåller bestämmelser om fideikommissnämndens rätt och skyldighet att överlämna ärenden om ändrad ändamålsbestämning för

egendom av betydande värde eller frågor av principiell betydelse till regeringen för avgörande.

Paragrafen har ändrats på så vis att Kammarkollegiets rätt och skyldighet att överlämna ovan angivna ärenden till regeringen har tagits bort. Ändringen har gjorts som en följd av att Kammarkollegiets beslut i fortsättningen får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Skälen för detta har behandlats i avsnitt 8.5.

4 §

Fideikommissnämndens beslut enligt denna lag får överklagas hos regeringen.

Kammarkollegiets beslut enligt denna lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

(Jfr 4 § i promemorians förslag.)

Paragrafen innehåller bestämmelser om överklagande av Fideikommissnämndens och Kammarkollegiets beslut enligt permutationslagen.

Av *första stycket* framgår att Fideikommissnämndens beslut enligt lagen även i fortsättningen får överklagas hos regeringen.

Av *andra stycket*, som är nytt, framgår att Kammarkollegiets beslut enligt lagen får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. I detta stycke har också tagits in ett krav på prövningstillstånd vid överklagande till kammarrätten.

Bestämmelser om vem som har rätt att överklaga Fideikommissnämndens eller Kammarkollegiets beslut och hur överklagande ska ske finns i 22 och 23 §§ förvaltningslagen. För det fall en enskild överklagar beslutet följer av 7 a § förvaltningsprocesslagen att Kammarkollegiet är motpart till den enskilde sedan handlingarna i målet överlämnats till domstolen.

Skälen för den valda regleringen har behandlats i avsnitt 8.5.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

2. Ärenden som rör överklaganden enligt 4 § av Kammarkollegiets beslut och som har kommit in till regeringen men inte avgjorts före den 1 januari 2010, ska slutföras av regeringen. Detsamma gäller för ärenden som Kammarkollegiet med stöd av 3 § har överlämnat till regeringen för avgörande men inte har avgjorts före den 1 januari 2010.

De nya bestämmelserna träder enligt *punkten 1* i kraft den 1 januari 2010.

Av *punkten 2* följer att överklaganden av Kammarkollegiets beslut om permutation som har kommit in till regeringen före den 1 januari 2010 ska avgöras av regeringen. Detta innebär att förvaltningslagens (1986:223) bestämmelser alltså kommer att vara tillämpliga vid handläggningen av dessa ärenden. I förtydligande syfte har vidare tagits in en bestämmelse om att ärenden som Kammarkollegiet med stöd av 4 § har överlämnat till regeringen för avgörande och som anhängiggjorts hos regeringen innan lagändringarna träder i kraft, ska slutföras av regeringen.

17.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1974:174) om identitetsbeteckning för juridiska personer m.fl.

1 §

Identitetsbeteckning i numerisk form (organisationsnummer) *ska* fastställas för

1. aktiebolag, europabolag och europakooperativ med säte i Sverige, handelsbolag, ekonomisk förening och samfällighetsförening,

2. erkänd arbetslöshetskassa, understödsförening och annan allmän inrättning som enligt lag eller annan författning står under offentlig tillsyn,

3. kommun, landsting, kommunalförbund och annat organ för samverkan mellan kommuner,

4. registrerat trossamfund och dess organisatoriska delar, *och*

5. *stiftelse.*

(Jfr 1 § i promemorians förslag.)

Paragrafen innehåller en uppräkningslista av vilka juridiska personer som ska ha organisationsnummer. Tillägget i paragrafen har gjorts till följd av att även stiftelser ska ha organisationsnummer.

Frågan har behandlats i avsnitt 5.3.

17.5 Förslaget till lag om ändring i årsredovisningslagen (1995:1554)

5 kap. 1 §

Utöver vad som följer av övriga bestämmelser i denna lag *ska* årsredovisningen innehålla de upplysningar som anges i 2–26 *och* 28 §§. Upplysningarna *ska* lämnas i noter. Om det inte står i strid med kravet på överskådlighet i 2 kap. 2 §, får upplysningarna i stället lämnas i balansräkningen eller resultaträkningen.

Lämnas upplysningarna i noter, *ska* hänvisning göras vid de poster i balansräkningen eller resultaträkningen till vilka de hänförs.

(Paragrafen saknar motsvarighet i promemorians förslag.)

Första stycket första meningen har justerats som en följd av att det har införts en ny paragraf, 28 §, i kapitlet. Övriga ändringar är språkliga.

Insamlingsintäkter och insamlingskostnader

5 kap. 28 §

Företag som bedriver insamlingsverksamhet ska lämna uppgift om sådana intäkter och kostnader under räkenskapsåret som är hänförliga till insamlingsverksamheten (insamlingsintäkter och insamlingskostnader).

Insamlingsintäkter och insamlingskostnader ska anges särskilt till belopp och art.

(Paragrafen saknar motsvarighet i promemorians förslag.)

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om skyldighet att lämna uppgift om intäkter och kostnader som är hänförliga till insamlingsverksamhet. Bestämmelserna är tänkta att komplettera Bokföringsnämndens allmänna råd BFNAR 2002:8.

I syfte att säkerställa att de intäkter och kostnader som är direkt hänförliga till insamlingsverksamhet faktiskt framgår av årsredovisningen har införts en skyldighet för företag som bedriver insamlingsverksamhet att särskilt lämna upplysningar om intäkter och kostnader som är hänförliga till denna verksamhet. Detta framgår av *första stycket*.

Upplysningen kan lämnas i noter eller, om det inte står i strid med kravet på överskådlighet i 2 kap. 2 §, i resultaträkningen. Lämnas upplysningarna i noter, ska hänvisning göras vid de poster i balansräkningen eller resultaträkningen till vilka de hänför sig (se 1 §).

Enligt *andra stycket* ska insamlingsintäkter och insamlingskostnader anges särskilt till belopp och art. Art tar sikte på vad intäkterna och kostnaderna avser. Insamlingsintäkter kan t.ex. vara insamlade medel i form gåvor eller medel som influtit till följd av försäljning av vykort eller andra varor som utgör ett led i insamlingsverksamheten. Kostnader kan avse t.ex. lön för medarbetare som arbetar med insamling, kostnader för insamlingsaktiviteter, kampanjer och givarregister samt information om verksamheten som skickas ut till givarna (jfr 12 § i SFI:s föreskrifter för kontrollgirokonto samt kommentaren till nämnda bestämmelse). De kan också avse de till insamlingskostnaderna fördelade gemensamma kostnaderna samt kostnader för profilering och positionering. Kostnader för nål- och brevmärken, vykort, dekaler m.m. räknas hit. Om en stiftelses samtliga intäkter och kostnader hänför sig till insamlingsverksamhet behöver endast detta anges.

Skälen för den valda lösningen har behandlats i avsnitt 9.3.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010 och tillämpas första gången för det räkenskapsår som inleds närmast efter den 31 december 2009.

De nya bestämmelserna träder i kraft den 1 januari 2010 och tillämpas från och med det första räkenskapsår som inleds samma dag eller senare.

17.6 Förslaget till lag om ändring i bokföringslagen (1999:1078)

2 kap. 3 §

Stiftelser är bokföringsskyldiga, om värdet av tillgångarna, beräknat enligt 4 §, överstiger *en och en halv miljon kronor*. Bokföringsskyldigheten inträder

1. från och med tidpunkten för stiftelsens bildande, om tillgångarna då överstiger det angivna gränobeloppet, eller

2. från och med det kalenderår vid vars ingång värdet av tillgångarna överstiger gränobeloppet.

Bokföringsskyldigheten enligt första stycket upphör, om tillgångarnas värde vid utgången av de tre senaste åren har varit lägre än det angivna gränsbeloppet.

Följande stiftelser är dock bokföringsskyldiga även om förutsättningarna enligt första stycket inte är uppfyllda:

1. stiftelser som bedriver näringsverksamhet,
2. stiftelser som är moderstiftelser,
3. insamlingsstiftelser enligt 11 kap. 1 § stiftelselagen (1994:1220),
4. kollektivavtalsstiftelser enligt 11 kap. 3 § samma lag,
5. stiftelser som har bildats av eller tillsammans med staten, en kommun eller ett landsting,
6. pensionsstiftelser enligt 9 § lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m.,
7. personalstiftelser enligt 27 § samma lag.

(Jfr 2 kap. 3 § i promemorians förslag.)

Paragrafen innehåller bestämmelser om när en stiftelse är bokföringsskyldig.

Av första stycket framgår att stiftelser är bokföringsskyldiga om värdet på dess tillgångar överstiger en och en halv miljon kronor. Det tidigare gränsvärdet har varit uttryckt i prisbasbelopp.

Frågan har behandlats i avsnitt 7.1.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010 och tillämpas första gången för det räkenskapsår som inleds närmast efter den 31 december 2009.

Bestämmelsen om det nya gränsvärdet träder i kraft den 1 januari 2010 och tillämpas från och med det första räkenskapsår som inleds samma dag eller senare.

BAKGRUND

I promemorian redovisas uppdraget att göra en översyn av vissa delar av stiftelselagen (1994:1220). Stiftelselagen, som trädde i kraft den 1 januari 1996, innehåller civilrättsliga regler för stiftelser och bestämmelser om tillsyn. I flera sammanhang har uppmärksamats att vissa delar av lagen behöver ses över.

I uppdraget har ingått att ta ställning till om det bör införas en skyldighet för alla stiftelser att anmäla sig till registreringsmyndigheten och om alla stiftelser bör registreras i stiftelseregistret. Mot bakgrund av att det har påtalats att kvaliteten på tillsynen varierar mellan länsstyrelserna har utredaren vidare haft att överväga om det finns skäl att centralisera tillsynen till en länsstyrelse eller koncentrera den till ett färre antal länsstyrelser än i dag. En stiftelse är bokföringsskyldig och som huvudregel skyldig att upprätta årsredovisning om värdet av tillgångarna överstiger tio prisbasbelopp. Det har ingått i uppdraget att ta ställning till om det finns anledning att höja gränsvärdet. Utredaren har även haft att pröva om stiftelselagens regler om ändring av föreskrifter i vissa avseenden bör ändras. I uppdraget har också ingått att utreda vad som kan göras för att motverka att oseriös insamlingsverksamhet bedrivs i stiftelseform.

FÖRSLAG

I promemorian lämnas bl.a. följande förslag.

ALLMÄN REGISTRERING

- Alla stiftelser skall vara registrerade och tilldelas organisationsnummer. För s.k. äldre stiftelser skall gälla en övergångsperiod om fem år.

Förslaget syftar till att underlätta tillsynen och minska utrymmet att utnyttja stiftelseformen för ekonomiska oegentligheter genom att det blir enklare att få information angående en stiftelse. Med registreringen följer också att stiftelsens styrelse eller förvaltare införs i stiftelseregistret.

TILLSYN

- Tillsynen skall koncentreras till sex till åtta länsstyrelser. Varje tillsynsmyndighet bör omfatta minst 1 000 enligt nuvarande regler registreringsskyldiga stiftelser och sysselsätta minst tre personer varav två jurister med stiftelsefrågor.

- Offentligt bildade stiftelser och stiftelser som förvaltas av en statlig myndighet skall inte längre vara undantagna från den allmänna tillsynen.

Det har påtalats att kvaliteten på tillsynen varierar mellan de enskilda tillsynsmyndigheterna. Av den enkät som sänts till och besvarats av samtliga tillsynsmyndigheter framgår att antalet ärenden och antalet personer på myndigheten som arbetar med stiftelsefrågor varierar kraftigt från myndighet till myndighet. Det ligger i sakens natur att kvaliteten blir sämre om arbetsuppgifterna är sällan förekommande. Vidare måste arbetet bli mer stimulerande och som regel bättre utfört om flera personer arbetar med samma frågor så att de kan utbyta erfarenheter med varandra. Ett ytterligare skäl att koncentrera tillsynen är det reformarbete som pågår och som syftar till att likforma och förbättra tillsynen. Här bör också nämnas att det pågår ett utvecklingsarbete vad gäller stiftelseregistret. Mot att centralisera tillsynen till en länsstyrelse talar framför allt den s.k. närhetsprincipen, dvs. att den som har anledning att vända sig till myndigheten ska finna denna inom rimligt avstånd. I promemorian föreslås därför att tillsynen koncentreras till sex till åtta länsstyrelser.

Det finns inga garantier för att offentligt bildade stiftelser och stiftelser som förvaltas av en statlig myndighet i allt följer lagstiftarens föreskrifter. Det kan inte heller sägas att det skulle vara alltför betungande för stiftelserna eller tillsynsmyndigheterna om den allmänna tillsynen omfattade också dessa kategorier stiftelser. Det har inte framkommit några väsentliga skäl för att undanta offentligt bildade stiftelser och stiftelser som förvaltas av en statlig myndighet från den allmänna tillsynen. Utan tungt vägande skäl bör det inte förekomma särregler för vissa stiftelser. Offentligt bildade stiftelser och stiftelser som förvaltas av en statlig myndighet bör därför omfattas av den allmänna tillsynen.

BOKFÖRING OCH REVISION

- En stiftelse skall vara bokföringsskyldig enligt bokföringslagen (1999:1078) och därmed som huvudregel skyldig att upprätta årsredovisning om värdet av tillgångarna överstiger 1 500 000 kr.
- Kravet på kvalificerad revisor skall även i fortsättningen gälla för stiftelser som enligt bokföringslagen (1999:1078) är skyldiga att upprätta årsredovisning.
- En stiftelse som inte är bokföringsskyldig skall hålla en sammanställning över stiftelsens räkenskaper tillgänglig för alla som är intresserade.

Frågan om vilket gränsvärde som ska gälla för att en stiftelse skall vara bokföringsskyldig enligt bokföringslagen (1999:1078) och därmed som huvudregel skyldig att upprätta årsredovisning måste avgöras efter en avvägning mellan önskemålet om en effektiv kontroll och kostnaderna för de enskilda stiftelserna. Övervägande skäl talar för att gränsvärdet för när en stiftelse skall vara bokföringsskyldig enligt bokföringslagen enbart på grund av stiftelsens förmögenhet bör höjas till den nivå som

numera gäller för ideella föreningar m. fl. juridiska personer, dvs. Bilaga 1
1 500 000 kr.

Även när det gäller frågan om i vilka fall det skall krävas en kvalificerad revisor måste det göras en avvägning mellan behovet av tillräckliga kontrollmöjligheter och önskemålet att hålla nere kostnaderna för den enskilda stiftelsen. Kravet på kvalificerad revisor bör därför även i framtiden knytas till om stiftelsen enligt bokföringslagen är skyldig att upprätta årsredovisning.

Förslaget att höja gränsvärdet för bokföringsskyldighet enligt bokföringslagen kommer att leda till att färre stiftelser blir skyldiga att lämna kopior av årsredovisning till tillsynsmyndigheten. Härmed går en del av offentligheten kring stiftelserna förlorad. För att motverka detta föreslås att stiftelser som inte är bokföringsskyldiga enligt bokföringslagen skall vara skyldiga att hålla en sammanställning över stiftelsens räkenskaper tillgänglig för alla som är intresserade.

ÄNDRING AV FÖRESKRIFTER

- Kammarkollegiet skall liksom enligt gällande regler ha ensam kompetens att pröva ändring av föreskrifter angående ändamål och maktfrågor. Kammarkollegiets kompetens skall även omfatta ändring av andra föreskrifter.
- Tillsynsmyndigheten skall fatta ett uttryckligt beslut för att en ändring av föreskrifter skall bli gällande.
- Föreskrifter som gäller stiftelsens ändamål skall kunna ändras om det föreligger synnerliga skäl. Stiftarens avsikt skall beaktas så långt möjligt.

Kompetensfördelningen mellan Kammarkollegiet och tillsynsmyndigheterna har gett upphov till en del tillämpningssvårigheter. Kammarkollegiet anser sig vara förhindrad att pröva ändringar av andra föreskrifter än sådana som uttryckligen kräver Kammarkollegiets tillstånd. För att komma tillrätta med de praktiska problem som Kammarkollegiets tillämpning orsakat föreslås att Kammarkollegiet skall kunna ge tillstånd till ändring av alla sorters föreskrifter om styrelsen eller förvaltaren begär det.

I syfte att åstadkomma tydligare regler som innebär att styrelsens eller förvaltarens beslut blir gällande en viss dag föreslås att tillsynsmyndigheterna skall fatta ett uttryckligt beslut att tillåta ändringen.

I promemorian föreslås en begränsad möjlighet till ändring även vad gäller stiftelsens ändamål. Ändring bör tillåtas endast om det föreligger synnerliga skäl. Vad som skall rymmas inom synnerliga skäl får överlåtas åt rättstillämpningen.

INSAMLINGSSTIFTELSE

- Om det inte strider mot stiftelseförordnandet skall minst hälften av en insamlingsstiftelses intäkter användas för ändamålet.

Genom kontakter med berörda myndigheter har gjorts försök att kartlägga vilka problem som har förekommit i samband med insamlingsverksamhet i stiftelseform och i vilken omfattning det kan antas förekomma oegentligheter i detta avseende. Sammanfattningsvis kan det konstateras att det förekommer att stiftelser på ett oseriöst sätt bedriver insamlingsverksamhet. De konkreta fall som har redovisats är flagranta men relativt få. I flertalet av dem har huvudmännen bakom stiftelserna också gjort sig skyldiga till ekonomisk brottslighet.

Det finns i dag inget krav i stiftelselagen på att en viss andel av insamlade medel skall delas ut för ändamålet. Det finns inte heller någon vägledande praxis vad gäller frågan om hur stor andel en stiftelse minst måste använda till sitt ändamål. Det har sagts vara svårt att med återopande av stiftelselagens regler genom föreläggande förmå en stiftelse att dela ut minst hälften av vad som samlats in. Det föreslås därför att en insamlingsstiftelse skall vara skyldig att använda minst hälften av intäkterna för ändamålet. En förutsättning för att skyldigheten skall gälla måste naturligtvis vara att en sådan utdelning inte strider mot föreskrifter i stiftelseförordnandet.

Några av de övriga förslagen i promemorian kan i någon mån förhindra att stiftelseformen används för ekonomiska oegentligheter. Förslaget att tillsynsfunktionen skall koncentreras till ett mindre antal länsstyrelser än i dag väntas leda till en jämnare och högre kvalitet på tillsynsarbetet. Förslaget om en allmän registreringsplikt bör underlätta tillsynen och därmed minska utrymmet att utnyttja stiftelseformen för ekonomiska oegentligheter. Visserligen skall insamlingsstiftelser redan i dag vara registrerade men med ett krav på allmän registrering och tilldelning av organisationsnummer bör även det kunna motverka risken för missbruk av stiftelseformen. Även andra förslag i promemorian såsom att protokoll över styrelses eller förvaltares beslut skall undertecknas och justeras av vissa personer, en aviseringsrutin vid registerförändringar, skadestånd vid åsidosättande av kravet på årsredovisning och förslaget om att en stiftelse som inte är bokföringsskyldig enligt bokföringslagen skall vara skyldig att hålla en kopia av sammanställningen över stiftelsens räkenskaper tillgänglig för var och en som vill ta del av den bör kunna öka möjligheten att upptäcka eventuella oegentligheter och kan därmed också anses vara en åtgärd mot missbruk vid insamlande verksamhet.

Förslag till lag om ändring i stiftelselagen (1994:1220)

Härigenom föreskrivs i fråga om stiftelselagen

dels att 1 kap. 8 §, 2 kap. 13 och 20 §§, 3 kap. 2 §, 4 kap. 7 §, 5 kap. 1 §, 6 kap. 1, 2, 4 och 5 §§, 8 kap. 1 §, 9 kap. 1, 6 och 10 §§, 10 kap. 1–3 och 6 §§ skall ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 6 kap. 3 § skall lyda "*Ändring m.m. efter anmälan till tillsynsmyndigheten*",

dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 11 kap. 2 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap

8 §

I 9 kap. finns bestämmelser om att stiftelser står under tillsyn av en tillsynsmyndighet. I 10 kap. finns bestämmelser om att *vissa* stiftelser skall vara registrerade i ett stiftelseregister.

I 9 kap. finns bestämmelser om att stiftelser står under tillsyn av en tillsynsmyndighet. I 10 kap. finns bestämmelser om att stiftelser skall vara registrerade i ett stiftelseregister.

2 kap.

13 §

Över styrelsens beslut skall protokoll föras.

Över styrelsens beslut skall protokoll föras. *Protokollet skall undertecknas av den som har varit protokollförare. Det skall justeras av ordföranden, om denne inte har fört protokollet.*

20 §

Över de beslut som förvaltaren fattar rörande stiftelsen skall det föras protokoll.

Över de beslut som förvaltaren fattar rörande stiftelsen skall det föras protokoll. *Protokollet skall undertecknas av den som har varit protokollförare. Det skall justeras av ordföranden, om denne inte har fört protokollet.*

3 kap.2 §¹

Stiftelser som inte är bokföringsskyldiga enligt bokföringslagen (1999:1078) skall fortlöpande föra räkenskaper över belopp som har inbetalats till eller utbetalats av stiftelsen. Det skall finnas verifikationer för in- och utbetalningar. En stiftelse som har sin förmögenhet gemensamt placerad med en annan stiftelses förmögenhet, får beträffande den gemensamt placerade förmögenheten ha räkenskaper som är gemensamma med den andra stiftelsen.

Räkenskaperna skall avslutas med en sammanställning för varje räkenskapsår. Av sammanställningen skall framgå tillgångar och skulder vid räkenskapsårets början och slut samt inkomster och utgifter under räkenskapsåret. I sammanställningen skall även anges värdet av stiftelsens tillgångar vid räkenskapsårets slut

Räkenskaperna skall avslutas med en sammanställning för varje räkenskapsår. Av sammanställningen skall framgå tillgångar och skulder vid räkenskapsårets början och slut samt inkomster och utgifter under räkenskapsåret. I sammanställningen skall även anges värdet av stiftelsens tillgångar vid räkenskapsårets slut. *En kopia av sammanställningen skall senast från sex månader efter räkenskapsårets utgång hållas tillgängligt för alla som är intresserade.*

Räkenskapsmaterialet skall bevaras i ordnat skick och på betryggande sätt inom landet under minst tio år från utgången av det räkenskapsår som räkenskapsmaterialet avser.

4 kap.7 §²

En revisor utses för bestämd tid eller tills vidare.

Ett uppdrag att tills vidare vara revisor upphör när en ny revisor har utsetts.

Ett uppdrag att tills vidare vara revisor upphör *om revisorn anmäler det hos den som har utsett honom eller om han entledigas av någon som enligt 1 § andra stycket har rätt att göra det eller när en ny revisor har utsetts.*

Ett uppdrag som revisor för bestämd tid upphör i förtid, om revisorn anmäler det hos den som har utsett honom eller om han entledigas av någon som enligt 1 § andra stycket har rätt att göra det.

Upphör ett uppdrag att vara revisor för bestämd tid i förtid, skall revisorn genast anmäla detta till tillsynsmyndigheten, om uppdraget har gällt en stiftelse som enligt bokföringslagen

Om ett uppdrag att vara revisor *tills vidare upphör utan att en ny revisor har utsetts eller om ett uppdrag att vara revisor för bestämd tid upphör* i förtid, skall revisorn genast anmäla detta till

¹ Senaste lydelse 1999:1106.

² Senaste lydelse 1999:1106.

(1999:1078) är skyldig att upprätta årsredovisning. Revisorn skall i anmälan lämna en redogörelse för iakttagelserna vid den granskning som han har utfört under den del av löpande räkenskapsår som hans uppdrag har omfattat. För anmälan gäller i tillämpliga delar vad som föreskrivs i 11 § tredje och fjärde styckena om revisionsberättelse. Kopia av anmälan skall överlämnas till stiftelsens styrelse eller förvaltare.

tillsynsmyndigheten, om uppdraget har gällt en stiftelse som enligt bokföringslagen (1999:1078) är skyldig att upprätta årsredovisning. Revisorn skall i anmälan lämna en redogörelse för iakttagelserna vid den granskning som han har utfört under den del av löpande räkenskapsår som hans uppdrag har omfattat. För anmälan gäller i tillämpliga delar vad som föreskrivs i 11 § tredje och fjärde styckena om revisionsberättelse. Kopia av anmälan skall överlämnas till stiftelsens styrelse eller förvaltare.

Bestämmelsen i fjärde stycket tillämpas inte om uppdraget har gällt en sådan stiftelse som avses i 9 kap. 10 § första stycket.

Om en revisors uppdrag upphör i förtid eller ett uppdrag att vara revisor tills vidare upphör utan att en ny revisor har utsetts eller om bestämmelserna i 6 § hindrar honom att vara revisor skall den som enligt 1 § andra stycket har rätt att utse och entlediga revisor vidta åtgärder för att en ny revisor utses.

5 kap.

1 §

Om en styrelseledamot eller förvaltaren uppsåtligen eller av oaktsamhet orsakar skada för stiftelsen då han fullgör sitt uppdrag, skall han ersätta skadan. Detsamma gäller när skadan tillfogas någon annan genom åsidosättande av föreskrifterna i stiftelseförordnandet eller denna lag.

Om en styrelseledamot eller förvaltaren uppsåtligen eller av oaktsamhet orsakar skada för stiftelsen då han fullgör sitt uppdrag, skall han ersätta skadan. Detsamma gäller när skadan tillfogas någon annan genom åsidosättande av föreskrifterna i stiftelseförordnandet eller denna lag eller tillämplig årsredovisningslag.

6 kap.

1 §

Styrelsen eller förvaltaren får inte utan tillstånd av Kammarkollegiet ändra eller upphäva eller i särskilt fall åsidosätta föreskrifter i stiftelseförordnandet som avser

1. stiftelsens ändamål,
2. hur stiftelsens förmögenhet skall vara placerad,
3. huruvida stiftelsen skall ha egen eller anknuten förvaltning,

4. av vem en styrelseledamot eller förvaltaren entledigas eller utses eller hur styrelsen skall vara sammansatt,
5. styrelsens beslutförhet eller omröstningsförfarande,
6. arvode till styrelsens ledamöter eller förvaltaren,
7. räkenskaper eller årsredovisning för stiftelsen,
8. revision, eller
9. rätt att föra talan om skadestånd till stiftelsen eller om entledigande av styrelseledamot eller förvaltare.

Föreskrifterna får ändras, upphävas eller i särskilt fall åsidosättas endast om de på grund av ändrade förhållanden inte längre kan följas eller har blivit uppenbart onyttiga eller uppenbart stridande mot stiftarens avsikter eller om det finns andra *särskilda* skäl.

Vid ändring av föreskrifter om stiftelsens ändamål skall vad som kan antas ha varit stiftarens avsikt beaktas så långt möjligt.

Föreskrifterna får ändras, upphävas eller i särskilt fall åsidosättas endast om de på grund av ändrade förhållanden inte längre kan följas eller har blivit uppenbart onyttiga eller uppenbart stridande mot stiftarens avsikter eller om det finns *andra synnerliga skäl och ändringen kan antas inte strida mot stiftarens vilja.*

En föreskrift som angår en annan fråga än som anges i 1 § första stycket 1 får även ändras, upphävas eller i särskilt fall åsidosättas om det finns andra särskilda skäl.

2 §

Frågor om tillstånd enligt 1 § prövas på ansökan av styrelsen eller förvaltaren. Kammarkollegiets beslut får överklagas *hos regeringen.*

Frågor om tillstånd enligt 1 § prövas på ansökan av styrelsen eller förvaltaren. Kammarkollegiets beslut får överklagas *till allmän förvaltningsdomstol*

4 §

Styrelsen eller förvaltaren skall *underrätta tillsynsmyndigheten* om beslut som avses i 3 §. Beslutet gäller från och med den dag då *tre månader förflutit sedan underrättelsen inkom till tillsynsmyndigheten, om inte denna under tremånadersfristen förbjudit styrelsen eller förvaltaren att tillämpa beslutet.* Förbud av tillsynsmyndigheten får grundas endast på att beslutet strider mot denna lag.

Styrelsen eller förvaltaren skall *anmäla* beslut som avses i 3 § *till tillsynsmyndigheten.* Beslutet gäller från och med den dag då *tillsynsmyndigheten meddelat att beslutet får tillämpas.* Förbud att tillämpa beslutet får grundas endast på att beslutet strider mot denna lag. *Tillsynsmyndigheten skall fatta beslut i frågan senast inom tre månader från det att anmälan inkom till myndigheten.*

Om tillsynsmyndigheten behöver längre tid för prövningen, får den förlänga tidsfristen enligt första stycket med högst tre månader. om det fattas beslut om förlängning skall stiftelsen underrättas om detta.

I stället för att anmäla beslutet

till tillsynsmyndigheten enligt första stycket kan styrelsen eller förvaltaren ansöka om Kammarkollegiets tillstånd att tillämpa beslutet. I sådant fall blir beslutet gällande från och med den dag då Kammarkollegiet tillåtit att beslutet tillämpas.

5 §³

Styrelsen eller förvaltaren får besluta om att förbruka stiftelsens tillgångar för det ändamål vartill de är bestämda eller för ett ändamål som så nära som möjligt motsvarar detta, om

1. stiftelsen bildades *för mer än 50 år sedan*,

2. stiftelsen inte har kunnat främja sitt ändamål under de senaste fem åren,

3. värdet av tillgångarna, värderade med tillämpning av 3 kap. 3 §, vid utgången av de tre senaste räkenskapsåren har understigit det då gällande prisbasbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, samt

4. stiftelsen saknar skulder.

Bestämmelserna i 4 § tillämpas på

Styrelsen eller förvaltaren får besluta om att förbruka stiftelsens tillgångar för det ändamål vartill de är bestämda eller för ett ändamål som så nära som möjligt motsvarar detta, om

1. stiftelsen bildades *före den 1 januari 1996*,

2. stiftelsen inte har kunnat främja sitt ändamål under de senaste fem åren,

3. värdet av tillgångarna, värderade med tillämpning av 3 kap. 3 §, vid utgången av de tre senaste räkenskapsåren har understigit *ett gränsbelopp som motsvarar tio gånger* det då gällande prisbasbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, samt

4. stiftelsen saknar skulder.

Bestämmelserna i 4 § tillämpas på beslut enligt första stycket.

8 kap.

1 §

En stiftelses firma skall tydligt skilja sig från andra firmor som förut är införda i *stiftelseregistret*. I en firma som skiljer sig från stiftelsens namn får inte ordet stiftelse eller en förkortning av detta ord ingå. I övrigt finns bestämmelser om registreringen i firmalagen (1974:156).

En stiftelses firma skall tydligt skilja sig från andra firmor som förut är införda i *ett stiftelseregister*. I en firma som skiljer sig från stiftelsens namn får inte ordet stiftelse eller en förkortning av detta ord ingå. I övrigt finns bestämmelser om registreringen i firmalagen (1974:156).

³ Senaste lydelse 1999:1106.

9 kap.

1 §⁴

I varje län skall finnas en tillsynsmyndighet för stiftelser. Regeringen kan dock föreskriva att flera län skall ha samma tillsynsmyndighet. Den länsstyrelse som regeringen bestämmer skall vara tillsynsmyndighet.

Tillsynsmyndighet för en stiftelse med egen förvaltning är *länsstyrelsen* i det län där stiftelsens styrelse har sitt säte eller, om säte inte är bestämt, där förvaltningen huvudsakligen utövas. En stiftelse med anknuten förvaltning står under tillsyn av *länsstyrelsen* i det län där förvaltaren har sitt säte eller, om säte inte är bestämt, där förvaltarens egen förvaltning huvudsakligen utövas eller, om ett handelsbolag är förvaltare, där bolagets huvudkontor är inrättat.

Tillsynsmyndighet för en stiftelse med egen förvaltning är *tillsynsmyndigheten* i det län där stiftelsens styrelse har sitt säte eller, om säte inte är bestämt, där förvaltningen huvudsakligen utövas. En stiftelse med anknuten förvaltning står under tillsyn av *tillsynsmyndigheten* i det län där förvaltaren har sitt säte eller, om säte inte är bestämt, där förvaltarens egen förvaltning huvudsakligen utövas eller, om ett handelsbolag är förvaltare, där bolagets huvudkontor är inrättat.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får besluta att en annan myndighet än som följer av första stycket skall vara tillsynsmyndighet för en stiftelse.

Att det för vissa stiftelser gäller särskilda bestämmelser om tillsynen framgår av 10 och 10 a §§.

6 §

Om en styrelseledamot eller förvaltaren missköter sitt uppdrag, kan han entledigas av allmän domstol. Entledigandet får begränsas till viss tid.

I fråga om *rätt till talan* om entledigande gäller 5 kap. 4 § första och fjärde styckena.

Har tillsynsmyndigheten *väckt talan* om entledigande av en styrelseledamot eller förvaltaren, får tillsynsmyndigheten entlediga denne för tiden till dess att domstolen har slutligt prövat saken eller bestämt annorlunda.

I fråga om *vem som har rätt att ansöka* om entledigande gäller 5 kap. 4 § första och fjärde styckena.

Har tillsynsmyndigheten *ansökt* om entledigande av en styrelseledamot eller förvaltaren, får tillsynsmyndigheten entlediga denne för tiden till dess att domstolen har slutligt prövat saken eller bestämt annorlunda.

10 §

Bestämmelserna i 3 § första stycket, 4 § samt 5 § första stycket

Bestämmelserna i 3 § första stycket, 4 § samt 5 § första stycket

⁴ Senaste lydelse 2001:305.

2 och 3 gäller inte i fråga om

1. stiftelser som bildats av eller tillsammans med staten, en kommun eller ett landsting,

2. stiftelser som förvaltas av en statlig myndighet, eller

3. stiftelser som enligt stiftarens förordnande skall vara undantagna från tillsyn enligt denna lag och som varken under innevarande eller de tre närmast föregående räkenskapsåren har utövat näringsverksamhet eller varit moderstiftelse.

I fråga om stiftelser som avses i första stycket gäller dock bestämmelserna i 3 § första stycket, 4 § första stycket 1 och 2 samt 5 § första stycket 2 och 3 om det kan antas att

1. stiftelsen saknar namn,

2. stiftelsen inte har upprättat års- eller koncernredovisning eller inte har avlämnat års- eller koncernredovisning, årsbokslut eller sammanställning över räkenskaperna till revisorn,

3. stiftelsen inte håller års- eller koncernredovisning eller revisions- eller koncernrevisionsberättelse tillgänglig för var och en,

4. stiftelsen saknar behörig revisor, eller om

5. fråga uppkommer om sådant beslut som avses i 4 kap. 5 §.

10 kap.

1 §⁵

En stiftelse skall vara registrerad om

1. den enligt bokföringslagen (1999:1078) är skyldig att upprätta årsredovisning, eller

2. det följer av de av stiftaren i stiftelseförordnandet meddelade föreskrifterna att den skall vara registrerad.

Registreringsmyndighet för en stiftelse är den länsstyrelse som med tillämpning av bestämmelserna i 9 kap. 1 § första stycket skall vara tillsynsmyndighet för stiftelsen.

Ett stiftelseregister skall föras hos registreringsmyndigheten för registreringar enligt denna lag.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om avgifter för registrering i stiftelseregistret.

2 §⁶

Om inte annat följer av 6 § andra stycket skall en stiftelses

En stiftelses styrelse eller förvaltare skall anmäla stiftelsen för

⁵ Senaste lydelse 1999:1106.

⁶ Senaste lydelse 2005:246.

styrelse eller förvaltare anmäla stiftelsen för registrering i stiftelseregistret senast sex månader efter det att stiftelsen bildades.

1. i fall som avses i 1 § första stycket 2 senast sex månader efter det att stiftelsen bildades,

2. i övriga fall senast sex månader efter det att stiftelsen blev bokföringsskyldig enligt bokföringslagen (1999:1078).

Anmälan skall innehålla uppgift om

1. stiftelsens postadress och telefon,
2. styrelseledamöternas namn, personnummer, bostadsadress, postadress och telefon eller förvaltarens namn eller firma, organisationsnummer, postadress och telefon,
3. revisorns namn, personnummer och postadress samt, om revisorn är ett registrerat revisionsbolag, vem som är huvudansvarig för revisionen och bolagets organisationsnummer.

Vid egen förvaltning skall anmälan vidare innehålla uppgift om den ort där styrelsen har sitt säte eller, om säte inte är bestämt, där förvaltningen huvudsakligen utövas. Vid anknuten förvaltning skall uppgift i stället lämnas om den ort där förvaltaren har sitt säte eller, om säte inte är bestämt, där förvaltarens egen förvaltning huvudsakligen utövas eller, om förvaltaren är ett handelsbolag, där bolaget har sitt huvudkontor inrättat.

Till anmälan skall det fogas en kopia av stiftelseförordnandet, om det är möjligt. Har styrelsen eller förvaltaren enligt 2 kap. 7 § fattat beslut om namn för stiftelsen, skall anmälan innehålla uppgift även om namnet.

3 §

Anmälan för registrering i stiftelseregistret skall genast göras

1. när en föreskrift i stiftelseförordnandet har ändrats eller upphävts enligt bestämmelserna i 6 kap.,

2. när en ändring har inträtt i något förhållande som avses i 2 § andra och tredje styckena,

3. när någon har bemyndigats att företräda stiftelsen enligt 2 kap. 16 § andra stycket eller 23 § andra stycket eller att ta emot delgivning enligt 2 kap. 16 a eller 23 a §,

4. när stiftelsen inte längre är registreringskyldig enligt denna lag, samt

5. när stiftelsen är upplöst.

Anmälan för registrering i stiftelseregistret skall genast göras

1. när en föreskrift i stiftelseförordnandet har ändrats eller upphävts enligt bestämmelserna i 6 kap. eller 10 § lagen (1994:1221) om införande av stiftelselagen,

2. när en ändring har inträtt i något förhållande som avses i 2 § andra och tredje styckena,

3. när någon har bemyndigats att företräda stiftelsen enligt 2 kap. 16 § andra stycket eller 23 § andra stycket eller att ta emot delgivning enligt 2 kap. 16 a eller 23 a §, samt

4. när stiftelsen är upplöst.

I fall som avses i första stycket 3 skall uppgift lämnas om företrädarens eller den särskilde delgivningsmottagarens namn, personnummer, bostadsadress, postadress och telefon. Har styrelsen eller förvaltaren beslutat att rätten att företräda stiftelsen samt att teckna dess namn och firma får utövas endast av två eller flera i förening, skall detta också anmälas för registrering i stiftelseregistret. Någon annan inskränkning i rätten att företräda stiftelsen och att teckna dess namn och firma får inte registreras.

När anmälan enligt första stycket 2 avser byte av förvaltare skall anmälan göras av den nye förvaltaren. I fall som avses i första stycket 5 skall anmälan göras av den avträdande styrelsen eller förvaltaren. Om tillsynsmyndigheten har utsett en särskild delgivningsmottagare enligt 9 kap. 7 eller 8 §, skall anmälan göras av delgivningsmottagaren. I övriga fall skall anmälan göras av styrelsen eller förvaltaren.

6 §

Innan en stiftelse börjar utöva näringsverksamhet skall styrelsen eller förvaltaren lämna uppgift för registrering i stiftelseregistret om

1. den firma under vilken näringsverksamheten skall bedrivas, och
2. näringsverksamhetens art.

Om stiftelsen inte tidigare är registrerad i stiftelseregistret, skall stiftelsen även fullgöra sin anmälningskyldighet enligt 2 § innan den börjar utöva näringsverksamheten.

Stiftelsen får registreras även i stiftelseregister för annat län, om verksamheten är avsedd att utövas där.

11 kap.

2 a §

Om det inte står i strid med stiftelseförordnandet skall minst hälften av en insamlingsstiftelses intäkter användas för ändamålet.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2007.
  2. I fråga om registrering enligt 10 kap. skall såvitt gäller stiftelser som bildats före den 1 januari 1996 äldre bestämmelser tillämpas fram till utgången av år 2011.
  3. Ärenden som rör överklaganden av Kammarkollegiets beslut och som har kommit in till regeringen men inte avgjorts före den 1 juli 2007 skall överlämnas till den domstol som skall pröva överklagandet.

Förslag till lag om ändring i lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelser Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 17 b § lagen om tryggande av pensionsutfästelser skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 b §

Om stadgarna inte säger något annat, skall arbetsgivaren utse revisor. Tillsynsmyndigheten skall utse särskild revisor, när det finns anledning till det. Revisorns berättelse skall åtfölja styrelsens årsredovisning, som skall sändas till tillsynsmyndigheten inom sex månader efter räkenskapsårets utgång.

Om stadgarna inte säger något annat, skall arbetsgivaren utse revisor. *Minst en revisor skall vara auktoriserad revisor eller godkänd revisor som avlagt revisors-examen.* Tillsynsmyndigheten skall utse särskild revisor, när det finns anledning till det. Revisorns berättelse skall åtfölja styrelsens årsredovisning, som skall sändas till tillsynsmyndigheten inom sex månader efter räkenskapsårets utgång.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2007.

Härigenom föreskrivs att 4 § permutationslagen skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Talan mot fideikommissnämndens eller kammarkollegiets beslut enligt denna lag föres hos Konungen genom besvär

4 §

Fideikommissnämndens beslut enligt denna lag får överklagas till regeringen.

Kammarkollegiets beslut enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2007.
  2. Ärenden som rör överklaganden av Kammarkollegiets beslut och som har kommit in till regeringen men inte avgjorts före den 1 juli 2007 skall överlämnas till den domstol som skall pröva överklagandet.

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen om identitetsbeteckning för juridiska personer m.fl skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Identitetsbeteckning i numerisk form (organisationsnummer) skall fastställas för

1. aktiebolag, europabolag och europakooperativ med säte i Sverige, handelsbolag, ekonomisk förening och samfällighetsförening,

2. erkänd arbetslöshetskassa, understödsförening och annan allmän inrättning som enligt lag eller annan författning står under offentlig tillsyn,

3. kommun, landsting, kommunalförbund och annat organ för samverkan mellan kommuner, *och*

4. registrerat trossamfund och dess organisatoriska delar.

1 §

Identitetsbeteckning i numerisk form (organisationsnummer) skall fastställas för

1. aktiebolag, europabolag och europakooperativ med säte i Sverige, handelsbolag, ekonomisk förening och samfällighetsförening,

2. erkänd arbetslöshetskassa, understödsförening och annan allmän inrättning som enligt lag eller annan författning står under offentlig tillsyn,

3. kommun, landsting, kommunalförbund och annat organ för samverkan mellan kommuner,

4. registrerat trossamfund och dess organisatoriska delar, *och*

5. *stiftelse.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 20.

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 3 § bokföringslagen skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

3 §

Stiftelser är bokföringsskyldiga, om värdet av tillgångarna, beräknat enligt 4 §, överstiger ett gränobelopp som motsvarar *tio prisbasbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring*. Bokföringsskyldigheten inträder

1. från och med tidpunkten för stiftelsens bildande, om tillgångarna då överstiger det angivna gränobeloppet, eller

2. från och med det kalenderår vid vars ingång värdet av tillgångarna överstiger gränobeloppet.

Bokföringsskyldigheten enligt första stycket upphör, om tillgångarnas värde vid utgången av de tre senaste åren har varit lägre än det angivna gränobeloppet.

Följande stiftelser är dock bokföringsskyldiga även om förutsättningarna enligt första stycket inte är uppfyllda:

1. stiftelser som bedriver näringsverksamhet,
2. stiftelser som är moderstiftelser,
3. insamlingsstiftelser enligt 11 kap. 1 § stiftelselagen (1994:1220),
4. kollektivavtalsstiftelser enligt 11 kap. 3 § samma lag,
5. stiftelser som har bildats av eller tillsammans med staten, en kommun eller ett landsting,
6. pensionsstiftelser enligt 9 § lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m.,
7. personalstiftelser enligt 27 § samma lag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2007.

Stiftelser är bokföringsskyldiga, om värdet av tillgångarna, beräknat enligt 4 §, överstiger ett gränobelopp *som motsvarar en och en halv miljon kronor*. Bokföringsskyldigheten inträder

1. från och med tidpunkten för stiftelsens bildande, om tillgångarna då överstiger det angivna gränobeloppet, eller

2. från och med det kalenderår vid vars ingång värdet av tillgångarna överstiger gränobeloppet.

Efter remiss har yttranden över promemorian Vissa frågor i stiftelselagen m.m. (Ds 2007:7) inkommit från Hovrätten för Västra Sverige, Kammarrätten i Stockholm, Länsrätten i Stockholms län, Domstolsverket, Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Rikspolisstyrelsen, Fideikommissnämnden, Tullverket, Finansinspektionen, Skatteverket, Kronofogdemyndigheten, Bokföringsnämnden, Kammarkollegiet, Länsstyrelsen i Hallands län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Uppsala län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Högskoleverket, Karolinska Institutet, Uppsala universitet, Juridiska Fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet, Statens kulturråd, Bolagsverket, Sveriges Kommuner och Landsting, FAR SRS, Folkbildningsrådet, Frivilligorganisationernas Insamlingsråd, Föreningen Stiftelser i Samverkan, De Handikappades Riksförbund, IOGT-NTO, Revisorsnämnden, Riddarhusdirektionen, Samarbetsnämnden för statsbidrag till trossamfund, Stiftelsen för Insamlingskontroll, Stiftelsen för Kunskaps- och Kompetensutveckling, Svenska Bankföreningen, Svenska kyrkan, Svenska Röda Korset, Sveriges advokatsamfund och SPFA.

Dessutom har yttranden inkommit från Länsstyrelsen i Dalarnas län, Länsstyrelsen i Värmlands län, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Länsstyrelsen i Blekinge län, Länsstyrelsen i Kronobergs län, Länsstyrelsen i Gävleborg län och professor emeritus Carl Hemström.

Folkbildningsrådet, KFUK-KFUM:s riksförbund, Rädda barnens riksförbund, Stiftelsen Chalmers Tekniska Högskola, Stiftelsen för Strategisk Forskning och Sveriges Riksidrottsförbund har beretts tillfälle att yttra sig men har avstått från detta.